

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
ПОКРАЈИНСКОГ ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА - ОМБУДСМАНА
за 2025. годину

Нови Сад, 2026.

УВОДНА РЕЧ ПОКРАЈИНСКЕ ЗАШТИТИНИЦЕ ГРАЂАНА - ОМБУДСМАНКЕ ДОЦ. ДР ДРАГАНЕ ЋОРИЋ	5
ОБЛАСТ ЗАШТИТЕ ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА	7
УВОД	7
ПУБЛИКАЦИЈЕ	7
ИСТРАЖИВАЊЕ	8
САРАДЊА СА НАЦИОНАЛНИМ САВЕТИМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА, УДРУЖЕЊИМА; ОДНОСИ СА ДИПЛОМАТСКИМ ПРЕДСТАВНИШТВИМА ДРУГИХ ЗЕМАЉА	8
УЧЕШЋЕ НА КОНФЕРЕНЦИЈАМА И ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ	9
ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА ИЗ КУЛТУРНЕ АУТОНОМИЈЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА - НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА	11
ОБРАЗОВАЊЕ НА ЈЕЗИЦИМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА	12
КОНКУРСИ У ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАЊА	15
КУЛТУРА	16
КОНКУРСИ У ОБЛАСТИ КУЛТУРЕ	21
ИНФОРМИСАЊЕ	22
КОНКУРСИ И ПРОЈЕКТИ У ОБЛАСТИ ИНФОРМИСАЊА	24
СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА	25
КОНКУРСИ У ОБЛАСТИ СЛУЖБЕНЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА И ПИСМА	25
ОБЛАСТ РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА	27
УВОД	27
ОБУКЕ	28
УТИЦАЈ СТАВОВА СТРУЧЊАКА НА ПРОЦЕНУ РИЗИКА У СЛУЧАЈЕВИМА РОДНО ЗАСНОВАНОГ НАСИЉА	28
ПОДРШКА ЖЕНАМА ИЗ МАРГИНАЛИЗОВАНИХ ГРУПА	28
ПОСЕТЕ УДРУЖЕЊИМА ЖЕНА СА СЕЛА	28
МРЕЖА „ЖИВОТ БЕЗ НАСИЉА“	29
АКТИВНОСТИ ПРЕДВИЂЕНЕ АКЦИОНИМ ПЛАНОМ МРЕЖЕ „ЖИВОТ БЕЗ НАСИЉА“ 2025-2026	29
КОРДИНАЦИОНИ ТИМ МРЕЖЕ	29
САСТАНЦИ У ОКРУЗИМА	29
ОБЕЛЕЖАВАЊЕ 20 ГОДИНА РАДА МРЕЖЕ „ЖИВОТ БЕЗ НАСИЉА“	30
ПРИМЕР ПОСТУПАЊА ПО ПРИТУЖБИ ГРАЂАНА	30
АНАЛИЗА ПРЕДМЕТА ПО СОПСТВЕНОЈ ИНИЦИЈАТИВИ	31
СЛУЧАЈЕВИ РОДНО ЗАСНОВАНИХ УБИСТАВА У АП ВОЈВОДИНИ ТОКОМ 2025. ГОДИНЕ	31
ПРИМЕНА ПОКРАЈИНСКЕ СКУПШТИНСКЕ ОДЛУКЕ О РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА	32
УЧЕШЋЕ ПЗГО НА КОНФЕРЕНЦИЈАМА, ОКРУГЛИМ СТОЛОВИМА, ТРИБИНАМА, САСТАНЦИМА И ОБУКАМА	34
ПРАВА ДЕТЕТА	37
УВОД	37
ДЕЧИЈИ САВЕТ	37
АКТИВНОСТИ ОМБУДСМАНА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРАВА ДЕТЕТА	38
ПОСЕТЕ УСТАНОВАМА ЗА СМЕШТАЈ ДЕЦЕ И МЛАДИХ НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНЕ	38
РАДИОНИЦЕ О ПРАВИМА ДЕТЕТА У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ	39
СЕМИНАР „ИЗАЗОВИ У ЗАШТИТИ ПРАВА ДЕТЕТА“	39
УЧЕСТВОВАЊЕ ОМБУДСМАНА НА КОНФЕРЕНЦИЈАМА, ОКРУГЛИМ СТОЛОВИМА, ТРИБИНАМА, САСТАНЦИМА И ОБУКАМА	40
ПАНЕЛ ДИСКУСИЈА „ЗДРАВИТАС - ПРИЛИКЕ, ИЗАЗОВИ И ОДГОВОРНОСТ“	40
КОНФЕРЕНЦИЈА „ОД ДИЈАГНОСТИКЕ ДО ИНТЕРВЕНТНИХ МЕРА - ПОВЕЗИВАЊЕ ПРОЦЕСА У РАДУ СА ДЕЦОМ И МЛАДИМА СА ПОРЕМЕЋАЈИМА У ПОНАШАЊУ“	40

ТРИБИНЕ О БОРБИ ПРОТИВ ВРШЊАЧКОГ И ПОРОДИЧНОГ НАСИЉА У НОВОМ САДУ И БЕОГРАДУ ...	40
ПОСТУПАЊЕ ОМБУДСМАНА ПО ПРИТУЖБАМА И ПО СОПСТВЕНОЈ ИНИЦИЈАТИВИ	41
ОБРАЗОВАЊЕ	41
СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	46
ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА.....	46
ЗАШТИТА И ЗБРИЊАВАЊЕ ДЕЦЕ С ПОРЕМЕЋАЈИМА ПОНАШАЊА.....	48
РАД ОМБУДСМАНА У ДРУГИМ ОБЛАСТИМА ОСТВАРИВАЊА	
ЉУДСКИХ ПРАВА (ОПШТА НАДЛЕЖНОСТ)	51
УВОД.....	51
ПОСЕТЕ У ОКВИРУ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ	51
НЕНАЈАВЉЕНЕ ПОСЕТЕ ПОЛИЦИЈСКОЈ УПРАВИ СОМБОР И КАЗНЕНО-ПОПРАВНОМ ЗАВОДУ У	
СОМБОРУ	51
НЕНАЈАВЉЕНЕ ПОСЕТЕ ПОЛИЦИЈСКОЈ УПРАВИ ПАНЧЕВО И КАЗНЕНО-ПОПРАВНОМ ЗАВОДУ У	
ПАНЧЕВУ.....	52
НЕНАЈАВЉЕНА ПОСЕТА ДОМУ ЗА ДЕЦУ БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА „СПОМЕНАК“ У ПАНЧЕВУ.....	52
ПРИМЕНА ПРАВИЛА КОДЕКСА ПОНАШАЊА СЛУЖБЕНИКА И НАМЕШТЕНИКА У ПОКРАЈИНСКИМ	
ОРГАНИМА У 2025. ГОДИНИ	53
ПРАВА СТАРИЈИХ ОСОБА.....	53
ОБЕЛЕЖАВАЊЕ МЕЂУНАРОДНОГ ДАНА СТАРИЈИХ ОСОБА.....	55
САРАДЊА СА ТРАДИЦИОНАЛНИМ ЦРКВАМА И ВЕРСКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА	57
ШКОЛА ЉУДСКИХ ПРАВА	57
ДАН ОТВОРЕНИХ ВРАТА	58
УЧЕШЋА НА КОНФЕРЕНЦИЈАМА, СЕМИНАРИМА, ТРИБИНАМА И ОБУКАМА	58
УЧЕШЋЕ НА ЈАВНИМ РАСПРАВАМА И ЈАВНИМ СЛУШАЊИМА.....	60
САРАДЊА СА ДРУГИМ ОМБУДСМАНИМА НА НАЦИОНАЛНОМ И МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ	61
ЉУДСКА ПРАВА ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ	62
КОМУНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ И ЕЛЕКТРОСНАБДЕВАЊЕ	63
УСЛУГЕ ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА	63
УПРАВЉАЊЕ ГРОБЉИМА И ЈАВНИМ ПАРКИРАЛИШТИМА.....	64
ПРАВО НА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	65
ПРАВО НА ЗДРАВСТВЕНУ ЗАШТИТУ	65
ПРАВО НА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ.....	66
ПРАВО НА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ	67
ПРАВА ПО ОСНОВУ РАДА	69
КАТАСТАР НЕПОКРЕТНОСТИ	69
УРБАНИЗАМ И ГРАЂЕВИНАРСТВО	69
ДОБРА УПРАВА.....	70
ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ СТВАРНЕ НЕНАДЛЕЖНОСТИ ОМБУДСМАНА	70
ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ	71
ИНТЕРНЕТ ПРЕЗЕНТАЦИЈА.....	72
СТАТИСТИКА 2025.....	73
РЕЗУЛТАТИ РЕШЕНИХ ПРЕДМЕТА	77
ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА.....	79
ФИНАНСИРАЊЕ ПОКРАЈИНСКОГ ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА - ОМБУДСМАНА	79

УВОДНА РЕЧ ПОКРАЈИНСКЕ ЗАШТИТИНИЦЕ ГРАЂАНА - ОМБУДСМАНКЕ ДОЦ. ДР ДРАГАНЕ ЋОРИЋ

У једној од лекција на студијама права се сусрећемо са изјавом да право треба да иде у корак са друштвеним околностима у држави, чак и да право треба повремено нешто да предвиди - у смислу да спрам тренутних околности, претпостави да би се одређени прекршаји могли десити и да унапред искаже забрану таквог понашања и пропише казну. То није пуко прејудуцирање неког исхода, већ упозорење потенцијалним починиоцима да у случају описаног прекршаја, могу бити кажњени на одређени начин.

Међутим, ниједно право није потпуно, односно није регулисало све постојеће друштвене односе и дало им заштиту државе у виду законом прописане санкције за прекршај те норме, нити икада иједно право може да предвиди све врсте прекршаја које би се могло десити. Неки од тих прекршаја су толико незамисливи, супротни разуму, да се сматрају немогућима да се догоде. Друге, пак, потенцијалне прекршаје нормотворац може сматрати толико неважним, да свесно пропусти да их дефинише као прекршаје. Трећа врста проблема са којом се сви који се налазе у позицији примене права налазе, јесте да јесу успостављена правила понашања у одређеним ситуацијама, да су нормирани и прекршаји и начин утврђивања одговорности и прописане казне, само се из разлога, незнања, недовољног познавања права, или недовољне спремности да се упознају са садржином тог односа и његовим прекршајима - постојеће право не примењује уопште или се неправилно примењује.

У таквим ситуацијама, заштитници права грађана - омбудсмани реагују - бар када су у питању органи управе, установе и институције које обављају изворна или поверена им управна овлашћења. Заштитник грађана, на било ком од три нивоа територијалног организовања у Републици Србији, не може да предузима ништа против радњи органа виших од органа управе, нити према приватним лицима - то могу да учине повереници, тужилаштва, судови, министарство унутрашњих послова и други органи. Надлежности свих наведених органа су јасно утврђене одговарајућим прописима; но друштвене околности у којима се налазила Република Србија претходних месеци су указале на бројне нејасноће поводом граница стварне надлежности појединачних органа. Неприхватање тих граница је водило у нове неспоразуме са грађанима - притужитељима, који су сматрали да посебно долазак код заштитника грађана - омбудсмана је чаробни штапић који решава све изазове и проблеме, а који су пак морали бити у разумном року разрешени, у корист адекватне заштите права грађана.

Током извештајне године више пута је морала бити истакнута самосталност и независност рада институције заштитника грађана - омбудсмана; посебно да своја мишљења формира на основу слободне процене околности сваког случаја понаособ и да изриче мишљења и препоруке првенствено са намером побољшања рада неког органа, установе или институције а не са пнамером да кажњава. Такође, постало је важно нагласити да заштитник грађана - омбудсман не може и никад неће подржати било коју иницијативу или захтев било ког лица које својим извршавањем може угрозити или нарушити остваривање права или испуњавање обавеза других лица.

Извештајну годину су обележили бројни стручни, професионални и кадровски изазови. Посебна врста изазова је било прешироко тумачење одређених норми од стране појединаца, које мање или више излазило из оквира сврхе која је нормама, које су биле предмет таквог тумачења, уопште и додељена. У том смислу, констатује се да су под највећим ударом у извештајној години била права детета - право на образовање које је било угрожавано и

кршено на начине који се нису могли предвидети и самим тим нормирати директно као прекршаји, као и право на слободу изражавања мишљења које је услед већ споменутог прешироког тумачења злоупотребљено и урушило цео концепт партиципације детета. Још једно право је често било злоупотребљавано током извештајне године - право на слободно јавно окупљање, које је услед, опет прешироког тумачења довело до бројних непријављених скупова и неуспостављања одговорности организатора таквих скупова за ситуације и дела које су се на таквим скуповима дешавали. Због ограничења своје стварне надлежности, Омбудсман је могао ограничено и да делује; саопштења Омбудсман посматра као превазиђен начин деловања и апеловања на јавност те их је због тога било и мало у овом извештајном периоду. Главни начин рада Омбудсмана је зато у извештајној години био директан, непосредан контакт Омбудсмана са грађанима, који често нису били притужитељи - нису формално подносили притужбе већ су са посебним поверењем долазили у институцију и тражили објективно, потпуно и недвосмислено обавештавање о својим правима и обавезама и начинима њихове заштите.

Као посебно значајне активности у извештајној години, издвајају се почетак сарадње са традиционалним црквама и верским заједницама на изради заједничке публикације, о чему ће бити речи у извештају; наставак праксе одржавања дана отворених врата, у циљу приближавања активности и делокруга рада ПЗГО грађанима и грађанкама; одржавање Школе људских права у потпуно другачијем руху и концепту од досадашњих; успостављање контаката са дипломатских представницима земаља са којима до сада исти није постојао као и са бројним омбудсманима из целог света.

**Покрајинска заштитница грађана - омбудсманка
доц. др Драгана Ћорић**

ОБЛАСТ ЗАШТИТЕ ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

УВОД

Правни положај и заштита права припадника националних мањина у Републици Србији засновани су на уставним начелима, релевантним законима и ратификованим међународним документима, којима се гарантују индивидуална и колективна права мањинских заједница. Посебан значај у овом систему има право на културну аутономију, које обухвата области образовања, културе, информисања на језику националне мањине, као и службене употребе језика и писма.

Остваривање права на културну аутономију припадници националних мањина реализују путем националних савета, који представљају мањинске заједнице у наведеним областима и учествују у процесима одлучивања, односно врше одређена јавна овлашћења у складу са законом. Деловање националних савета представља кључни механизам за очување идентитета, језика и културе националних мањина, као и за њихово активно укључивање у друштвене токове.

Иако је Република Србија успоставила развијен правни и институционални оквир у области заштите права националних мањина, пракса показује да и даље постоје изазови у погледу пуне и доследне примене прописа, посебно на локалном нивоу. У том контексту, Покрајински заштитник грађана - омбудсман наставља да прати стање у овој области, указује на уочене недостатке и даје препоруке надлежним органима на покрајинском нивоу, у оквиру своје месне и стварне надлежности, са циљем унапређења остваривања права припадника националних мањина и јачања принципа равноправности и недискриминације.

ПУБЛИКАЦИЈЕ

У протеклој години, институција ПЗГО објавила је *„Приказ демографских промена мањинског становништва у Аутономној покрајини Војводини у периоду између пописа 2011. и 2022. године“*.

Ова публикација има за циљ да укаже на значај пописа становништва као кључног инструмента за остваривање и заштиту права припадника националних мањина, имајући у виду да резултати пописа непосредно утичу на обим и начин примене бројних мањинских права у областима службене употребе језика и писма, образовања, информисања, културе, као и на пропорционалну заступљеност у органима власти и финансирање националних савета. Анализом демографских кретања и њихових последица по положај мањинских заједница у Аутономној покрајини Војводини, Покрајински заштитник грађана - омбудсман настоји да допринесе бољем разумевању изазова у примени постојећег правног оквира и пуној реализацији стечених права припадника националних мањина. Такође, жели да укаже на потенцијалне ризике који могу настати услед демографских промена, смањења бројности мањинских заједница и ограничених институционалних и финансијских капацитета, као и да подстакне надлежне органе на благовремено и системско планирање мера у циљу очувања равноправности, културне аутономије и идентитета националних мањина, посебно у областима службене употребе језика и писма, образовања, информисања и културе. Истовремено су ови подаци и подсетник самим националним мањинама - националним заједницама ка којим аспектима свог унутрашњег развоја треба да усмере већу пажњу, те да уз

размену искустава са другим националним мањинама - националним заједницама, имплементирају у своје стратегије кључне параметре за повећање своје видљивости у друштву.

ИСТРАЖИВАЊЕ

ПЗГО је у претходној години започео рад на истраживању „**Вишејезичне табле у АП Војводини**“, у вези са постављањем и коришћењем ових табли у АП Војводини, на територији јединица локалних самоуправа у којима су језици националних мањина уведени у службену употребу. Циљ истраживања је сагледавање стварног стања и степена примене прописа о службеној употреби језика и писама. Прикупљени подаци послужиће као основ за анализу постојеће праксе и формулисање препорука усмерених ка унапређењу примене прописа и остваривању права припадника националних мањина.

Истраживање је проистекло из анализе једног броја притужби, заprimљених претходних година.

САРАДЊА СА НАЦИОНАЛНИМ САВЕТИМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА, УДРУЖЕЊИМА; ОДНОСИ СА ДИПЛОМАТСКИМ ПРЕДСТАВНИШТВИМА ДРУГИХ ЗЕМАЉА

ПЗГО је у извештајној години наставио сарадњу са националним саветима националних мањина, пратећи обележавање значајних датума које су ови савети установили, као и учешћем на догађајима од посебног значаја за припаднике мањинских заједница у АП Војводини. Наведеним активностима ПЗГО је исказивао подршку очувању културног, језичког и историјског идентитета националних мањина, доприносећи већој видљивости ових догађаја у јавности и афирмацији принципа равноправности и заштите права свих грађана. Тиме је ПЗГО настојао да подстакне развој инклузивнијег друштва заснованог на уважавању културне разноликости и доследној заштити права припадника националних мањина.

Истовремено, ПЗГО је пратећи периодичне скокове у структури становинштва, посебно оне који представљају повећање националне разноликости, наставио рад на успостављању нових и развоју већ постојећих међународних односа.

У јануару је покрајинска омбудсманка присуствовала обележавању **националног празника припадника русинске националности** - Свечаној академији која је одржана у Сремској Митровици. Сваке године, русинска заједница обележава дан(17. јануар 1751. године) када је администратор Краљевско-државног дистрикта у Сомбору Франц Јозеф де Редл потписао уговор о насељавању 200 русинских гркокатоличких породица у пустару Велики Крстур и тиме означио почетак досељавања Русина у ове крајеве. Свечаност је прилика да се шира заједница поновно упозна са језиком, културом, и историјом Русина у АП Војводини, и да их подстакне на даљи развој. Овом приликом су успостављени контакти са бројним институцијама и појединцима из русинске заједнице, као и са амбасадором Украјине, његовом екселенцијом Володимиром Толмачем, са којим је разматран и положај припадника украјинске националне мањине у Републици Србији.

Интерес за учењем кинеског језика и упознавања са кинеском културом расте из године у годину, због чега су установљени и посебни смерови у језичким средњим школама за учење кинеског језика. Бројност држављана Народне Републике Кине у Републици Србији, а посебно услед извођења бројних инвестиционих и инфраструктурних пројеката је у сталном порасту, те је разумљив и пораст интересовања за бројне манифестације које организују домаће и кинеске институције заједнички. Тако је омбудсманка присуствовала **так-**

мичењу „Кинески мост“ у познавању кинеског језика и културе за стране ученике и студенте. Догађај су организовали Конфуцијев институт Универзитета у Новом Саду и Амбасада Народне Републике Кине у Републици Србији. Уз присуство бројних званица, као и кинеских директора Конфуцијевих центара са Универзитета у Новом Саду, Нишу и Београду, ученици основних и средњих школа, као и студенти универзитета из целе Србије су показали своје знање језика, културе и обичаја ове многољудне земље.

У јулу је ПЗГО одржао састанак са *амбасадором Републике Чешке у Србији, Јаном Бондијем*, на његову личну иницијативу. Покрајинска омбудсманка је током посете упознала амбасадора са радом институције, те представила планове за будуће активности. Истакнуто је да заштита и очување права и слобода националних мањина представља веома значајну област за институцију Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана. Указано је да Омбудсман прати рад и остварује добру сарадњу са Националним саветом чешке националне мањине. Узвратна посета Амбасади Републике Чешке одиграла се 25. септембра, када је омбудсманка присуствовала свечаности поводом *Дана државности Републике Чешке*, коју је организовала Амбасада Републике Чешке у Републици Србији. Његова екселенција амбасадор Јан Бонди је у свом говору нагласио дугогодишње партнерство Чешке и Србије у разним областима, посебно у култури и привреди.

Већ 29. септембра омбудсманка је присуствовала свечаности коју је организовала амбасада Народне Републике Кине у Републици Србији, поводом обележавања *76. година настанка Народне Републике Кине и 70 година пријатељства са Србијом*. Његова екселенција амбасадор Ли Минг је у свом говору посебно истакао подршку коју НР Кина указује Србији последњих година кроз различите пројекте и инвестиције у Србији, а која проистиче из вишедеценијског пријатељског односа.

У августу месецу ПЗГО је одржао састанак са председником *удружења „Руска дијаспора у Србији“*, Леонидом Стеценком. Покрајинска омбудсманка је током посете представила рад ПЗГО, као и надлежности ове институције, будући да је у претходном периоду било више притужби грађана припадника руске националне мањине. Истакнуто је да заштита и очување права и слобода националних мањина представља веома значајну област за институцију Омбудсмана. Указано је да ПЗГО прати рад и остварује добру сарадњу са свим националним саветима националних мањина на територији АПВ. Председник Удружења представио је активности, као и највеће проблеме са којима се сусрећу припадници руске националне мањине у Србији. У циљу ефикаснијег решавања ових проблема, предложена је сарадња у оквиру надлежности институције Покрајинског омбудсмана и Удружења „Руска дијаспора у Србији“, посебно у области заштите људских и мањинских права, информисања и подизања правне свести грађана и грађанки. Као део те сарадње, повећан је број лица руске националности који се обраћа институцији за помоћ и консултације поводом остваривања својих права. Омбудсманка се такође одазвала позиву да учествује на *конференцији коју је ово удружење организовало у новембру месецу*, где је представила рад институције, њене надлежности и позвала чланове овог удружења да се обрате институцији - и да је то могуће учинити и на руском језику.

УЧЕШЋЕ НА КОНФЕРЕНЦИЈАМА И ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ

ПЗГО је у фебруару месецу присуствовао отварању изложбе под називом *„20 година Македонског националног савета“*, коју је поводом Међународног дана матерњег језика уприличио Национални савет македонске националне мањине у Републици Србији. Том приликом, Покрајинска омбудсманка је указала присутнима на богатство различитости и заједничког живота свих заједница које живе у Аутономној покрајини Војводини, те да су

етничке, језичке, културолошке и верске разлике вредности које је потребно штитити и неговати. Приликом отварања изложбе, читана је поезија на македонском језику, а проф. др Валентина Соколовска представила је истраживање „Језички пејзажи Македонаца у Војводини“.

Институцију Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана посетио је и **Мухамет Бехрами, председник Центра за едукацију и афирмацију Ашкалија, који обавља и функцију председника Националног савета ашкалијске националне мањине**. Г. Бехрами је упознао омбудсманку са активностима овог националног савета и плановима за даљи развој и истакао да је 2025. године први пут обележен Дан заставе Ашкалија у Републици Србији. Посебна пажња је посвећена представљању пројекта „Заједно против екстремизма: дијалог за будућност“, који ће делом бити реализован и у Новом Саду. У наставку ове сарадње, омбудсманка је активно учествовала на **трибини, одржаној у мају месецу у оквиру спомен-тог пројекта**. У дијалогу, у коме су учествовали чланови Националног савета ашкалијске националне мањине, Полицијске управе Нови Сад, као и представници верских заједница, истакнута је потреба за јачањем капацитета ове националне заједнице, на постизању њене веће видљивости као и бржем и ефикаснијем решавању проблема са којима се њени припадници суочавају.

У мају месецу ПЗГО је присуствовао састанку у оквиру пројекта **„Образовање и инклузија ромских девојчица“**, у организацији Новосадског хуманитарног центра. Циљ овог пројекта је допринос бољем образовању ромске деце и подизање свести о значају образовања, смањујући на тај начин родне и етничке неједнакости. Током састанка, разговарало се о изазовима с којима се ромска деца сусрећу у образовном систему, посебно женска деца, као и о конкретним мерама за њихово боље укључивање и подршку. Овакве иницијативе представљају важан корак ка изградњи праведнијег и инклузивнијег друштва, у којем свако дете има једнаке шансе за образовање и развој.

ПЗГО је у новембру месецу учествовао у раду Округлог стола **„Од прописа до праксе: како обезбедити примену и функционисање мањинских језика“**, који је организовало Друштво за украјински језик, књижевност и културу „Просвита“. Положај мањинских језика у области образовања и информисања, убрзан темпо асимилације, употреба и очување мањинских језика уз помоћ законских регулатива и међународних докумената, институционална подршка и могућности финансирања, унапређивање и промовисање мањинских језика, неке су од тема које су се могле чути на скупу. Заменик покрајинске заштитнице грађана - омбудсманке, истакао је да коришћење матерњег језика припадника националних мањина има изузетан значај за очување идентитета, али истовремено је указао да пуно остваривање права на употребу матерњег језика у управним и другим поступцима захтева додатна финансијска средства и кадрове, због чега се у пракси често дешава да се поступци воде само на српском језику, како би, по мишљењу припадника националних мањина, били брже спроведени.

Представници националних савета говорили су о тренутном стању мањинских језика у сферама образовања, информисања, службене употребе језика и писма и изазовима са којима се суочавају. Посебно је указано на значај и потенцијал локалних повеља као инструмента заштите регионалних и мањинских језика у Европи и Србији. Говорећи о највећим проблемима са којима се њихове мањинске заједнице суочавају, представници националних савета су се сложили да је законска регулатива у Републици Србији која се односи на заштиту права националних мањина сасвим добра, али да су средства која се додељују националним саветима и даље недовољна, имајући у виду који су све задаци пренети у надлежност савета.

Поред поменутих кадровских и финансијских проблема, међу закључцима скупа издвојена је и потреба да се препозна **све већи значај електронских медија и постепено**

усмери више пажње и ресурса на њихов развој. Такође је наглашено да би превођење правних прописа и изучавање правне терминологије на језицима националних мањина у оквиру универзитетских програма значајно допринело широј и ефикаснијој примени мањинских језика у пракси.

На позив Европског Конгреса Украјинаца (ЕКУ) и Друштва за украјински језик, књижевност и културу „Просвита“, ПЗГО је у новембру месецу учествовао у раду *конференције „Од учешћа до утицаја: модели политичког представљања националних мањина и дијаспоре“*. Конференција је била посвећена моделима гарантованог представљања националних мањина у парламентима различитих земаља, учешћу мањина у локалној самоуправи, као и поређењу регионалног, локалног и националног нивоа представљања. Посебан акценат био је на упознавању са мањинским представљањем у Румунији, Мађарској, Хрватској и Белгији, као и са једном мањинском институцијом у Чешкој, са циљем да се упореде различити модели и идентификују решења која могу бити инспиративна и за Србију.

Дана 28. новембра 2025. године организован је у Београду *Округли сто на тему „Медијска слика Рома: од Словеније до Србије - говор мржње, стереотипи и институционална одговорност“*, на којем се говорило о ставовима и изазовима са којима се сусрећу медијски радници Роми као и сами припадници ромске заједнице. Идеја округлог стола је била да се заједнички преиспита тренутна ситуација и пронађу делотворни механизми за одговор на случајеве говора мржње и дискриминације. Циљ је био да се разменом мишљења, искустава и ставова пружи подршка раду и подстакне адекватна институционална реакција на овакве појаве. Састанку су присуствовали ромски новинари и медијски радници, чланови Националне асоцијације Рома новинара, као и уредници портала Телеграф и Романеневи-мата, заменица Покрајинске заштитнице грађана - омбудсманке, локални омбудсмани Града Новог Сада, градских општина Града Београда и општине Житиште, представници Заштитника грађана Републике Србије и Повереника за заштиту равноправности. Скупу су се придружили и активисти и млади амбасадори ангажовани у борби против дискриминације. Констатовано је да је потребна сарадња свих релевантних институција и организација односно заједничко деловање када су у питању изазови који се јављају када је у питању ромска заједница, и да једино умреженост свих релевантних фактора доприноси бржем и ефикаснијем решавању свих проблема.

ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА ИЗ КУЛТУРНЕ АУТОНОМИЈЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА - НАЦИОНАЛНИХ ЗАЈЕДНИЦА

На основу праћења стања из различитих јавно доступних извора, сопствених сазнања и података који су захваљујући доброј сарадњи прибављени од Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине - националне заједнице, Покрајинског секретаријата за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама, Покрајинског секретаријата за високо образовање, Службе за управљање људским ресурсима, завода за културу војвођанских Мађара, Румуна, Словака, Хрвата, те националних савета националних мањина, у тексту који следи приказује се стање у области мањинског образовања, културе, информисања и службене употребе језика и писама националних мањина.

ОБРАЗОВАЊЕ НА ЈЕЗИЦИМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

Делатност предшколског васпитања и образовања у 2025. години се остваривала у предшколским установама, основним школама (које реализују предшколски програм) и у приватним предшколским установама. Укупно 6.722 деце обухваћено је васпитно-образовним радом на неком од језика националних мањина или двојезично. Програми се остварују на српском, мађарском, словачком, румунском, русинском и хрватском језику, двојезички у национално мешовитим срединама и на страним језицима.

Предшколско васпитање и образовање на мађарском језику се реализује у Ади, Апатину, Бачкој Тополи, Бечеју, Житишту, Зрењанину, Кањижи, Кикинди, Ковачици, Кули, Малом Иђошу, Новој Црњи, Новом Бечеју, Новом Кнежевцу, Новом Саду, Оџацима, Сенти, Сечњу, Сомбору, Србобрану, Суботици, Темерину и Чоки за укупно 3.798 деце, што је за 92 мање него у претходној години. У двојезичким, српско-мађарским групама има укупно 1.365 (што је за 122 више него претходне године).

Предшколско васпитање и образовање на словачком језику се реализује у Алибуну, Бачу, Бачкој Паланци (место Силбаш и Пивнице), Бачком Петровцу, Беочину, Зрењанину (место Арадац), Ковачици, Новом Саду, Оџацима и Старој Пазови за укупно 774 (за 11 више него у претходној години). У двојезичким, српско-словачким групама има укупно 129 деце (мање за 75).

Предшколско васпитање и образовање на румунском језику се реализује у Алибуну, Вршцу (места Вршац, Уљма, Куштиљ, Гудурица), Житишту, Зрењанину (место Ечка), Ковачици, Панчеву (место Банатско Ново Село) и Пландишту за укупно 108 деце (за 7 мање). У двојезичким, српско-румунским групама има укупно 55 деце (мање за 4).

Предшколско васпитање и образовање на русинском језику се реализује у Кули за укупно 171 дете, што је за 16 мање него претходне године, а двојезички програм на српском и русинском језику се реализује у Врбасу за укупно 24 деце, исто као и прошле године.

Предшколско васпитање и образовање на хрватском језику се реализује у Суботици за укупно 175 (за 3 деце више). У двојезичким, српско-хрватским групама има укупно 15 деце (за 9 мање)

Делатност основног образовања и васпитања обављају основна школа, основна школа за образовање одраслих, основна музичка школа, основна балетска школа и основна школа за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом. На подручју АП Војводине, основношколско образовање остварује се, поред наставе на српском језику, на још пет језика (мађарском, словачком, румунском, русинском и хрватском), а изузетно и двојезички: на језику националне мањине и на српском језику. За припаднике националних мањина који наставу похађају на српском језику, организује се и настава језика националне мањине са елементима националне културе, као изборни програм на укупно 11 језика (мађарском, словачком, румунском, русинском, хрватском, украјинском, буњевачком, ромском, бугарском, македонском и чешком).

Редовне основне школе на мађарском наставном језику у оквиру 72 школе (прошле године у 74 школе) на територији 26 јединица локалних самоуправа, похађа укупно 10.006 ученика, што је за 85 мање него претходне године. **Учење мађарског језика са елементима националне културе** је организовано у 89 јавних основних школа у 31 јединици локалне самоуправе за укупно 2765 ученика. У односу на прошлу школску годину, број ученика је мањи за 36.

Редовне основне школе на словачком наставном језику у оквиру 16 школа на територији 11 јединица локалне самоуправе похађа укупно 1982 ученика. Број ученика мањи је за 36 у односу на претходну годину. **Учење словачког језика са елементима националне културе** је организовано у 39 основних школа у 13 јединица локалне самоуправе за укупно 892 ученика. У односу на прошлу школску годину број ученика смањен је за 301.

Редовне основне школе на румунском наставном језику у оквиру 17 школа на територији девет јединица локалне самоуправе похађа укупно 623 ученика. Број ученика обухваћених наставом на румунском језику је за 39 мањи него претходне године. **Учење румунског језика са елементима националне културе** је организовано у 16 редовних основних школа у десет јединица локалне самоуправе за укупно 548 ученика. У односу на прошлу школску годину број ученика мањи је за 33.

Редовне основне школе на русинском наставном језику у оквиру 3 школе на територији 3 јединице локалне самоуправе похађа укупно 338 ученика, што је за 8 више него претходне године. **Учење русинског језика са елементима националне културе је организовано** у 25 основних школа у шест јединица локалне самоуправе за укупно 290 ученика. У односу на прошлу школску годину, број ученика је мањи за 48.

Редовне основне школе на хрватском наставном језику у оквиру 4 школе на територији Суботице и Сомбора похађа укупно 217 ученика, што је за 13 мање него претходне године. **Учење хрватског језика са елементима националне културе** је организовано у 16 редовних основних школа у шест локалних самоуправа за укупно 381 ученика. У односу на прошлу школску годину, број ученика је мањи за 15.

Поред поменутих, ученици имају могућност да похађају и **наставу матерњег језика са елементима националне културе на украјинском** (три школе), **буњевачком** (9 школа), **бугарском** (једна школа), **чешком** (шест школа), **македонском** (пет школа), **ромском** (28 школа), **немачком језику** (19 школа) и **словеначком** (3 школе).

Делатност средњег образовања и васпитања обављају гимназије, стручне школе, мешовите школе, уметничке школе и школе за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом. На територији АП Војводине, образовно-васпитни рад се остварује на српском језику, а за припаднике националних мањина на језицима националних мањина и двојезички: на језику националне мањине и на српском језику (у складу са посебним законом), ако се приликом уписа у први разред за то определи најмање петнаест ученика.

Школа може да остварује наставни план и програм на језику националне мањине и за мање од петнаест ученика уз сагласност Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине - националне заједнице. Када се средњошколска настава одвија на српском језику, за припаднике националне мањине се организује настава матерњег језика са елементима националне културе.

Настава на језицима националних мањина је организована у 17 локалних самоуправа, односно 37 средњих школа: у 8 гимназија, 20 стручних школа, 7 мешовитих школа и у 2 уметничке школе. Средњошколска настава се остварује на шест наставних језика: српском, мађарском, словачком, румунском, русинском и хрватском језику. Укупан број деце која наставу похађају на језицима националних мањина - националних заједница је 4570 (8% од укупног броја ученика средњих школа), што је за 174 мање него прошле школске године.

На мађарском језику настава се реализује у 33 средње школе, у дванаест јединица локалних самоуправа, за 3.864 ученика. Број ученика је мањи за 174 него у претходној школској години. **Учење мађарског језика са елементима националне културе у школској 2025/2026. години није организовано у средњим школама на територији АП Војводине.**

Средњошколска настава на словачком језику се изводи у гимназијама у Бачком Петровцу и Ковачици, те у Медицинској школи у Новом Саду за 334 ученика, што је за 12 ученика мање у односу на претходну годину. **Учење словачког језика са елементима националне културе** је организовано за 35 ученика у средњим школама у Старој Пазови и Ковачици.

Средњошколска настава на румунском језику се изводи у економско-трговинској школи у Алибунару и у гимназији у Вршцу за 104, што је исти број као и претходне године. **Учење румунског језика са елементима националне културе није организовано ни у једној средњој школи, као ни у претходној школској години.**

Настава на русинском језику се изводи у Основној и средњој школи са домом ученика „Петро Кузмјак“ у Руском Крстуру за 26 ученика распоређених у четири одељења гимназије општег типа. Број ученика је смањен за 9. **Учење русинског језика са елементима националне културе није организовано ни у једној средњој школи на територији АП Војводине.**

Средњошколска настава на хрватском језику за 242 ученика се изводи у гимназији, политехничкој школи и средњој медицинској школи у Суботици. Број ученика је виши за 21.

Према Закону о високом образовању¹, високошколска установа организује и изводи студије на српском језику, а може организовати полагање испита и изводити поједине делове студија, као и организовати израду и одбрану завршног, мастер и специјалистичког рада и докторске дисертације на језику националне мањине и на страном језику, у складу са статутом. Високошколска установа може остваривати студијски програм на језику националне мањине и страном језику уколико је такав програм одобрен, односно акредитован.

Покрајинском скупштинском одлуком о полагању пријемног испита односно испита за проверу склоности и способности за упис у високошколску установу чији је оснивач Аутономна покрајина Војводина на језицима националних мањина - националних заједница² утврђено је право кандидата на полагање пријемног испита односно испита за проверу склоности и способности на језицима националних мањина - националних заједница за упис на факултет односно уметничку академију у саставу универзитета, академију струковних студија, високу школу и високу школу струковних студија чији је оснивач покрајина. Тиме је омогућено кандидатима који су своје средњошколско образовање стекли на неком од језика националних мањина да равноправно с другим кандидатима који су средње образовање и васпитање стицали на српском наставном језику - то јест на језику на ком се пријемни испит полаже, приступе полагању пријемног испита.

Од девет високих школа струковних студија чији је оснивач АП Војводина пријемни испит за упис организован је на језицима националних мањина на Високој техничкој школи струковних студија у Суботици, Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду, Високој школи струковних студија за образовање васпитача и тренера у Суботици и Високој струковној васпитачкој и медицинској школи у Вршцу. Пријемне испите на језику националне мањине полагало је укупно 128 кандидата, од тога 116 на мађарском, 10 на ромском и 2 на румунском језику. На осталим високим школама струковних студија није било захтева за полагање пријемног испита на језицима националних мањина.

¹ „Службени гласник РС“, бр. 88/17, 27/18 - др. закон, 73/18, 67/19, 6/2020 - др. закон, 11/2021 - аутентично тумачење, 67/2021, 67/2021 - др. закон и 76/2023.

² „Службени лист АПВ“, бр. 14/15.

Од 14 факултета у саставу Универзитета у Новом Саду, чији је оснивач АП Војводина, на 11 факултета је у школској 2025/2026. години организован пријемни испит на језицима националних мањина, и то на Пољопривредном факултету, Филозофском факултету, Технолошком факултету, Правном факултету, Медицинском факултету, Факултету техничких наука, Економском факултету, Природноматематичком факултету, Грађевинском факултету, Факултету спорта и физичког васпитања и Учитељском факултету на мађарском наставном језику. Пријемне испите на језику националне мањине на факултетима у саставу Универзитета у Новом Саду полагало је укупно 172 кандидата, што је за 8 мање него претходне године. Од тога је 157 на мађарском, 14 на албанском и 1 на словачком. На осталим факултетима није било захтева за полагање пријемног испита на језицима националних мањина.

КОНКУРСИ У ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАЊА

У складу са својим овлашћењима, ПЗГО је контролисао примену покрајинских прописа који се односе на област образовања, односно прописа којима је регулисан начин доделе буџетских средстава покрајинских органа управе. Осим конкурса који су усмерени на све образовне пројекте независно од језика наставе (реконструкција, санација, инвестиционо одржавање школских објеката, регресирање превоза ученика итд.), Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине - националне заједнице је 10. октобра расписао и Конкурс за финансирање и суфинансирање активности, програма и пројеката националних савета националних мањина у области основног и средњег образовања у АП Војводини за 2025. годину - дотирање припреме и израде тестова и задатака на мањинским језицима, који се односио на доделу буџетских средстава у укупном износу од 600.000,00 динара (470.000,00 динара у области основног и 130.000,00 у области средњег образовања) за превођење тестова и задатака за такмичења на свим нивоима, од општинског, преко регионалног до републичког која организује Министарство просвете, науке и технолошког развоја за ученике основних и средњих школа. Рок за подношење пријава је био до 23. октобра 2025. године. Поднете пријаве на конкурс разматрала је комисија коју је образовао покрајински секретар. У складу са Правилником о додели буџетских средстава Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине - националне заједнице органима и организацијама у чијем раду су у службеној употреби језици и писма националних мањина - националних заједница³, решење о додели средстава доноси покрајински секретар на основу предлога комисије и то решење је коначно, без могућности улагања правног лека, при чему Секретаријат није у обавези да образложи своје одлуке. Буџетска средства у укупном износу од 600.000,00 динара расподељени су националним саветима мађарске националне мањине у износу од 237.686,55 динара, румунске националне мањине 82.800,78 динара, русинске националне мањине 64.728,27 динара, словачке националне мањине 101.659,71 динара и хрватске националне мањине 113.124,69 динара. **Конкурсни поступак је спроведен у складу са правилима и нико од учесника конкурса није доставио приговор на резултате конкурса, нити је против коначног решења о додели средстава покренут управни спор.**

У области високог образовања, Покрајински секретаријат за високо образовање и научноистраживачку делатност је 22. августа 2025. године објавио Јавни конкурс за финансирање научноистраживачких и развојноистраживачких пројеката националних мањина - националних заједница у Аутономној покрајини Војводини у 2025. години ради доделе 8.000.000,00 динара (максималан износ по пројекту је 500.000,00 динара). Циљ овог конкурса је научноистраживачки развој и афирмација научних заједница на језицима националних мањина, а намењен је акредитованим научноистраживачким и развојноистраживачким

³ „Службени лист АПВ“, број 7/2023.

организацијама са седиштем на територији покрајине на којима се изводе академски студијски програми у складу са Законом о високом образовању, уз сагласност наставнонаучног већа и потврдом националног савета за одређену националну мањину. Оцену предлога пројекта даје стручни савет из научне области којој припада тема пројекта, а коначну одлуку о прихватању предлога пројекта доноси покрајински секретар. На конкурс који је био отворен од 22. августа до 22. септембра 2025. године, пристигло је укупно 25 пријава, од којих је 6 одбијено, а подржано 16 пројеката (8 пројеката мађарске заједнице, 2 црногорске, и по један ромске, словачке, румунске, русинске, немачке и руске заједнице), док су три пријаве биле непотпуне и неблаговремене. **Конкурсни поступак је спроведен у складу са правилима и нико од учесника конкурса није доставио приговор на резултате конкурса, нити је против коначног решења о додели средстава покренут управни спор.**

КУЛТУРА

Највећа културна, уметничка и фолклорна манифестација војвођанских Мађара, 48. „Дуриндо“ и 61. „Ђенђешбокчета“ одржана је у јуну у Итебеју. Сваке године, манифестација се одржава у другом месту, а на њој учествује више од 100 група народне музике и плеса, са 2.500 учесника. Претходне године одржани су и следећи програми: Дан сећања на Грофа Хадика Андраша, Серијал општекултурних програма и манифестација - „Домбос Фест“, Војвођански Слободни Универзитет, Турнеја салашког позоришта, Дан сећања у Арачи, Фестивал ветрењаче, Камп писаца и песника у Кањижи, Свечане игре војвођанских Мађара, Војвођански мађарски сусрет фолклорних друштава и шокадалом, Сусрет војвођанских мађарских хорова, Међународни регионални фестивал савременог позоришта „Десире централ стацион“, Стручни камп аматерских и ђачких глумаца војвођанских Мађара „МАДТ“, „Култивал“, Сусрет аматерских позоришних група Мађара у Војводини, Жирирање народних занатских радова и стручни дан сенћанских везиља, камп „Уметност и заштита споменика културе“, Зимски и летњи камп народне музике „Dúrmolo“, Путујуће изложбе сачињене од оцењених предмета са жирирања предмета народних заната, „Магична корпа“ и „Аутентична методологија народне традиције у вртићима“.

Завод за културу војвођанских Мађара је у току 2025. године спровео бројне активности. Обогаћене су збирке књига, слика, филмова и архивских материјала, дигитални садржаји су повећани не само дигиталном обрадом материјала из јавних збирки, него су настали и нови садржаји у оквиру пројекта базе података о вредностима, а у вези са заштитом споменика културе - www.ertektar.rs. Повећан је и обрађени део базе података народне музике и фолклора - www.vamadia.rs, организоване су акредитоване обуке за педагоге, отпочела је организована обука фолклорне музике, појачан је менторски програм кроз стално пружање стручне помоћи аматерским групама, обезбеђена је методолошка помоћ институцијама и организацијама од посебног националног интереса за послове јавних збирки, по потреби пружана стручна помоћ на пољу дигиталног чувања и обраде података, током издавања књига пружана је помоћ ауторима и истраживачима локалне историје обезбеђујући им стручне лекторе и штампарску припрему. Издато је пет књига. Завод је вршио дужности стручног менторства за уметничке групе (фолклор, аматерско позориште, рецитовање). Мрежа Дома традиције - Војводина наставила је са радом. Креирани су сложени, допунски васпитни програми који су обишли Војводину ради преношења знања деци, а базирани су на народној традицији из разних области. Завод је наставио рад на развоју јавне платформе - базе података војвођанских Мађара (БПВМ), како би се омогућило повезивање институција и организација од националног значаја. У функцији је нова веб страница - www.vmmi.org. Такође, Завод је редовно вршио дигитализацију докумената, књига, музике, бајки, фотографија и слично. У формату TIF, PDF, JPG i Word је дигитализовано 152.325 страна, 13.379 фотографија и 596 минута видео снимака. Редовно је вршено и метадатирање материјала који се налазе у архиву Завода, реорганизација евиденције архивираних података, израда и

интегрисање каталошког система (7.841 периодика, 84 књиге, 3.267 фотографија, 119 аудио снимака).

Словачке народне свечаности представљају једини званични празник словачке националне мањине у Србији. Ова централна манифестација Словака одржава се сваке године другог викенда у августу и представља традиционално место на коме се за три дана могу видети бројне изложбе, концерти, позоришне представе и садржаји којима је на најбољи начин представљен културни живот. Ова велика смотре словачког фолклора 2025. године је одржана у Бачком Петровцу. 52. фолклорни фестивал „Танцуј, танцуј“ прошле године је одржан средином јуна, у амфитеатру у Гложану. Овај највећи фолклорни догађај војвођанских Словака пружа широку палету разноврсности словачких традиција и обичаја са ових простора кроз музику, песму и игру. Фестивал је такмичарског карактера где свој рад презентују словачки војвођански ансамбли и пропраћен је различитим изложбама, а посебно су интересантни садржаји који се односе на традиционалну културу војвођанских Словака. Одржани су и: Фестивал озбиљне музике за децу „Пролећне ноте“ у Бачком Петровцу, „Распевани драгуљи“ у Ковачици, Фестивал народне ношње Словака у Србији у Кисачу и др. Завод за културу војвођанских Словака је 2025. године организационо подржао: „Позоришне ловорике“ - 55. смотру словачког аматерског позоришног стваралаштва у Ковачици, фестивал „3 x Ђ“ (Дечји позоришни дани) у Старој Пазови, Дечји фолклорни фестивал „Златна брана“ одржан у Кисачу, „Златни кључ“ фестивал словачке забавне музике у Селенчи, 59. међународни фестивал соло певача изворних словачких народних песама „У пивничком пољу“ одржан у Пивницама и „Лети песма, лети“ фестивал забавне музике за децу, одржан у Ковачици. Завод је организовао Међународну научну конференцију „Национална и културна историја војвођанских Словака“, а у Пивницама је организован Фестивал позоришних представа аутора тзв. Доње земље - „ДИДА“, у Бачком Петровцу Бијенале словачких ликовних уметника у Србији, а Књижевно саветовање, које представља елитни културни догађај, одржано је у Бачком Петровцу.

Завод за културу војвођанских Румуна организовао је или подржао у току 2025. године бројне манифестације. У јануару је заједно са ОШ „Ђорђе Кошбук“ из Торка организовао манифестацију „Еминеску у вечном трајању“. У фебруару је учествовао у организацији Изложбе народне ношње у Суботици, са другим Заводима. Првог марта обележен је Марцишор - симболичан празник у румунској заједници, традиционално организован од стране Основне Школе из Владимировца. Средином марта, у оквиру Међународног дана франкофоније организована је пројекција филма „Лопови матурских радова“. У складу са својим програмом рада, Завод за културу војвођанских Румуна је у марту учествовао на Међународном сајму књига у Новом Саду на коме је одржао промоцију једног броја часописа Пирамида и промоцију књиге аутора Делиа Мунтеану „На граници румунског језика“. У јуну је у сарадњи са Румунским друштвом „Бега“ организовано „Вече романи“ у Зрењанину. Одржани су и Дани културе Румуна из Вршца са свеобухватним програмом на територији Града Вршца. У августу је организован 65. Велики фестивал фолклора Румуна из Војводине у Ечки, као и Фестивал фолклора и музике Румуна у Уздину који се сматра највећим догађајем румунске заједнице. Почетком октобра одржана је Ликовна колонија Завода „Бегеј река пријатељства 2025“, у Стајићеву. У октобру је одржана по 17. пут манифестација „Обојени свет детињства“ - ликовни конкурс намењен ученицима (23 школе са наставом на румунском језику). На Међународном сајму књига у Београду Завод је излагао на штанду Покрајинског секретаријата за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама. Крајем октобра је у Уздину одржан 37. омладински фестивал забавне музике „Младост пева“. Дан великог уједињења Румуније и Дан Националног савета румунске националне мањине, 1. децембар, обележен је традиционалним свечаним програмом и концертом. У Торку је крајем децембра 28. пут организован „Празник зимских обичаја“, а у Дому културе 9. Концерт румунских коледа.

Прослава националног празника русинске националне заједнице представља најзначајнију културну манифестацију Русина у Републици Србији. Централна прослава одржана је 18. јануара у Сремској Митровици, са културно-уметничким програмом. Догађај су пратиле и локалне прославе у Руском Крстуру, Кули, Куцури, Новом Саду, Ђурђеву, Госпођинцима, Новом Орахову, Суботици, Шиду, Бикић Долу, Бачинцима, Беркасову и Сремској Митровици, у организацији Завода за културу војвођанских Русина и Националног савета Русина. Фестивал нове русинске песме, 35. „Ружин врт“ реализован је средином марта у организацији Радио-телевизије Војводине. Овај фестивал већ више од три деценије негује традицију и културу војвођанских Русина. Драмски меморијал „Петра Ризнича Ђађе“ одржан је у марту и априлу у Руском Крстуру, а изведене су представе како одраслих, тако и дечијих позоришних ансамбала. Фестивал русинске културе „Црвена ружа“ одржан је последњег викенда у јуну месецу и обухватио је више програма. У оквиру манифестације „Црвени пупољак“ наступали су дечји ансамбли који негују русинску културу и изведене су нове композиције за децу. У оквиру дела програма под називом „Одјаци равнице“ наступиле су русинске културно уметничке групе, а такмичење за најбољу композицију у забавном духу и такмичење за најбољи наступ младих певача аматера, одржани су у оквиру програмског дела, „Црвена Ружа“. Средином јуна, у Шиду је одржан 18. по реду фестивал народних и тамбурашких оркестара „Мелодије Русинског двора“. Средином јула у Куцури је одржана традиционална манифестација „Куцурска жетва“, прослава у част првог хлеба сачињеног од овогодишњег жита. Поред наступа фолклорних ансамбала који негују изворно стваралаштво, приређене су бројне изложбе и други пратећи програми. Традиционални 22. по реду фестивал изворног певања „Да се не заборави“ одржан је у Ђурђеву 23. августа. Овај фестивал се налази у Календару репрезентативних манифестација Националног савета русинске националне мањине, а његов оснивач и организатор је КУД „Тарас Шевченко“ из Ђурђева. Фестивал обухвата такмичење мушких, женских и девојачких певачких група које негују изворно певање, уз бројне пратеће програме. У септембру месецу одржан је хорски фестивал „Карпати“ у Врбасу. Културна манифестација „Костељникова јесен“ први пут је организована 1994. године и посвећена је делу утемељивача и великана русинске писмености и књижевности, доктору филозофије Хавријилу Костељнику, теологу, књижевнику, кодификатору русинског језика и аутору прве књиге уметничке литературе на русинском језику. У оквиру прошлгодишње манифестације организована је презентација нових књижевних дела за одрасле и децу на русинском језику, као и смотра рецитатора на русинском језику.

Осим наведених манифестација одржавају се и манифестације које су више локалног карактера: „13. мај Ново Орахово“ - обележавање досељења Русина у Ново Орахово; „Пришли нам Русадља“ (духови) - Бикић До, обележавање верског празника; „Веселинка“ Нови Сад - дечји мултимедијални фестивал; „Сусрет у Боднарова“ - Госпођинци - ликовна колонија; „Куцурски клип“ Куцура - фестивал хумора и сатире; Русински фестивал малих сценских форми „Ђура Папхархаји“ позоришно вече; „Дани Николе М. Кочиша“ - Р. Крстур, Куцура, Ђурђево, Кула, Нови Сад - саветовања и трибине посвећене русинском језику и граматици. Поред ових, традиционалних манифестација које се одржавају сваке године, организују се и многобројни други програми као што су промоције разних издања, пројеката и слично, затим изложбе, округли столови, сусрети са истакнутим личности из русинске и из шире заједнице.

У циљу очувања и неговања културне баштине Буњеваца, Национални савет Буњеваца основао је Установу културе „Центар за културу Буњеваца“, која је задужена за сва културна дешавања, организацију, припреме програма и националних празника. Центар је у претходној години организовао и подржао организацију бројних културних манифестација. Национални празник „Дан великог прела - 02. фебруар“ 2025. године обележен је 31. јануара 2025. године. Постављена је етно поставка (буњевачка соба на салашу), национални симболи - државне заставе и буњевачки барјак. Програм обележавања националног празника и одр-

жавања обичаја „Буњевачког великог прела“ презентован је како путем писаних, тако и електронских медија, буњевачких, локалних, али и на РТВ-у и РТС-у. Обележен је и један од четири национална празника Буњеваца - „23. фебруар - Дан оснивања првог националног савета“. У оквиру свечаног обележавања једног од националних празника „Дана Дужијанце 2025“, 15. августа је одржана централна прослава. У културно-уметничком делу програма учествовали су бројни фолклорни ансамбли, певачке групе, друштва за очување и неговање културе и традиције, тамбурашки ансамбл и други. Национални празник „Дан Велике народне скупштине Срба, Буњеваца и осталих Словена“ обележен је 23. новембра у просторијама Буњевачке матице. Овом приликом промовисан је „Правопис буњевачког језика“ аутора проф. др Жарка Бошњакловића и др Сузане Кујунџић Остојић.

У Републици Србији има 69 хрватских културних удружења која активно учествују у културном животу наше земље, тиме га обogaћују, а уједно и чувају традицију и обичаје хрватског народа на овим просторима. Хрватска национална заједница је током 2025. године одржала велики број активности. Значајније манифестације које су одржане су: Дани Ивана Антуновића (јануар), Велико прело 2025. (јануар), Шокачка вечер (јануар), у фебруару Прело сићања, Прело младежи, Голубиначке мачкаре, Покладни бал, Маринбал, Рисарски диснотор, Петроварадински карневал, Гупчев бал, Велико буњевачкошокачко прело. У марту је у осам места у Војводини обележен Дан Светог Јосипа (19.3.2025) - у Београду, Сонти, Старчеву, Плавни, Сомбору, Руми, Петроварадину и Суботици. У априлу су одржани Лира наива, Препреково прољеће, а у мају Далматинске вечери. У Суботици је 19.06.2025. обележен је Дан рођења народног препородитеља Ивана Антуновића. У јуну је обележен и Фестивал децјег стваралаштва „Дјеца су украс свијета“, Фестивал маријанског пучког пјевања, Дужијанца малених, у јулу Такмичење рисара, а у августу Прва колонија наиве у техници сламе. Дан рођења бана Јосипа Јелачића прослављен је у октобру у Петроварадину, а Дан првог сазива Хрватског националног вијећа у Суботици 15. децембра 2025. године. Реализоване су и манифестације Сријемци Сријему (Рума), Шокци и баштина (Сонта), 7. Фестивал културне баштине „Буњевци без граница“ (Суботица, 14.11.2025), 9. Матошеви дани одржани су у неколико држава (Србија, Хрватска и Босна и Херцеговина), а приредбе у Србији окупиле су ученике, професоре, глумце и госте (Београд - јун, Плавна - мај). Највећа, вишедневна књижевна манифестација, 24. по реду, „Дани хрватске књиге и ријечи - дани Балинта Вујкова“ - одржана је у Суботици у октобру месецу окупивши децу, ученике, одрасле, научне раднике. Дужијанца - манифестација са најдужом традицијом, одржана је у Суботици у 10. августа. „Међународни фестивал традицијског пјевања“ Хрватског културног центра „Буњевачко коло“ одржан је у Суботици у октобру, као и 16. Међународни сусрети аматерских драмских друштава у Сомбору. У мају је одржан и 5. Међународни фестивал аматерске драме „Дрим фест“ ХКЦ-а „Буњевачко коло“ у Суботици. Од већих приредби издвајају се: 25. Фестивал буњевачки писама (Суботица, децембар); 20. Хосанафест у Суботици (октобар); Урбани Шокци, Дани хрватске културе у Сомбору (новембар); Покрајинска смотра рецитатора у Суботици (новембар); 29. Изложба божићњака у организацији Етнолошког одељења „Блашко Рајић“ при Католичком друштву „Иван Антуновић“ (Суботица, децембар) и др.

Међународни дан Рома 2025. године обележавао се 8. априла у многим местима у Војводини кроз игру, песму и различит културно - уметнички програм, али такође и организовањем трибина и округлих столова са представницима институција и ЈЛС на којима је разматран положај ромске заједнице и начини за унапређење њиховог положаја. Обележен је на различите начине у Новом Саду, Бачком Петровцу, Беочину, Кикинди, Србобрану, Вршцу, Панчеву, Руми, Сомбор и др. Традиционална манифестација „Циганске ватре“ већ више од две деценије слави богатство ромске културе, музике, игре и стваралаштва, окупљајући уметнике и посетиоце из целе Војводине. „Циганске ватре“ постале су препознатљив културни догађај који носи дух заједништва и аутентичног израза ромске традиције. Ове године манифестација је одржана у Србобрану, по 26. пут. Сваког 15. августа, на Велику

Госпу, у Ромском насељу у Апатину одржава се културно-забавна манифестација „Ромска ноћ - Кирбај“. Роми тога дана отварају врата својих домова и богатом трпезом дочекују госте. Наступају културно-уметничка друштва и певачи који игром и песмом представљају ромску културу. Након тога бира се краљица Ромске ноћи која ту титулу носи све до наредне прославе.

Црногорска национална мањина је национални празник Дан независности Црне Горе обележила у мају месецу у Ловћенцу. Национални савет црногорске националне мањине је учествовао у промоцији „Дана црногорске културе у Суботици“. Централна прослава другог националног празника, 13. јула - Дана државности Црне Горе, одржана је у Ловћенцу на платоу испред Културног центра у Ловћенцу уз подршку КУД-а из Ловћенца. У сарадњи са Управом за дијаспору, Савет организује и финансира пут за сву децу из Србије полазнике летње школе „Црна гора моја постојбина“. Национални савет је био покровитељ и 8. ликовне колоније „ЕКГ-Иза хоризонта“ која је одржана у просторијама Удружења Црногораца Црвенке. Дан националног савета, 26. октобар, обележен је у Врбасу, где је том приликом одржана позоришна представа „Прст“. Због недостатака средстава издата су само два дво-броја часописа „Вијест“. У Центру за физичку културу „Драго Јововић“ у Врбасу одржана је манифестација поводом 80 година колонизације Црногораца у Војводину. 80 година од колонизације Црногораца у Војводину обележен је и у Ловћенцу и Црвенки, а Савет је подржао обе манифестације.

Национални савет чешке националне мањине је током 2025. године, у сарадњи са чешким удружењима и самостално, одржао бројне културне манифестације. У Белој Цркви је 25. маја уз пригодну свечаност обележен Дан Националног савета чешке националне мањине - 16. мај. Организовано је и обележавање традиционалног чешког празника Микулаша, кроз посету школама у којима се изучава Чешки језик са елементима националне културе, а које су од посебног значаја за образовање чешке националне мањине. Пролећни концерт одржан је мају месецу, а Концерт тамбурашког оркестра Брач из Чешке Републике у октобру, у Чешком дому у Белој Цркви. Национални савет чешке националне мањине је током 2025. године подржао (суфинансирањем) бројне манифестације удружења на територији Аутономне покрајине Војводине: „Чешка беседа“ Бела Црква је одржала традиционални „Маскенбал“ 2025. године у фебруару месецу; традиционални „Јаје Фест“ у априлу и Фестивал фолклора у августу месецу. „Чешка беседа“ Крушчица је одржала културну манифестацију - фестивал под називом „Лепота различитости“ у јулу, а „Чешка беседа“ Чешко Село је одржала гастрономску манифестацију „Паприкашијада“ у августу месецу. „Чешка беседа“ Вршац је у јулу организовала „Месец чешке културе“, а „Чешка беседа“ Гај обележавање чешког празника „Дана Чеха“, 28. септембра у Гају. „Чешка беседа“ Срема је у октобру организовала „Дане чешке културе“, „Чешка беседа“ Нови Сад културну манифестацију „Новосадске чешке свечаности“ у октобру месецу, а „Чешка беседа“ Петроварадин је одржала културне манифестације: „Дани Ћирила и Методија“ у мају и „Варадински мостови културе“ у септембру месецу. „Чешка беседа“ Београд је организовала представу чешког позоришта и концерт Хора ЧБ Београд у Чешком центру у Београду. Асоцијација српско-чешког пријатељства из Ниша је организовала Дане чешког пива Апел - фест у Нишу.

Међу најзначајније манифестације културе које је организовао Национални савет немачке националне мањине спадају обележавање Дана Немаца и Божићни концерт. У августу је по први пут одржан Светски сусрет подунавских Шваба, са циљем очувања културног наслеђа, неговања сећања на претке и повезивања нових генерација. Божићни концерти се одржавају сваке године, око Божића. Крајем јуна се традиционално је одржава Летњи фестивал - Сомер фест, али је прошле године, из организационих разлога, одржан у октобру.

Припадници пољске националне мањине су у претходној години одржали неколико културно-уметничких манифестација. У априлу месецу је удружење „Банатски Пољаци“ организовало украшавање и фарбање јаја за Ускрс, на традиционалан начин. У априлу је и

удружење „Завиша“ из Крагујевца организовало радионицу поводом предстојећих празника. У августу је удружење „Банатски Пољаци“ у свом седишту у Остојићеву по трећи пут организовало „Кромпирфест“, манифестацију која је имала за циљ промоцију традиције припадника пољске заједнице у припремању јела од кромпира. Представници локалне самоуправе Сента и Туристичке организације Сента у сарадњи са Амбасадом Републике Пољске у Београду, организовали су у септембру месецу у Сенти полагање венаца код споменика погинулим пољским пилотима у Другом светском рату. Крајем октобра организована је пормоција књиге „Тотови“, а у децембру су деца која уче пољски језик са елементима националне културе и удружење „Банатски Пољаци“ из Остојићева правили и украшавали медањаке за Божић.

КОНКУРСИ У ОБЛАСТИ КУЛТУРЕ

На основу чл. 76. Закона о култури Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама расписао је Конкурс за финансирање - суфинансирање пројеката од значаја за културу и уметност националних мањина у 2025. години, у укупном износу од 34.640.000,00 динара. У области заштите нематеријалног културног наслеђа и уметничког стваралаштва националних мањина суфинансирани су пројекти са укупно 28.690.000,00 динара, а у области издавачке делатности на мањинским језицима са укупно 5.950.000,00. Решење о додели ових средстава је донето 5. јуна 2025. године на основу образложеног Предлога изабраних пројеката и расподеле Комисије за доделу средстава. Двостепеност конкурсног поступка је обезбеђена могућношћу покретања управног спора против решења покрајинског секретара. ***Против решења се могао покренути управни спор пред Управним судом у року од 30 дана од дана достављања решења, али ово правно средство у 2025. години није коришћено.***

ПЗГО је контролисао поступак по јавном конкурс који је Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине - националне заједнице расписао 29. јануара 2025. године Конкурс за суфинансирање програма и пројеката усмерених на унапређење права националних мањина, који је био отворен до 28. фебруара. Висина предвиђених средстава је непромењена у односу на претходну годину. Средства у укупном износу од 45.000.000,00 динара су додељивана за програме и пројекте нарочито за очување и неговање језика, народних обичаја и старих заната, заштиту и презентацију фолклорног наслеђа, стварање услова за развој културе, науке и уметности, неговање и подстицање народног стваралаштва, представљање културних добара, књижевно, драмско, сценско, музичко и ликовно стваралаштво, манифестације, колоније, кампове, конференције, турнире и слична окупљања којима се негују толеранција и права националних мањина, развој аматеризма, гостовања ансамбала, сарадњу с матичним земљама и друге облике сарадње. Пријаве подносилаца вредновала је конкурсна комисија и утврдила прелиминарну листу вредновања, бодовања и рангирања, која је објављена на званичној интернет страници Секретаријата. Подносиоци пријава имали су право приговора на листу вредновања, бодовања и рангирања пријављених програма/пројеката у року од осам дана од њеног објављивања. Буџетским средствима у износу од 21.068.000 динара суфинансирани су пројекти мађарске националне мањине, са 4.364.000 динара словачки, са 3.205.000 динара румунски, са 1.636.000 динара русински, са 4.364.000 динара хрватски, са 1.432.000 динара буњевачки, са 559.000 динара украјински, са 818.000 динара црногорски, са 900.000 динара македонски, са 409.000 динара немачки, са 4.568.000 динара ромски, са 177.000 динара чешки, а преосталих 1.500.000 динара распоређено је за пројекте који су сврстани у категорију осталих (Грци, Словенци, Руси, Пољаци, Бугари, Јевреји и национално мешовити). На Листу вредновања и рангирања изјављено је 9 приговора, али су сви одбијени као неосновани.

Исти секретаријат је 29. јануара расписао и Јавни конкурс за суфинансирање програма и пројеката очувања и неговања мултикултуралности и међунационалне толеранције у АП Војводини у 2025. години (Први конкурс), којим је предвиђена додела подстицајних

средстава у износу од 19.000.000,00 динара удружењима, фондовима и фондацијама за програме и пројекте усмерене на очување и неговање међунационалне толеранције и који је био отворен до 28. фебруара 2025. године. И у случају овог конкурса се примењује конкурсни поступак идентичан са претходно описаним. На Листу вредновања и рангирања поднето је 9 приговора, од којих су 4 усвојена, а 5 је одбијено као неосновани.

Секретаријат је 1. августа 2025. године расписао и други по реду Јавни конкурс за суфинансирање програма и пројеката очувања и неговања мултикултуралности и међунационалне толеранције у АП Војводини у 2025. години, којим је предвиђена додела подстицајних средстава у износу од 10.000.000,00 динара удружењима, фондовима и фондацијама за програме и пројекте усмерене на очување и неговање међунационалне толеранције и који је био отворен до 25. августа 2025. године. И у случају овог конкурса се примењивао се конкурсни поступак идентичан са претходно описаним. **На Листу вредновања и рангирања поднето је 3 приговора. Сви приговори одбијени су као неосновани.**

Поменути секретаријат је 29. јануара 2025. године расписао и Јавни конкурс за суфинансирање потпројекта „Мултикултурализам на клик“ на укупан износ од 800.000,00 динара. Ради се о додели дотација регистрованим правним лицима (удружењима, асоцијацијама и другим субјектима са седиштем на територији покрајине) за организацију осам награда конкурса од општег јавног интереса у току 2025. године за ученике основних и средњих школа, и то у области мултикултурализма, толеранције и очувања и промовисања етничке разноликости и културног идентитета националних мањина. Конкурс је био отворен до 28. фебруара. Након разматрања пристиглих пријава, конкурсна комисија је утврдила Листу вредновања, бодовања и рангирања пристиглих пријава на јавни конкурс и предложила да се средства доделе Форуму за едукацију, сарадњу, афирмацију и подршку грађанском друштву - ФЕСАП из Новог Сада. Подносиоци имали право да изврше увид у поднету документацију, као и право на подношење приговора у року од осам дана од дана објављивања листе. **Није изјављен ниједан приговор.**

ИНФОРМИСАЊЕ

У Аутономној покрајини Војводини информисање на језицима националних мањина има вишедеценијску традицију. Поштујући обавезе преузете ратификацијом одређених међународних докумената, али истовремено уважавајући и опште принципе и стандарде у области права припадника националних мањина на информисање на њиховом матерњем језику, Законом о заштити права и слобода националних мањина предвиђено је да припадници националних мањина имају право на потпуно и непристрасно информисање на свом језику, што подразумева и право на изражавање, примање, слање и размену информација и идеја путем штампе и других средстава јавног обавештавања, те да ће држава кроз јавне сервисе обезбедити информативне, културне и образовне садржаје на језику националне мањине, а може да оснива и посебне радио и телевизијске станице за емитовање програма на језицима националних мањина. Припадници националних мањина имају право да оснивају и одржавају медије на свом језику. На основу Статута Аутономне покрајине Војводине⁴, покрајина обезбеђује рад јавних гласила од покрајинског значаја на језицима националних мањина на територији АП Војводине. Јавна медијска установа Радио-телевизија Војводине као покрајински јавни медијски сервис је независан и самосталан правни субјект који обављањем своје основне делатности омогућава остваривање јавног интереса у области јавног информисања и пружа опште и свеобухватне медијске услуге које подразумевају информативне, образовне, културне и забавне садржаје намењене свим деловима друштва.

⁴ „Службени лист АПВ“, бр. 20/14.

Медији који су објављивали информације на мађарском језику су: Радио „Регио“ Бачка Топола; РТВ Војводина, Нови Сад; Радио „Суботица“ доо, Суботица; Радио Ада доо, „Фокс медија“ доо, Бечеј; „Еуро медија“ Кањижа; „Сантос Комерц“ Зрењанин; Информативно пропагандни центар „Кула“ доо; „ТВ K23“ доо, Суботица и др. Једини дневни лист који излази на језику националне мањине је „Мађар со“ (Magyar Szó) са свакодневним тематским прилозима. Поред поменутог листа, дневни интернет-медији на мађарском језику су и „Magyar Szó Online“, „Szabad Magyar Szó“, „Vajdaság Ma“ и „Pannón Rádió és Televízió Online“. Недељни листови на мађарском језику су породични магазин „Családi Kör“, „Temesi Újság“, „Hét nap“. Дво- или вишејезичка недељна издања су „Бечејски мозаик“, „Зрењанин“.

Од штампаних медија, на словачком језику излази информативно-политички недељник „Хлас људу“, месечно једном излази омладински часопис „Взлет“ и дечји лист „Зорњичка“. Породични магазин „Ровина“ излази двомесечно. Месечно једном се објављују локалне „Петровске новине“, „Нови Живот“ као и верски „Евангелистички гласник“. У Бачком Петровцу се издаје годишњак „Народни календар“, а у Старој Пазови „Пазовачки календар“. Црква издаје „Годишњак Словачке евангелистичке цркве а.в. у Србији“. Ту спадају и „Светионик“, „Словачки светски календар“, као и „Ковачички календар“. У двојезичном новинама „Зрењанин“ се објављују написи и на словачком језику, као и у новинама „Панчевац“. Радијски програм на словачком језику сада емитује осам радио-станица: Радио Нови Сад, Радио Бачка - Бач, РТВ Ковачица, Радио Петровец - Бачки Петровац, РТВ Стара Пазова и Радио Шид, Радио Озаци - Озаци и Радио Панчево - Панчево. Телевизијски програм емитује шест телевизијских станица: РТВ, ТВ Ковачица, ТВ Петровец, РТВ Стара Пазова, ТВ Панчево и Новосадска ТВ.

На румунском језику у Панчеву излази информативно-политички недељник „Либертатеа“. Ту се објављује и лист за најмлађе „Bucuria copiilor“, као и омладински лист „Tineretea“. Остали двонедељници или месечници су „Ковинска ревија“, Билтен општине Алибунар, „Вршачка кула“, „Зрењанинске новине“, „Тибискус“ и „Румунска реч“. Тромесечно излази „Familia“ и црквена публикација „Strajerul“. Вишемесечни (односно годишњи) листови су „Renasterea“ (ДАК, Банатско Ново Село), „Anuar“ и „Jurnal“ (Завод за културу војвођанских Румуна) и „Foaia bobocilor“ (КУД „Раду Флора“). Ту су и стручни часописи: „Limba romana“, „Traditia“, „Lumina“, „Tibiscus“, „Floare de latinitate“, „Tezaur Romanesc“, „Glasul Cerbiciei“ и др. Радио-програм на румунском језику емитује РТВ, Радио „Викторија“ Вршац, Радио Зрењанин, Радио Кикинда, Радио Ковачица, Радио Ковин, Радио „Фар 2“ Алибунар, Радио „БУС“ Ковин и Радио „Сантос“, Зрењанин. Телевизијски програм емитује РТВ, ТВ Ковачица, ТВ Панчево, ТВ „Викторија“ Вршац, ТВ „Сантос“ Зрењанин и ТВ „Банат“ Вршац.

Новинско-издавачка установа „Руске слово“ издаје истоимени политичко-информативни недељник на русинском језику, као и дечји лист „Заградка“ и културно-политички часопис за младе „Мак“, који излазе једном месечно. Грkokатоличка црква издаје хришћански верски месечник „Дзвони“, а Матица русинска свој квартални гласник „Руснак“. Општински лист „Кулска комуна“ садржи написе и на русинском језику (излази једном месечно). Радио-програм на русинском језику емитује РТВ, „Q“ Радио Кула, Радио-телевизија „Коперникус“ Шид, Радио регије Бачка Топола и Радио Марија Суботица. Телевизијски програм на русинском језику свакодневно емитује РТВ (49 сати на месечном нивоу), а новосадска Телевизија „Канал 9“ 1 сат месечно.

Од штампаних медија на буњевачком језику једном месечно излазе „Буњевачке новине“ и дечји часописи „Тандрчак“ и „Боцко“. Суботички „Буњевачки радио“ свакодневно емитује програм на буњевачком, Радио Суботица једном недељно емитује емисије „Буњевачка рич“ и „Суботица на буњевачком“. РТВ једном недељно емитује телевизијску емисију „Спектар“.

Национални савет црногорске националне мањине издао је у 2025. години два дво-броја часописа „Вијест“.

У информисању на хрватском језику најзначајније место заузимају свакодневни програм на хрватском језику на РТВ Војводини, као и једини недељник на хрватском језику у Републици Србији „Хрватска ријеч“. Поред тога ту су и новине Звоник, Хрцко, Кужиш, Гласник Пучке касине, Глас равнице, Мирољуб, Нада, Гупчева липа те часописи Класје наших равни, Суботичка Даница, Нова ријеч, Годишњак за знанствена истраживања, Ревиија Дужијанца, Руковет, Мост. Што се електронских медија тиче, поред програма на РТВ Војводини, емитују се емисије на хрватском језику и на Радио Суботици, Радио Бачка из Бача, Радио Сомбору, Радио Фортуну из Сомбора, Радио Марији из Суботице, а од почетка 2025. године почиње са радом и ТВ Студио „Матица“ у Суботици.

Од штампаних медија, на немачком језику квартално излази часопис „Fenster“, у издаваштву Фондације за заштиту завичајног наслеђа подунавских Шваба „Завичајна кућа“ из Сремских Карловаца и „Guck mal“, часопис који излази периодично, у издаваштву Немачког удружења „Maria Theresiopolis“. На немачком језику се путем електронских медија емитују две емисије: „Deutsche Minuten“ у трајању од два и по сата месечно, која се емитује се на РТВ 2 и РНС 3 и емисија „Deutsche Wort“ у трајању од пола сата месечно, која се емитује на Радио Q из Куле.

Чешки медијски центар - Студио „Сунце“ из Беле Цркве реализовао је пројекте и програме - радио и ТВ емисије на чешком језику. Једном недељно емитује се и радио емисија на трећем програму Радио Новог Сада, а ТВ емисија на РТВ 2, једном месечно.

КОНКУРСИ И ПРОЈЕКТИ У ОБЛАСТИ ИНФОРМИСАЊА

Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама на основу Закона о јавном информисању и медијима, а у складу са Покрајинском скупштинском одлуком о обезбеђивању средстава за суфинансирање новина које објављују информације на језицима националних мањина - националних заједница сваке године обезбеђује субвенције издавачима новина које објављују информације на мањинским језицима, и то у висини средстава утврђених у време преузимања оснивачких права националних савета националних мањина и у складу са могућностима буџета АПВ. Покрајински секретар је у јануару 2025. године донео Решење о додели средстава издавачима новина које објављују информације на језицима националних мањина - националних заједница, а којим су додељена средства у укупном износу од 530.000.000,00 динара. Наведена средства су обезбеђена за 9 издавача новина, чији су оснивачи национални савети националних мањина. Средства су додељена издавачима: „Мађар со“ и „Хет нап“ (мађарски), НИУ „Хлас људу“ (словачки), НИУ „Либертатеа“ (румунски), НИУ „Руске слово“ (русински), НИУ „Хрватска ријеч“ (хрватски), НИУ „Буњевачки информативни центар“ (буњевачки), НИУ „Македонски информативни центар“ (македонски) и НИУ „Ридне слово“ (украјински).

Поменути секретаријат је 27. фебруара 2025. године расписао Конкурс за суфинансирање пројеката производње медијских садржаја из области јавног информисања у 2025. години на укупан износ од 115.000.000,00 динара (од тога 20.000.000,00 динара за пројекте на мањинским језицима). Конкурс се расписује ради остваривања јавног интереса грађана АП Војводине у области јавног информисања, односно производње медијских садржаја из области јавног информисања који доприносе истинитом, непристрасном, правовременом и потпуном информисању свих грађана АП Војводине, како припадника српског народа, тако и припадника националних мањина - националних заједница, а намењен је приватним предузећима и невладиним организацијама. Приватним предузећима за пројекте на језицима националних мањина додељено је укупно 10.000.000,00 динара, а невладиним организацијама за медијске садржаје на језицима националних мањина укупно 10.000.000,00 динара.

Покрајински секретар је решење донео 26. јуна, на основу предлога Конкурсне комисије, а у складу са Правилником о суфинансирању пројеката за остваривање јавног интереса у области јавног информисања. *Против решења се могао покренути управни спор пред Управним судом у року од 30 дана од дана достављања решења, али ово правно средство у 2025. години није коришћено.*

СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА

У области заштите права националних мањина, у извештајном периоду је уочен извештај број притужби које се односе на области службене употребе језика и писама и дискриминацију по основу националне припадности.

Законом о заштити права и слобода националних мањина⁵ и Законом о службеној употреби језика и писама⁶ предвиђено је да на територији јединице локалне самоуправе где традиционално живе припадници националних мањина, њихов језик и писмо може бити у равноправној службеној употреби, те да ће јединица локалне самоуправе обавезно својим статутом увести у равноправну службену употребу језик и писмо националне мањине уколико проценат припадника те националне мањине у укупном броју становника на њеној територији достиже 15% према резултатима последњег пописа становништва.

Иако су језици националних мањина уведени у службену употребу у многим локалним самоуправама, грађани и даље наилазе на потешкоће у остваривању права на употребу свог језика у комуникацији са органима, те да је неопходан континуирани рад на доследној примени прописа о службеној употреби језика и писама, нарочито у области комуникације органа са грађанима.

Омбудсман је поступао по притужби која се односила на то да јединица локалне самоуправе, у којој је језик националне мањине у службеној употреби, приликом објављивања захтева за давање сагласности на одлуку о промени цена комуналних услуга није обезбедила доступност тог документа и на мањинском језику, већ искључиво на српском језику. У поступку је утврђено да захтев формално потиче од вршиоца комуналне делатности (привредног друштва), али да се исти, у складу са Законом о комуналним делатностима⁷, објављује ради информисања јавности пре доношења одлуке надлежног органа. Омбудсман је указао да објављивање таквих докумената представља службену комуникацију органа локалне самоуправе према грађанима и да чињеница да документ потиче од другог правног лица не ослобађа јединицу локалне самоуправе обавезе да обезбеди равноправну службену употребу језика националне мањине. Посебно је наглашено да грађанима мора бити омогућено благовремено и разумљиво информисање током трајања поступка, нарочито о питањима која непосредно утичу на њихова права и обавезе, те да је обезбеђивање доступности кључних информација и на језику који је у службеној употреби предуслов пуне примене прописа о службеној употреби језика и писама.

КОНКУРСИ У ОБЛАСТИ СЛУЖБЕНЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА И ПИСМА

ПЗГО је контролисао поступак по јавном конкурс који је Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине - националне заједнице расписао 1. августа 2025. године Конкурс за доделу буџетских средстава органима и организацијама у

⁵ „Службени гласник РС“, број 16/16 и 8/17.

⁶ „Службени гласник РС“, број 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 - др. закон, 30/2010, 47/2018 и 48/2018 - испр.

⁷ „Службени гласник РС“, бр. 88/2011, 104/2016, 95/2018 и 94/2024

Аутономној покрајини Војводини у чијем раду су у службеној употреби језици и писма националних мањина - националних заједница за 2025. годину, а који је био отворен до 25. августа 2025. године. Средства у износу од 10.000.000,00 динара намењена су унапређивању остваривања права на службену употребу језика и писама националних мањина - националних заједница у Аутономној покрајини Војводини. Поднете пријаве разматра конкурсна комисија, а решење о додели средстава доноси покрајински секретар на основу предлога комисије и то решење је коначно, без могућности улагања правног лека, при чему Секретаријат није у обавези да образложи своје одлуке. ***На Листу вредновања и рангирања није изјављен ниједан приговор.***

ОБЛАСТ РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА

УВОД

У извештајној години није било значајнијих нормативних новина у области равноправности полова. Уставни суд Републике Србије је 2024. године покренуо поступак за утврђивање неуставности Закона о родној равноправности⁸ и обуставио извршење појединачног акта или радње предузете на основу наведеног закона до доношења коначне одлуке, која није донета ни током 2025. године.

Иако није усвојен, током 2025. године припремљен је Нацрт закона о изменама и допунама Закона о спречавању насиља у породици. Имајући у виду да породично насиље представља озбиљан и сложен друштвени проблем који непосредно угрожава људска права и слободе, предложеним изменама настоји да се унапреди и системски јача превенција, заштита и подршка жртвама, као и сарадња институција укључених у поступак превенције и санкционисања насиља, уз прецизније дефинисање права и обавеза свих учесника.

Министарство правде Републике Србије је у септембру 2025. године представило Нацрт измене Кривичног законика Републике Србије, којим је предвиђено увођење новог кривичног дела *Злоупотреба снимка, фотографије, портрета, аудио записа или списка са сексуално експлицитним садржајем (члан 145а)*, незванично названо у медијима „осветничка порнографија“. Новим кривичним делом штитила би се лица од неовлашћеног ширења, измене, објављивања или претње објављивањем њихових интимних снимака, фотографија, портрета, аудио записа или списка. Дакле, санкционише се поступање које доводи до озбиљног нарушавања права на приватност, достојанство и психофизички интегритет, с посебним нагласком на облике дигиталног насиља. До краја извештајне године није нису усвојене предложене измене.

Према подацима доступним путем медијског извештавања, у Републици Србији је током 2025. године у породично-партнерском контексту убијено 17 жена. Будући да не постоји званичан систем евидентирања и анализе фемицида, прецизан број и карактеристике ових убистава нису званично утврђени. На територији АП Војводине, према сазнањима до којих је дошао ПЗГО праћењем медија, у извештајном периоду забележена су три убиства у породично-партнерском контексту, а све жртве биле су жене.

У извештајној години обележено је 20 година постојања и рада Мреже „Живот без насиља“. Мрежа је основана 2005. године на иницијативу Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана, са циљем повезивања институција које се баве заштитом од породичног и родно заснованог насиља на територији АП Војводине. Радом Мреже координира Покрајински заштитник грађана - омбудсман, полазећи од становишта да је делотворна заштита жртава могућа само уз институционалну повезаност и доследну примену прописа. Током две деценије рада Мрежа је допринела унапређењу сарадње и размене информација међу надлежним органима, ефикаснијој примени прописа и јачању система заштите од насиља.

⁸ „Сл. гласник РС“, бр. 52/2021.

ОБУКЕ

УТИЦАЈ СТАВОВА СТРУЧЊАКА НА ПРОЦЕНУ РИЗИКА У СЛУЧАЈЕВИМА РОДНО ЗАСНОВАНОГ НАСИЉА

ПЗГО је у мају, уз подршку Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена у Србији (UN Women), реализовао радионицу за представнике/це центара за социјални рад са територије АП Војводине под називом „Утицај ставова стручњака при процени ризика у случајевима родно заснованог насиља“.

Обука је била усмерена на подизање свести о утицају родних стереотипа и дискриминације на професионалну праксу, посебно у поступку процене ризика у случајевима насиља према женама. Иницијатива за њену реализацију произашла је из једног од кључних закључака годишње конференције Мреже „Живот без насиља“ одржане у децембру 2024. године. Кроз интерактивне сесије, практичне вежбе и дискусију, учесници и учеснице анализирали су настанак и утицај родних стереотипа на институционални одговор, као и изазове у пружању адекватне подршке женама које су преживеле насиље. Посебна пажња посвећена је развоју сензибилисаног приступа, нарочито у раду са женама из маргинализованих група.

ПОДРШКА ЖЕНАМА ИЗ МАРГИНАЛИЗОВАНИХ ГРУПА

У јуну је ПЗГО, такође уз подршку UN Women, одржао радионицу под називом „*Јачање капацитета центара за социјални рад у превенцији и реаговању на насиље према женама из маргинализованих група*“. Циљ радионице био је унапређење знања и професионалне осетљивости стручњака у раду са женама које су, услед своје друштвене позиције, изложене повећаном ризику од насиља.

Током радионице разматрани су положај и специфичне потребе жена из маргинализованих група, утицај друштвених ставова на препознавање и реаговање на насиље, као и улога центара за социјални рад у превенцији и интервенцији. Кроз рад у групама и практичне вежбе учесници и учеснице су анализирали уочене недостатке у систему и формулисали предлоге за унапређење институционалног одговора, са посебним освртом на заштиту жена које су вишеструко дискриминисане.

ПОСЕТЕ УДРУЖЕЊИМА ЖЕНА СА СЕЛА

ПЗГО је у извештајној години посетио удружења жена „Златно руно“ и „Лаћаркуше“ у Сремској Митровици, како би у непосредном разговору са чланицама стекао увид у њихов положај, активности, као и проблеме и изазове са којима се сусрећу у раду. Том приликом представљени су инструменти и програми подршке на покрајинском нивоу, могућности учешћа на конкурсима у областима којима се удружења баве, као и мере које ПЗГО спроводи ради унапређења положаја жена на селу.

Поводом 15. октобра - Међународног дана жена на селу, ПЗГО се сусрео и са чланицама удружења жена „Златне руке“ и „Свилен конац“ из Бачке Паланке, као и са представницама удружења „Нит“ из околних села.

Ове посете представљају наставак вишегодишње праксе ПЗГО, усмерене на приближавање институције женама на селу, унапређење положаја њихових удружења и повећање видљивости њиховог рада, стваралаштва и доприноса, који су често недовољно препознати у широј заједници.

Посете су углавном заједнички реализовале заменице Омбудсмана за равноправност полова и за општу надлежност.

МРЕЖА „ЖИВОТ БЕЗ НАСИЉА“

АКТИВНОСТИ ПРЕДВИЂЕНЕ АКЦИОНИМ ПЛАНОМ МРЕЖЕ „ЖИВОТ БЕЗ НАСИЉА“ 2025-2026

Током извештајне године ПЗГО је реализовао активности предвиђене Акционим планом Мреже „Живот без насиља“ за период 2025-2026. године. У оквиру Координационог тима формиран су Тим за промоцију и видљивост, задужен за креирање садржаја, планирање кампања и промотивних активности, као и комуникацију са чланицама Координационог тима и Мреже, и Тим за сарадњу и партнерства, са задатком успостављања и унапређења комуникације са релевантним актерима на свим нивоима.

У извештајном периоду израђена је лична карта Мреже и креиран њен лого.

Организовани су састанци са чланицама Мреже и другим релевантним локалним актерима по окрузима, као и редовни и тематски састанци Координационог тима.

Одржана је и Годишња конференција Мреже, посвећена јубилеју - 20 година рада, на којој је приказан документарни филм о Мрежи.

КОРДИНАЦИОНИ ТИМ МРЕЖЕ

ПЗГО, као координатор Мреже „Живот без насиља“, одржао је у фебруару састанак Координационог тима Мреже, којем су присуствовали представници и представнице покрајинских секретаријата, Покрајинског завода за социјалну заштиту и Завода за равноправност полова. Једна од кључних тачака дневног реда било је усвајање Акционог плана Мреже за период 2025-2026. године, којим су дефинисани приоритетни циљеви и активности у области превенције насиља према женама и родно заснованог насиља, као и мере за унапређење координације и сарадње свих релевантних актера у систему заштите жртава.

У априлу је ПЗГО, уз подршку UN Women, реализовао радионицу ***„Прикупљање и употреба родно разврстаних података“***, намењену члановима и чланицама Координационог тима Мреже „Живот без насиља“. Циљ радионице био је унапређење знања о значају систематичног прикупљања и примене родно разврстаних података у свим фазама креирања, спровођења и праћења јавних политика и програма. Посебан акценат стављен је на креирање политика заснованих на подацима и на значај квалитетног извештавања о њиховој реализацији. Радионици су присуствовали представници и представнице покрајинских секретаријата, Завода за равноправност полова, Покрајинског завода за социјалну заштиту и ПЗГО.

САСТАНЦИ У ОКРУЗИМА

Током извештајне године, поводом обележавања 20 година рада Мреже „Живот без насиља“, ПЗГО је организовао састанке у шест округа на територији АП Војводине.

Састанци су реализовани у сарадњи са јединицама локалне самоуправе: у мају у Сремској Митровици (Сремски округ), поводом 18. маја - Националног дана сећања на жене жртве насиља у Суботици (Севернобачки округ), у септембру у Кикинди (Севернобанатски округ), у октобру у Зрењанину (Средњобанатски округ) и Вршцу (Јужнобанатски округ), као и у новембру у Сомбору (Западнобачки округ).

Теме састанака биле су усмерене на унапређење међусекторске сарадње и координације у поступању, јачање размене информација и рад група за координацију и сарадњу, у циљу ефикасније заштите и подршке жртвама. Учесници су указали на изазове у пракси и разматрали могућности за даље унапређење институционалног поступања, наглашавајући значај усклађеног деловања свих актера у систему заштите.

Састанцима су присуствовали представници и представнице основних јавних тужилаштава, судова, центара за социјални рад, здравствених установа, полицијских управа, локалних омбудсмана, Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова и Завода за равноправност полова.

Састанке су испред ПЗГО реализовале заменица за равноправност полова у сарадњи са заменицом за општу надлежност.

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ 20 ГОДИНА РАДА МРЕЖЕ „ЖИВОТ БЕЗ НАСИЉА“

Мрежа „Живот без насиља“ основана је 2005. године на иницијативу ПЗГО, са циљем повезивања институција које се баве заштитом од породичног и родно заснованог насиља на територији АП Војводине. Окупља центре за социјални рад, правосудне органе, полицију, здравствене и образовне установе, покрајинске и локалне органе власти, као и организације цивилног друштва.

ПЗГО координира рад Мреже, полазећи од става да је заштита жртава делотворна само ако је институционално повезана и доследно спроведена. Током двадесет година деловања, Мрежа је допринела унапређењу сарадње и комуникације међу надлежним органима, ефикаснијој примени прописа и јачању система заштите од насиља.

Поводом јубилеја, у децембру је организован скуп на којем је приказан документарни филм о настанку, развоју и кључним резултатима Мреже оствареним током две деценије рада.⁹ Обележавање двадесетогодишњице било је и прилика да се истакне значај континуиране сарадње институција и потреба за даљим унапређењем система заштите, како би жртвама насиља била обезбеђена благовремена, ефикасна и свеобухватна подршка. Завршни део скупа био је посвећен панелу под насловом „*Примена Закона о спречавању насиља у породици у сусрет предстојећим изменама*“. На панелу су учествовали Дамир Костовски, јавни тужилац Основног јавног тужилаштва у Новом Саду, Марио Шили, дипломирани правник у Центру за социјални рад Суботица, Невена Шупут, полицијска службеница Полицијске управе Зрењанин, Ана Лекић, државна секретарка у Министарству правде и чланица Радне групе за измене Закона о спречавању насиља у породици и Снежана Кнежевић, заменица покрајинске заштитнице грађана.

ПРИМЕР ПОСТУПАЊА ПО ПРИТУЖБИ ГРАЂАНА

Грађанка се обратила ПЗГО притужбом у којој је указала на пропусте у раду центра за социјални рад у поступању ради заштите права и интереса детета, као и у случају насиља

⁹ Документарни филм доступан је на веб-сајту Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана <https://www.ombudsmanapv.org/mreza/20-godina-mreze/>

у породици. Контролу рада центра извршио је Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова и утврдио да је орган старатељства поступао у складу са стандардима прописаним Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центара за социјални рад.

Поступајући по притужби, ПЗГО је од Секретаријата затражио изјашњење о околностима случаја. На основу спроведеног поступка, ПЗГО је утврдио следеће:

- Секретаријат приликом надзора није уочио пропусте у раду органа старатељства, јер налази и мишљења сачињени у судском поступку нису садржали податке о претходним пријавама за насиље у породици или евентуалним судским поступцима, што је у супротности са чланом 64. Правилника.
- Запослени у центру за социјални рад давали су усмене и писмене изјаве које нарушавају професионални интегритет и поверење корисника, наносећи потенцијалну штету њиховом достојанству и добробити.
- Констатације водитељке случаја биле су супротне стандардима професионалног и етичког поступања и уместо стручног усмеравања родитеља указивале на личне ставове.
- Изјава водитељке случаја садржала је личне и субјективне процене, а није поткрепљена релевантним подацима и информацијама из других извора, и стога није могла бити стручна процена.
- Наведена изјава није релевантан податак за поступање институција у заштити од насиља у породици и супротна је циљевима Општег и Посебног протокола о поступању у случајевима родно заснованог насиља.
- Изјава је произвела стварну штету по интересе свих учесника у конкретном случају, посебно по достојанство подносиоце притужбе.

На основу утврђеног, ПЗГО је упутио мишљење да Секретаријат обезбеди да све радње центара за социјални рад буду предузимане у најбољем интересу жртве насиља у породици, у складу са Правилником, општим и посебним циљевима Општег протокола о поступању и мултисекторској сарадњи у ситуацијама родно заснованог насиља према женама и насиља у породици и Посебног протокола о поступању центара за социјални рад - органа старатељства у случајевима насиља у породици и над женама у партнерским односима.

АНАЛИЗА ПРЕДМЕТА ПО СОПСТВЕНОЈ ИНИЦИЈАТИВИ

СЛУЧАЈЕВИ РОДНО ЗАСНОВАНИХ УБИСТАВА У АП ВОЈВОДИНИ ТОКОМ 2025. ГОДИНЕ

ПЗГО је током 2025. године, на основу медијских извештаја о убиствима у породично-партнерском контексту на територији АП Војводине, покренуо поступке по сопственој иницијативи, обрађујући се надлежним центрима за социјални рад. Будући да не постоји званична евиденција о родно заснованим убиствима, подаци прикупљени из медија требају се тумачити са резервом, јер постоји могућност да поједини случајеви нису били пропраћени.

Током 2025. године покренута су три поступка поводом три убиства које су извршили партнер, бивши партнер или други члан породице. Све жртве биле су жене; у два случаја убиство је извршено убодима ножем, а у једном ударцима. Два убиства извршена су

од стране сина жртве, а једно од стране ванбрачног партнера. Старосна структура жртава кретала се од 40 до 79 година, са просечном старошћу од 55 година. Ни у једном случају није забележен покушај самоубиства од стране учиниоца.

У поређењу са претходном годином, када је убијено осам жена, током 2025. године број убистава у породично-партнерском контексту био је мањи. У два од три случаја постојале су претходне пријаве за насиље у породици, а један учинилац је раније осуђиван због насиља у породици.

ПЗГО и даље указује на **потребу успостављања контролног механизма за праћење феминицида**, који би омогућио детаљнији увид у овакве случајеве, процену ефеката реаговања надлежних органа и уочавање евентуалних пропуста. ПЗГО ће наставити праћење и анализу родно заснованих убистава ради праћења њихове распрострањености, карактеристика и ефеката закона и мера за превенцију насиља над женама.

ПРИМЕНА ПОКРАЈИНСКЕ СКУПШТИНСКЕ ОДЛУКЕ О РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА

ПЗГО прати примену Покрајинске скупштинске одлуке о равноправности полова (у даљем тексту: Одлука) у покрајинским органима управе, а од 2010. године и примену Закључка Покрајинске владе о увођењу принципа родне равноправности у све стратегије, програме, пројекте и активности покрајинских органа управе. У увођењу принципа родне равноправности у стратегије, програме, пројекте и друге активности покрајинских органа у ранијем периоду уочени су позитивни помаци, пре свега кроз увођење родно одговорног буџетирања (у даљем тексту: РОБ).

За извештајну 2025. годину тражени су подаци о евентуалним изменама у односу на 2024. годину, тј. да ли је било нових конкурса, пројеката или активности који су усмерени на унапређење равноправности полова, или су неки укинати или изостављени, те разлоге за такво поступање. ПЗГО извештаје је доставило 11 покрајинских секретаријата.

Покрајински секретаријат за енергетику, грађевинарство и саобраћај известио је ПЗГО да је у све активности, пројекте и програме који су спроведени током 2025. године укључио принципе родне равноправности, као и у четири јавна конкурса који су расписани током извештајне године, где се, између осталог, водило рачуна о полу носилаца пољопривредних газдинстава којима су додељивана бесповратна средства.

Покрајински секретаријат за привреду и туризам наводи да је у Секретаријату, према броју запослених и радно ангажованих лица, остварена уравнотежена заступљеност жена и мушкараца, те да током 2025. године није било пријава запослених, нити радно ангажованих лица о изложености узнемиравању, сексуалном узнемиравању, уцењивању или било ком другом поступању које за последицу има дискриминацију по основу пола, нити је било са тим у вези судских спорова.

Надаље, Секретаријат је известио ПЗГО да је Финансијским планом предвиђен РОБ, па су приликом реализације јавних конкурса и програмских активности испоштовани индикатори родне равноправности, а у погледу истих није било измена у односу на претходни период.

Покрајински секретаријат за финансије известио је ПЗГО да су у извештајној години настављене активности из 2024. године уз промену надлежности у погледу активности подршке у суфинансирању пројеката подржаних од стране ЕУ, која је током извештајне године пренета у надлежност Покрајинског секретаријата за регионални развој, међународну сарадњу и локалну самоуправу, а где су у неке програме и активности укључивали посебно бодовање пројеката који доприносе унапређењу родне равноправности.

Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине-националне заједнице обавестио је ПЗГО да током извештајне године није било измена у вези са унапређењем родне равноправности, те да су се спроводили исти програми и конкурси као и 2024. године.

Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама известио је ПЗГО да је у 13 установа културе и 5 завода структура управљачких тела таква да је више од 40% представница мање заступљеног пола. Током извештајне године није било нових конкурса, активности и пројеката, већ се континуирано објављују конкурси, обављају активности и реализују пројекти ради остваривања циљева са дефинисаном родном компонентом у области културе и јавног информисања.

Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине у свом извештају наводи да се у свему придржава Покрајинске скупштинске одлуке о равноправности полова, те да током извештајне године није било дискриминације, узнемиравања, ни полног узнемиравања, као ни судских спорова, а да по питању конкурса, програма и активности није било измена у односу на претходни период.

Покрајински секретаријат за регионални развој, међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу известио је ПЗГО да је у расписаном јавном конкурс за доделу бесповратних средстава за подршку привредним друштвима за куповину нове опреме из 2025. године један од критеријума приликом оцењивања био већинско учешће жена у власништву или управљању. Са неким од програма из претходне године је настављено, а резултати одређених програма ће бити сагледани у марту 2026. године, када ће прецизно знати колико корисника/ца је користило програме (Програм: Подршка приступању ЕУ који се реализовао кроз две програмске активности: Упознавање јавности са процесом европских интеграција и Подршка раду Фонда за европске послове и развој АП Војводине).

Покрајински секретаријат за здравство наводи да је у 2025. години реализовано десет посебних програма здравствене заштите, од којих је девет наставак реализације програма из ранијег периода, а у извештајној години реализован је и нови програм под називом Програм превенције, ране дијагностике и лечења кардиолошких компликација код пацијената оболелих од малигних болести у АП Војводини у 2025. години. Током 2025. године од укупно сто лица, 61 особа је била женског пола, а 39 особа мушког пола. Такође, реализован је и Програм из области јавног здравља који представља наставак програма реализованих у претходним годинама. Реализована су и три пројекта који доприносе родној равноправности, од којих су два (Прва мамографија и 3-Д ултрасонографски прегледи и Пилот пројекат раног откривања рака плућа на територији АП Војводине) наставак реализације из претходних година, а покренут је и потпуно нов пројекат под називом Пилот пројекат унапређења доступности превентивних здравствених прегледа у сеоским срединама, а обухвата 19 сеоских средина на подручју општина Бела Црква, Алибунар и Пландиште. Пројектом је обухваћено 1.018 лица, од којих су жене у 65%, а мушкарци у 35%.

Покрајински секретаријат за високо образовање и научноистраживачку делатност током извештајне године наставио је са програмским активностима и праћењем свих индикатора као и ранијих година, те је са посебном пажњом приступио процесу увођења и примене принципа родне равноправности. Наводе да у потпуности спроводе закључак Покрајинске владе о увођењу принципа родне равноправности у све активности које спроводе, као и акта која доносе из своје надлежности.

Покрајински секретаријат за спорт и омладину истиче да је и током извештајне године, као и ранијих, посебно залагао за афирмацију жена у спорту, па је тако на конкурс за финансирање пројеката са циљем афирмације жена у спорту, на који су се јављале спортске организације, расподељено 10.000.000,00. На овај начин додатно су издвојена средства

за усавршавање спортских стручњака и стручњакиња у спорту и за набавку такмичарске опреме и спортских реквизита за спортисткиње.

Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство известио је ПЗГО да у односу на извештајну 2024. годину, када су конкурси, активности или пројекти у питању, није било измена током 2025. године.

Из извештаја покрајинских секретаријата за 2025. годину је видљиво да код већине секретаријата није било значајнијих измена у конкурсима, пројектима и активностима на пољу равноправности полова, док је само један секретаријат навео да је током извештајне године увео нове програме који су усмерени на унапређење равноправности полова.

Покрајинска скупштина одлуку о равноправности полова донета је још 2004. године. Будући да су од њеног усвајања прошле више од две деценије, да су у том периоду усвојени нови законски и стратешки документи, те да је дошло до промена у вези са надлежностима покрајинских секретаријата (праћење равноправности полова је у надлежности Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова, а у време доношења Одлуке било је у Покрајинском секретаријату за привреду, запошљавање и равноправност полова), ПЗГО сматра да је потребно ускладити Одлуку о равноправности полова са важећим законским и стратешким документима.

УЧЕШЋЕ ПЗГО НА КОНФЕРЕНЦИЈАМА, ОКРУГЛИМ СТОЛОВИМА, ТРИБИНАМА, САСТАНЦИМА И ОБУКАМА

Представници ПЗГО су у току извештајне године:

- учествовали у панелу **„Улога институција у унапређењу родне равноправности - изазови и решења“** приликом представљања Посебног извештаја Повереника за равноправност одржаног у Београду;
- присуствовали Генералној скупштини Европског института омбудсмана у Новом Саду;
- учествовали у обележавању 15 година рада Локалног омбудсмана Града Новог Сада;
- присуствовали научно-стручном саветовању **„Родно право у новим околностима - изазови и решења“** у организацији Удружења за родно право и социјално осигурање Србије које је одржано на Златибору;
- учествовали на међународно-научном скупу **„Изазови и перспективе развоја правних система у XXI веку“** у Бања Луци, представљајући праксу Мреже „Живот без насиља“.
- присуствовали међународној конференцији одржаној 2. октобра 2025. године у Београду коју је организовао Кабинет министарке без портфеља задужена за координацију активности у области родне равноправности, спречавања насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена, Татјане Мацуре. Конференција је у свом фокусу имала економско и политичко оснаживање жена;
- активно учествовали на конференцији поводом међународне кампање „16 дана активизма против насиља над женама“, у децембру месецу, одржаној у просторијама ПУ Нови Сад. На конференцији је присутнима представљена анализа стања безбедности и преглед пријављених случајева насиља у породици и насиља над женама у 2025. години на територији ове полицијске управе, те су разматране превентивне мере и

активности којима се може даље подизати свест о значају препознавања и пријављивања ове врсте насиља. Омбудсманка је на конференцији споменула резултате Мреже „Живот без насиља“, која окупља више од 100 институција са територије АПВ које се баве превенцијом и организованим одговором на насиље у породици и насиље над женама, која постоји већ 20 година и послужила је као добар пример праксе за успостављање координација органа у оквиру Закона о спречавању насиља у породици из 2016. године.

ПРАВА ДЕТЕТА

УВОД

„Безбедност није нешто што се тек тако догоди, то је резултат колективног консензуса и рада свих нас. Деци, најрањивијим грађанима у нашој заједници, дугујемо живот без страха и насиља“

Нелсон Мендела

У извештајној години било је доста изазова и потешкоћа у остваривању и заштити права детета, а посебно поводом остваривања права на образовање, услед околности које су месецима узнемиравале друштво, о чему је начелно било речи у оквиру Уводне речи овог извештаја.

Покрајински заштитник грађана-омбудсман у оквиру својих надлежности поступа по притужбама грађана или по сопственој иницијативи када оцени да постоји повреда људских права. Том приликом спроводи истраживања како би стекао увид у стање људских права која су повређена, идентификовао проблем и уколико је потребно дао одређену препоруку и мишљење како би се отклонила повреда.

Када говоримо о заштитној функцији ПЗГО у области права детета, заштита се најефикасније остварује кроз праћење примене међународних уговора, стандарда и прописа из ове области, од стране надлежних органа, установа, организација и других одговорних субјеката, а што на првом месту подразумева континуирано надгледање поштовања основних принципа Конвенције Уједињених нација о правима детета-право на живот, опстанак и развој, права на недискриминацију, права на партиципацију и принципа најбољег интереса детета-пре свега у породичноправној, социјалној и здравственој заштити, као и систему образовања и васпитања.

Обзиром да ПЗГО најчешће предлаже мере којима би се побољшало стање у области заштите и унапређења људских права на основу претходно прикупљених информација, у даљем тексту извештаја се наводи анализа рада по притужбама и по сопственој иницијативи, укључујући и неке специфичне примене.

Као посебно значајне активности ПЗГО истичу се у 2025. години обилазак свих установа за смештај деце и младих на територији АП Војводина, радионице о правима детета у предшколској установи на територији Града Новог Сада, као и први специјализовани семинар о специфичним изазовима за заштиту права детета, учешћа на бројним семинарима, конференцијама, округлим столовима, трибинама и обукама који су од значаја за разумевање концепта права детета и за сензибилизацију професионалаца који раде са децом и за децу, али и упознавање деце и младих.

ДЕЧИЈИ САВЕТ

Дечији савет је први пут основан као консултативни орган Покрајинског заштитника грађана-омбудсмана, са циљем да његови чланови, деца старости 13-17 година изабрана на јавном конкурс, саветују Омбудсмана у области права детета и указују на проблеме у остваривању права детета.

Услед околности које су довеле до онемогућавања одржавања редовне наставе у основним и средњим школама, као и на факултетима, те поларизације унутар друштва у новим околностима, активности предвиђене планом за 2025. годину нису могле бити адекватно спроведене (састанак/тренинг за чланове и чланице првог сазива Дечијег савета, као и јавни конкурс за избор нових чланова и чланица).

АКТИВНОСТИ ОМБУДСМАНА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРАВА ДЕТЕТА

ПОСЕТЕ УСТАНОВАМА ЗА СМЕШТАЈ ДЕЦЕ И МЛАДИХ НА ТЕРИТОРИЈИ АП ВОЈВОДИНЕ

Покрајински заштитник грађана - омбудсман је током новембра и децембра месеца ове извештајне године посетио установе за смештај деце и младих на територији АП Војводине. Посете су реализоване с циљем стицања непосредног увида у услове живота, ниво пружања услуга подршке корисницима смештеним у овим установама, као и степен остваривања њихових права.

Омбудсман је, у оквиру ове редовне активности у области заштите права детета, обишао Дом за децу и омладину „Мирослав Мика Антић“ у Сомбору, Дечје село „Др Милоград Павловић“ у Сремској Каменици, Дом за децу и омладину „Вера Радивојевић“ у Белој Цркви, Дом „Ветерник“ у Ветернику, Дом за децу и омладину „Споменак“ у Панчеву и Дом за децу ометену у развоју „Колевка“ у Суботици.

Током разговора са руководством, запосленима и децом/корисницима разматрани су услови у којима бораве деца и млади, њихове свакодневне активности, ниво задовољења узрасно - развојних потреба деце, као и степен подршке коју добијају. Посебна пажња посвећена је разматрању бројних изазова са којима се свакодневно суочавају, а разговарано је и о могућим видовима подршке који би допринели успешнијем превазилажењу тих изазова, водећи се најбољим интересима деце.

На основу информација које је прикупио током разговора и непосредним увидом, Омбудсман је стекао утисак да установе за смештај деце и младих, упркос израженим системским, кадровским и финансијским изазовима, у већини случајева обезбеђују основне услове за безбедан боравак, исхрану и свакодневно функционисање корисника. Материјални услови су углавном на задовољавајућем нивоу, што указује на значајан ангажман руководства и запослених у рационалном коришћењу расположивих ресурса и одржавању функционалности установа.

Истовремено, у готово свим посећеним установама уочена је ***све сложенија структура корисника, која у значајној мери превазилази постојеће капацитете система социјалне заштите***. Запослени у домовима за децу и омладину без родитељског старања континуирано указују на то да је ова промена условљена порастом броја деце којима је неопходан психијатријски третман, појачан и континуиран надзор, као и дуготрајна стручна подршка.

Редовно функционисање установа значајно је отежано услед мањка запослених, нарочито васпитача, стручних радника, неговатеља и здравственог особља. Немогућност запошљавања здравствених радника додатно усложњава рад са корисницима којима је неопходна континуирана здравствена и психијатријска нега, што указује на јаз између система социјалне и здравствене заштите. Овај недостатак координације често оставља установе без адекватне и правовремене подршке у поступању у сложеним случајевима. Сарадња с локалном заједницом, здравственим установама и организацијама цивилног друштва варира од

веома добре до минималне, *док је сарадња с центрима за социјални рад, уз изузетке, најчешће оцењена као недовољно функционална и неуједначена.*

Додатно оптерећење представљају финансијске тешкоће са којима се већина установа суочава, нарочито у погледу трошкова за комуналне услуге, исхрану и одржавање објеката. Ови проблеми најчешће се решавају привремено, од случаја до случаја, што дугорочно није одрживо и ствара додатни притисак на руководство и запослене.

Посебно је уочен *недостатак системског праћења корисника након напуштања домова, што представља озбиљан пропуст у обезбеђивању континуитета заштите и подршке младима који излазе из система.*

Упркос наведеним изазовима, у свим установама уочен је висок степен ангажованости, професионалности и посвећености запослених, који у постојећим околностима настоје да корисницима обезбеде стабилно, безбедно и подстицајно окружење.

Ове посете Омбудсмана представљају важан корак ка сагледавању стварних потреба деце и унапређењу система подршке, с циљем обезбеђивања услова који у пуној мери штите њихова права и најбоље интересе. *Омбудсман ће, на основу утврђеног стања, у наредном периоду сачинити свеобухватан извештај и формулисати препоруке свим надлежним институцијама и установама, усмерене на унапређење услова и система подршке деци и младима у установама социјалне заштите, руководећи се њиховим најбољим интересима.*

РАДИОНИЦЕ О ПРАВИМА ДЕТЕТА У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ

Поводом обележавања Дечје недеље, Покрајински заштитник грађана - омбудсман организовао је три едукативне радионице о правима детета за децу предшколског узраста у вртићима „Рода“, „Камичак“ и „Плава звезда“ у Новом Саду.

Кроз игру, разговор и заједничке активности, деца су имала прилику да на њима близак и разумљив начин сазнају више о својим правима - о томе шта она значе, како могу да их остварују и заштите у односу са вршњацима, родитељима и другим одраслима.

Права детета последњих година све више заузимају значајно место у друштву, а одговорност надлежних институција и установа јесте да обезбеде пуну подршку њиховом остваривању, заштити и унапређењу. Активности као што су ове радионице доприносе том циљу, јер подстичу децу да препознају своја права и охрабрују их да говоре о својим потребама и могућностима њиховог остваривања.

Дечја недеља традиционално подсећа јавност на важност поштовања и заштите права сваког детета, као и на заједничку одговорност породице, школе, државе и свих институција у стварању услова за срећно, безбедно и подстицајно детињство. Ове године Дечја недеља одржана је од 6. до 12 октобра, под слоганом „Имам право да се играм, да се смејем, маштам, стварам - и у бољи свет претварам!“

СЕМИНАР „ИЗАЗОВИ У ЗАШТИТИ ПРАВА ДЕТЕТА“

Покрајински заштитник грађана - омбудсман је на позив локалних омбудсмана одржао семинар под називом „Изазови у заштити права детета“ у Крагујевцу и у београдској општини Врачар.

Семинар је реализован у виду интерактивног предавања и радионице, а учесници су имали прилику да сагледају изазове који утичу на безбедност и приватност деце у дигиталном свету, с посебним освртом на прекомерно дељење фотографија и информација о деци на друштвеним мрежама од стране родитеља. Током семинара једна од кључних тема била је вршњачко насиље, која је имала за циљ да учесници разумеју његове узроке и последице,

као и да се упознају с мерама превенције и интервенције, руководећи се најбољим интересима детета. Посебна пажња посвећена је изазовима у заштити и збрињавању деце с поремећајима понашања.

Учесници обуке били су представници локалних самоуправа, правосудних органа и полиције, представници образовних, здравствених и установа социјалне заштите, као и други актери укључени у заштиту права детета.

Реализација овог семинара потврдила је значај системског приступа заштити права детета и сарадње свих релевантних институција, установа и организација, као и важност континуиране едукације свих професионалаца који раде са децом и за децу, како би се обезбедила ефикасна и свеобухватна заштита права детета.

УЧЕСТВОВАЊЕ ОМБУДСМАНА НА КОНФЕРЕНЦИЈАМА, ОКРУГЛИМ СТОЛОВИМА, ТРИБИНАМА, САСТАНЦИМА И ОБУКАМА

ПАНЕЛ ДИСКУСИЈА „ЗДРАВИТАС - ПРИЛИКЕ, ИЗАЗОВИ И ОДГОВОРНОСТ“

У организацији удружења !A11-Иницијатива за економска и социјална права и „Партнери Србија“, у простору „Миљенко Дерета“ у Београду одржана је панел дискусија на тему „Здравитас - прилике, изазови и одговорност“, на којој је учествовао Покрајински заштитник грађана - омбудсман.

Догађај је имао за циљ да осветли улогу и сврху платформе Здравитас, чија је појава и почетак примене изазвао бројне расправе у јавности, да критички сагледа предности и недостатке дигитализације у јавном сектору, као и да промовише транспарентност у трошењу јавних средстава и размотри предности и ризике увођења дигиталних платформи у образовање и јавну управу уопште.

КОНФЕРЕНЦИЈА „ОД ДИЈАГНОСТИКЕ ДО ИНТЕРВЕНТНИХ МЕРА - ПОВЕЗИВАЊЕ ПРОЦЕСА У РАДУ СА ДЕЦОМ И МЛАДИМА СА ПОРЕМЕЋАЈИМА У ПОНАШАЊУ“

На конференцији су обрађене теме: дијагностика понашања детета и превентивне и интервентне мере према детету и у породици, као и поновни апел за смањењем границе кривичне одговорности у Републици Србији, и уз компаративни приказ различитих правних тенденција у овој области, још једном је указано на значај свеобухватног приступа образовању и васпитању деце и поштовању права детета. Само кажњавање детета, без разумевања његовог понашања и адекватне процене, специфичне за свако дете понаособ, не може производити прави преваспитни и подржавајући ефекат.

Конференција је одржана у организацији удружења грађана „Витезови осмеха“ из Новог Сада и присуствовало је око 160 учесника.

ТРИБИНЕ О БОРБИ ПРОТИВ ВРШЊАЧКОГ И ПОРОДИЧНОГ НАСИЉА У НОВОМ САДУ И БЕОГРАДУ

У протеклом периоду, Покрајински заштитник грађана - омбудсман учествовао је на трибинама са темом борбе против вршњачког и породичног насиља и то:

- 24. фебруара у Новом Саду и 27. фебруара у Београду, у организацији Удружења полицајаца и грађана „Безбедна заједница“, на трибинама под називом „Породица и другарство без насиља“;

- 26. фебруара у Новом Саду, у организацији удружења „Вера, љубав, нада“, на трибини под називом „*Насиље није мој избор*“, уз учешће инклузивног хора „Исон“.

Одржавање трибина је подржао Кабинет министарке без портфеља задужене за област родне равноправности, спречавања насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена Татјане Мацуре.

У оквиру *пројекта „Једнаки и сигурни - заједно против насиља“*, који се реализује уз подршку Кабинета министра задуженог за координацију активности у области родне равноправности, спречавања насиља над женама и економско и политичко оснаживање жена, Удружење полицајаца и грађана „Безбедна заједница“ је 10. новембра организовало онлајн радионицу коју је водила покрајинска омбудсманка. Главна тема радионице је било вршњачко насиље, превенција, препознавање и механизми заштите жртава вршњачког насиља, као и посебан преваспитни рад са децом која почине такве прекршаје. Омбудсманка је истакла да је проблем вршњачког насиља проблем целе заједнице и да дете само никада не може бити одговорно за сопствену заштиту, нити да казна у овом специфичном случају може бити крај поступања већ да тек тада креће посебан рад, да се тако нешто не понови.

У организацији *African Ombudsman Research Centre Webinar Series*, дана 25. марта 2025. године одржан је вебинар на тему „*Showcasing Specialised Ombudsman Offices: Children's Ombudsman*“, где су присутни упознати са радом специјализованих канцеларија омбудсмана за децу на Маурицијусу, у Ротердаму у Холандији, и Јужноафричкој Републици. На вебинару је истакнуто да језик који користе државни службеници није језик деčјих права и ретко се врши прилагођавање истог као и опште комуникације деци. Ако деца нису довољно упозната са својом околином и дешавањима у истој, не могу онда правилно и потпуно да изјасне своје ставове. Омбудсман за права детета у Јужноафричкој Републици (први пут формирана као институција тек 2020. године) је истакла као велике проблеме деçје сиромаштво, присилни деçји рад, насиље, учешће у ратним дејствима као и трговину људима, који најтеже погађају управо децу.

Вебинару је присуствовало више од 500 омбудсмана из целог света.

ПОСТУПАЊЕ ОМБУДСМАНА ПО ПРИТУЖБАМА И ПО СОПСТВЕНОЈ ИНИЦИЈАТИВИ

ОБРАЗОВАЊЕ

У току извештајне године забележен је пораст броја обраћања родитеља, наставника, директора, чак и деце и младих, поводом остваривања права на образовање. Било да су то чинили личним доласцима у институцију, писаним путем или у телефонским разговорима, инсистирајући на личном контакту са Омбудсманом, уз исказивање уверења да ће једино овде добити потпуне, у складу са законом и јасно искомунициране информације о својим правима и обавезама у погледу остваривања права на образовање своје деце и ученика и начинима њихове заштите, притужитељи и притужитељке су нам садржином својих обраћања указали на постојање системских проблема у области образовања, и то посебно основношколског, као што су:

- потпуно или делимично непознавање законског оквира и обавеза које имају сви актери у процесу образовања (директор, управа школе, наставници, родитељи, деца);

- потпуна или делимична неспремност актера у процесу образовања да поступају у складу са законом, те и да сnose одговорност за прекршаје које су својим непознавањем или непоштовањем прописа починили;
- онемогућавање поступања надлежних државних органа у оквиру њихових надлежности, које је у неким случајевима онемогућило или зауставило поступање и самог Омбудсмана. Омбудсман посебно истиче различите врсте притисака којима су били изложени они родитељи који су имали вољу да поступају у складу са својим законским обавезама и инсистирали да се образовање њихове деце настави у складу са законским оквиром, али су били на незахватне до сада начине подвргавани јавном подсмеху, претњама и притисцима дела популације. Са притисцима ове врсте су се сусрели сви надлежни органи у претходном периоду (инспекције, секретаријати), чак и сам Омбудсман, иако је јасно одређена надлежност и овлашћења Омбудсмана у том смислу

Пратећи стање у основним и средњима школама на територији АПВ од децембра 2024. године, али и на факултетима, иако нису директна стварна надлежност Омбудсмана, Омбудсман је у јануару издао следеће саопштење:

Покрајински заштитник грађана - омбудсман апелује на поштовање права на образовање деце и младих, које је Уставом загарантовано људско право, препознато и међународним ратификованим документима, а које је угрожено на свим нивоима у актуелним дешавањима.

Насиље у друштву, посебно у установама васпитног и образовног карактера, угрожавање физичке безбедности и вршење психичког и другог насиља над децом, младима и грађанима, и то поводом реализације права на образовање, је у демократском друштву посебно недопустиво.

Омбудсман подсећа да је основно образовање од непосредног друштвеног интереса и обавезно у складу са Уставом и законима, а да се остали нивои образовања сматрају изузетно важним за развој компетенција за самосталан и активан живот у савременом друштву. С тим у вези, на сваком нивоу образовања одржавање наставе је утврђено као обавеза и одговорност лица запослених у овим установама, која тиме реализују и непосредни друштвени интерес.

Да би се једно дете адекватно васпитало, подигло и оснажило за самосталан живот потребна је цела Заједница. Заједница која се дели, међусобно оптужује, омаловажава, вређа и застрашује своје чланове, нема капацитете за подршку детету нити било ком другом члану друштва, њена снага је умањена и њен легитимитет је споран. Због тога, апелујемо на смиривање тензија, уздржавање од било какве врсте насиља и позивамо на миран, демократски дијалог у циљу успостављања нормалног функционисања друштва¹⁰.

Разумевајући забринутост родитеља за, у првом реду безбедност њихове деце, а тек онда за реализацију права на образовање, Омбудсман је пружао подршку у виду једнообразног упућивања свих притужитеља и притужитељки на законски оквир права и обавеза свих актера у образовању; на начине остваривања и заштите њихових права и упозоравао на санкције које проистичу из непоштовања права других лица; упућивао на све друге надлежне институције којима је важно обратити се пре него Омбудсману односно када нису искоришћена сва друга претходна средства заштите права, при чему је активно пратио свако обраћање и другим органима, захваљујући одличној успостављеној комуникацији са другим надлежним органима.

¹⁰ Саопштење је доступно на линку: <https://www.ombudsmanapv.org/riv/index.php/vesti/saopstenja/2789-saopstenje-pokrajinskog-ombudsmana-2025.html>, приступ линку 20.3.2026. године.

*Омбудсман је током целог периода од јануара до септембра 2025. године непоколебљиво стајао на становишту да остваривање нечијег права и слободе није апсолутно неограничено, већ је ограничено постојање и реализацијом истих или других права других лица, изводећи то из обимног законског оквира којим је регулисана област образовања. Зато што је мисија Омбудсмана утврђивање законитости рада органа управе и помоћ при враћању у законите токове рада, **Омбудсман никако није нити ће моћи да подржи било коју иницијативу појединца или групе која заговара беспоговорно реализовање својих права на штету права других;** то би била подршка и легализација незаконитог деловања, која је са становишта рада и мисије Омбудсмана апсолутно неприхватљива.*

Увидом у стање у школама на територији АП Војводине, Омбудсман је закључио да се упркос постојећим законским гаранцијама, право детета на образовање остварује ограничено, посебно имајући у виду разлике у организацији и реализацији наставе. Појединачни случајеви указивали су на угрожену безбедност деце, наставника и других учесника у образовном процесу у тренутним околностима. Са становишта права детета, описана ситуација у школама указивала је и на потенцијално кршење права на заштиту од дискриминације, јер су се деци/ ученицима у различитим школама пружале неједнаке могућности за образовање. Уочен је и ризик од дискриминаторног односа појединих наставника према ученицима, условљен тиме да ли су ученици похађали наставу или не, односно у зависности од тога да ли су њихови наставници радили или не, што ствара неједнак третман и додатно продубљује постојеће неједнакости у образовном процесу. Ризик од дискриминаторног понашања је примећен и у односима између самих наставника, између саме деце, као и међу родитељима, што је константно појачавало тензије у јединим установама које би тога морале бити поштеђене и изузете од политичког деловања - образовним установама.

Посебно проблематична је била надокнада неодржаних часова, која је вршена неуједначено и неадекватно или је неретко и фингирана, односно приказана да је одржана у одређеном обиму а заправо није, што је утицало на степен стицања и усвајања знања и исхода код ученика.

Имајући у виду изазовне околности у којима се настава у основним и средњим школама одвијала у наведеном периоду, са намером да помогне и подржи да нова школска 2025/2026 године почне и одржи се у складу са свим нормативима, Омбудсман је упутио свим основним и средњим школама на територији АПВ следеће **мишљење**:

– Обезбеђивање физичке и психо-социјалне безбедности ученика представља предуслов за остваривање свих осталих права детета, укључујући и право на образовање, те мора бити приоритет у поступању свих надлежних органа и установа. Сходно томе, потребно је, без одлагања, приступити свеобухватном решавању проблема, уз услов да се приликом доношења одлука које се тичу организације наставе, безбедности ученика и услова за учење, у важи целокупан друштвени контекст и примена међународних стандарда у области људских права и права детета. Ово подразумева јасну одговорност руководства установе да спроводи одговарајуће мере у складу с прописима, уз обавезно редовно и транспарентно извештавање школског одбора, савета родитеља, ученичког парламента, као и надлежне школске управе о спроведеним мерама.

– Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у обавези је да поступа у свим случајевима сумње на дискриминаторно понашање, при чему предузима низ превентивних и интервентних мера, укључујући анализу стања у установи, израду и спровођење програма превенције, информисање запослених, ученика и родитеља о механизмима заштите, предлагање мера за унапређење праксе, укључивање родитеља у планирање активности, праћење и евалуацију ефеката мера, као и остваривање сарадње са надлежним институцијама ради обезбеђивања ефикасне заштите од дискриминације у образовно-васпитном окружењу.

– У ситуацијама када дође до кризног догађаја, установа је у обавези да све активности у вези с реаговањем на кризни догађај спроводи у складу с релевантним прописима који регулишу ову област. Наведено подразумева да је неопходно благовремено активирање тима за кризне догађаје чија је дужност да у складу с проценом ситуације и потреба предузме одговарајуће мере и активности, укључујући успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите, обезбеђивање психосоцијалне подршке деци, ученицима и запосленима, израда и реализација плана рада установе у измењеним околностима, те обезбеђивање стабилизације рада установе.

Пратећи област образовања, Омбудсман је поступао по притужби мајке ученика четвртог разреда једне основне школе која, наводећи да се обраћа у име дела родитеља ученика одељења које похађа њено дете, износи примедбу на рад поменуте образовно - васпитне установе. Из садржине притужбе произлазило је да родитељи изражавају забринутост и озбиљне сумње у погледу законитости и етичности поступака Школе у вези с планираним раздвајањем одељења, односно у вези с одлуком Школе да школске 2025/26. године изврши промене у структури постојећих одељења и формира још једно одељење будућег петог разреда. Према наводима, родитељи су о оваквој одлуци Школе информисани у неформалној усменој комуникацији са учитељицом. Узрок њиховог незадовољства била је нетранспарентна комуникација и недостатак правовремене и конструктивне сарадње са родитељима, чиме су према мишљењу родитеља, угрожена права детета гарантована и међународним стандардима и националним прописима.

Школа је у свом одговору Омбудсману указала на то да су се током јуна месеца школске 2024/2025. године појавиле индиције да ће у генерацији садашњег петог разреда доћи до повећања броја ученика. Сходно томе, а позивајући се на *Обавезујуће стручно упутство о формирању одељења и група и начину финансирања у основним и средњим школама*, директор Школе проследио је предлог формирања одељења надлежној школској управи, с циљем прибављања сагласности да се наредне школске године изврши промена у структури постојећих одељења и формира још једно одељење петог разреда.

У достављеном одговору Школа је даље навела да након реализованих уписа и исписа ученика из наведене генерације није дошло до повећања укупног броја ученика на нивоу генерације, те се нису стекли услови за формирање већег броја одељења.

Школа је у прилогу доставила Записник о извршеном инспекцијском надзору који је извршила надлежна просветна инспекција. У записнику је констатовано да је Школа поступала искључиво у складу с важећим прописима који регулишу ову област, те да је доношење одлуке о томе да ли ће се формирати ново одељење или не засновано искључиво на важећим нормативним актима.

Руководећи се најбољим интересима детета, а користећи овлашћење да давањем правних савета о питањима из своје надлежности допринесе унапређењу заштите људских права и слобода, Омбудсман је подсетио на одредбу Закона о основама система образовања и васпитања којом је прописано да се **сарадња школе и родитеља** утврђује као један од елемената квалитета образовања и васпитања. Истим законом предвиђено је да школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно другим законским заступницима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења. Програмом сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно другим законским заступницима деце и ученика, који обухватају детаљно информисање, саветовање, укључивање у наставне, и остале активности школе и консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања, с циљем унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности васпитно-образовних утицаја.

Сходно наведеном, након спроведеног поступка, Омбудсман је изразио став да је сарадња школе и родитеља један од темељних услова квалитетног образовања и васпитања, као и предуслов за заштиту најбољег интереса детета. С тим у вези, упутио је мишљење да је било пожељно да је Школа **обавестила родитеље** о намерама у вези с **формирањем новог одељења и изменом постојећег састава ученика**, јер таква одлука непосредно утиче на образовно-васпитни процес, социјалне односе и осећај сигурности код деце/ученика. У том смислу, било је потребно да Школа родитељима јасно образложи разлоге за формирање новог одељења, критеријуме по којима ће се ученици распоредити, као и временски оквир спровођења ове мере. Неформално обавештавање родитеља, усменим путем, у овом случају преко учитеља, не испуњава обавезу школе у погледу транспарентности и укључивања родитеља у процес доношења одлука које су од значаја за ученике. Такође, било је препоручљиво да Школа организује састанак или консултације са представницима Савета родитеља, како би се обезбедило учешће родитеља у поступку и уважавање њихових мишљења и сугестија.

Имајући у виду наведено, Покрајински заштитник грађана - омбудсман указао је Школи да је неопходно да у будућем раду обезбеди **благовремено, јасно и писмено обавештавање и родитеља, законских заступника и деце/ученика** о свим одлукама које су од значаја за децу/ученике. Приликом доношења одлука Школа је дужна да **консултује Савет родитеља и остале родитеље ученика**, како би се обезбедила пуна транспарентност, сарадња и активна подршка у најбољем интересу деце/ученика. Успостављање партнерског односа школе и родитеља заснива се на међусобном поверењу, поштовању и заједничкој одговорности за добробит детета/ученика. Таква сарадња доприноси квалитетнијем праћењу развоја ученика, раном уочавању тешкоћа и стварању подстицајног окружења за учење и развој.

Истовремено, Школа у достављеном изјашњењу подносиоци притужбе остварује са „дотична госпођа“. У том погледу, Омбудсман подсећа да у званичној комуникацији Школа је дужна да поштује достојанство и личност сваког родитеља, и не сме да користи изразе и формулације које нису професионалне и могу се тумачити омаловажавајуће. Школа је дужна да користи пуно име и презиме родитеља или законског заступника уз прецизно навођење његовог својства, што представља пример професионалне и са поштовањем засноване комуникације.

Омбудсман је поступао и по притужби мајке ученице првог разреда једне основне школе, која је упутила примедбу на поступање учитеља и рад руководства поменуте образовно-васпитне установе, сматрајући да је дошло до повреде права на достојанство детета и да је дете било подвргнуто понижавајућем поступању од стране запослених у школи. Из садржине притужбе произилазило је да родитељи изражавају забринутост и незадовољство поступањем учитеља, који је, након што је дете указало да је опсовао, захтевао од њега да изговори пред другом децом ту псовку. С настојањем да релативизује дететову изјаву да је учитељ опсовао, он је са ученицима у продуженом боравку водио разговор у којем је као пример навео хипотетичку ситуацију у којој је он оптужио дете да је украдо нешто у школској кантини, указујући на то да би и таква оптужба, самим тим што је изречена, могла бити представљена као истинита. У тој ситуацији дете је плакало, било видно узнемирено и није разумело контекст у који га је учитељ поставио.

Школа је у свом изјашњењу указала на то да је након предметног догађаја извршена организациона измена у саставу учитеља у продуженом боравку, те је поменути учитељ премештен да ради са другом групом деце. Обављени су разговори са свим запосленима који су ангажовани у продуженом боравку и који су могли бити присутни током спорног догађаја. Такође, организован је састанак Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, а школски психолог је, уз претходну сагласност родитеља, обавио разговор са дететом у циљу прибављања релевантних информација и процене емоционалног стања.

Школски педагог је обавио неколико разговора са ученицима који су похађали исту групу у боравку у циљу прикупљања релевантних информација о пријављеном догађају, као и са родитељима детета.

Руводећи се најбољим интересима детета, а користећи овлашћење да давањем правних савета о питањима из своје надлежности допринесе унапређењу заштите људских права и слобода, Омбудсман је подсетио на одредбе Закона о основама система образовања и васпитања којима је прописано да је у установи забрањено физичко, психичко, социјално, сексуално, дигитално и свако друго насиље, злостављање и занемаривање запосленог, детета, ученика, одраслог, родитеља односно другог законског заступника или трећег лица. Под насиљем и злостављањем подразумева се сваки облик једанпут учињеног, односно понављаног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности детета, ученика и одраслог. Забрањено је свако понашање запосленог према детету, ученику и одраслом којим се вређа углед, част или достојанство.

Сходно наведеном, након спроведеног поступка, Омбудсман је изразио став да такво поступање представља нарушавање достојанства детета, злоупотребу ауторитета и облик психолошког насиља у смислу прописа о заштити детета у образовном систему. Иако је Школа током спроведеног поступка прикупила изјаве запослених и за почетак преместила учитеља у другу групу, Омбудсман је мишљења да је неопходно предузети додатне мере које обезбеђују заштиту детета, као и спречавање сличних ситуација у будућности. Истовремено, подсетио је на то да је Школа дужна да обезбеди окружење у којем се поштује достојанство сваког детета. Поступање које укључује понижававање, застрашивање или злоупотребу ауторитета представља тежак облик кршења права детета и захтева јасну и доследну реакцију.

Имајући у виду наведено, Омбудсман је указао Школи да је неопходно да у будућем раду обезбеди обавезну стручну едукацију наставника из области права детета и рад стручне службе са ученицом и родитељима, како би се дете пратило у наредном периоду и проценило да ли су потребне додатне мере подршке. Такође, Омбудсман је препоручио и организовање часова или радионица на тему међусобног поштовања, ненасилне комуникације, као и препознавања и пријављивања неприкладног понашања одраслих. Поред наведеног, затражено је од Школе да у наредних шест месеци достави Омбудсману извештај о активностима стручне службе, доказе о спроведеним едукацијама, као и евентуалним спроведеним дисциплинским поступцима. Омбудсман је посебно указао на то да је Школа дужна да обезбеди да дете и породица не трпе било какве последице, директне или индиректне, због подношења пријаве или учешћа у поступку.

Школа је након тога Омбудсману доставила Записник о ванредном инспекцијском надзору, извршеном од стране надлежне просветне инспекције. Записником је наложена мера директору да преиспита евентуалну дисциплинску одговорност учитеља према свим наводима из представке, а на основу утврђеног чињеничног стања које је констатовао просветни инспектор у Записнику.

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

Конвенцијом о правима детета прописано је да је држава дужна да обезбеди да оба родитеља имају заједничку и превасходну одговорност у подизању и развоју детета. Преко својих институција, држава је дужна да пружи одговарајућу помоћ родитељима или законским старатељима у остваривању одговорности за подизање детета, те да у ту сврху обезбеђује развој установа и служби за заштиту деце.

Омбудсман се у свом раду сусреће са ситуацијама кршења права детета да се родитељи о њему старају на адекватан начин и пре свих, а што сматра последицом, не само услед нестручног поступања појединих стручњака запослених у институцијама социјалне заштите и других система, већ и због системских недостатака у виду недовољног броја запослених, њиховог психолошког и емотивног „сагоревања“, некоординисаних активности различитих система и неразвијених услуга подршке за породице и децу у локалним заједницама, а што се одражава на неблаговремено, нецеловито и неадекватно поступање.

Странке се обраћају Омбудсману и са очекивањима која понекад превазилазе његова овлашћења прописана Одлуком. У таквим случајевима, Омбудсман упућује подносиоце притужби на надлежне органе, уз истицање значаја остваривања сарадње, како родитеља међусобно, тако и са надлежним органима, поступајући на тај начин у најбољем интересу детета. У случајевима висококонфликтних породичних односа, Омбудсман се укључује у праћење поступања надлежних органа ради сагледавања начина поступања и ефеката спроведених мера и интервенција у односу на дете.

Висококонфликтне породичне односе карактеришу дуготрајни и интензивни сукоби између родитеља, у којима неретко дете постаје централна тачка конфликта, често изложено притисцима, манипулацији и очекивањима за лојалношћу. Такви односи могу имати озбиљне и дугорочне негативне последице на психосоцијални развој детета. У појединим случајевима уочава се и изражена немоћ система, што потврђују извештаји стручних радника надлежних институција и установа. Томе сведочи чињеница да, упркос примени мера заштите права и добробити детета, у одређеном броју случајева изостају очекивани ефекти, након чега институционалне интервенције престају, а дете наставља да одраста у конфликтном породичном окружењу. Истовремено, надлежни органи не покрећу судске поступке, позивајући се на то да родитељи формално испуњавају обавезе у другим сегментима старања о детету.

У случајевима када је дете изложено манипулативном поступању једног родитеља, често се испољава изражен отпор према остваривању личних односа са другим родитељем, услед чега контакти могу изостајати у дужем временском периоду. У одсуству судске одлуке, родитељи су упућени на међусобни договор, који у пракси често изостаје. Поступања органа старатељства у описаним околностима углавном не доводе до ефикасног остваривања права детета на контакт са родитељем са којим не живи, те се странке упућују на судску заштиту.

Омбудсман уочава недостатак адекватних механизма за активније поступање органа старатељства у оваквим ситуацијама. Иако је могућност покретања извршног поступка законом предвиђена, родитељи се у појединим случајевима од ње уздржавају због израженог отпора детета.

Истовремено, одбијање остваривања контакта са родитељем може произлазити и из личног искуства детета, што захтева свеобухватну и пажљиву стручну процену аутентичног мишљења детета и његовог најбољег интереса. Остваривање права детета на изражавање мишљења мора бити добровољно, без притисака и у безбедном окружењу, уз обавезно учешће стручних лица. Посебно забрињава пракса вишеструког излагања детета разговорима са различитим стручњацима, што може довести до секундарне трауматизације. У том погледу, **неопходно је унапредити међуинституционалну сарадњу и јасније нормирати улоге стручних сарадника и судских вештака**, како би се спречило непотребно и поновљено испитивање детета, нарочито када таква излагања нису наложена од стране суда или другог надлежног органа.

На основу садржине поднетих притужби и анализом приложене документације, **Омбудсман уочава дуготрајност судских поступака, нарочито у погледу доношења привремених мера, што може допринети продубљивању конфликта и неповољно утицати на**

дете. Дуготрајност поступака често је повезана са недостатком кадровских капацитета и честим променама стручних радника у органима старатељства.

ЗАШТИТА И ЗБРИЊАВАЊЕ ДЕЦЕ С ПОРЕМЕЋАЈИМА ПОНАШАЊА

Стручњаци у државним органима и установама који раде с децом и за децу већ дужи низ година препознају потребу за интензивнијом и системски уређеном подршком у заштити деце и младих с поремећајима понашања. Иако важећи прописи предвиђају мере и механизме заштите и збрињавања ове групе деце, стање у пракси указује на значајан јаз између нормативног оквира и његове примене, при чему иницијатива надлежних органа у правцу трајног и целовитог решавања овог проблема није довољно препозната.

Поремећаји понашања представљају јасно утврђену психијатријску категорију, која се суштински разликује од малолетничке делинквенције као правне категорије. Реч је о трајном и понављајућем обрасцу понашања којим се угрожавају права других и крше основне друштвене норме и правила очекивана за одређени узраст, а који захтева континуирану психијатријску, психотерапијску и, по потреби, медикаментозну подршку, у складу са проценом лекара. Примери понашања на основу којих се поставља дијагноза поремећаја понашања, укључују честе туче или застрашивања, брутално понашање према другим особама или животињама, изражену деструктивност према имовини, подметање пожара, понављано лагање, крађу, изостанак из школе и бег од куће, честе и тешке нападе беса, изазовно понашање и непрекидну непослушност. За постављање дијагнозе довољно је наглашено испољавање било којег од наведених облика понашања, уз то да се наведени облици понашања испољавају у трајању од најмање шест месеци.

Покрајински заштитник грађана - омбудсман континуирано, током последњих десет година, указује на проблем обезбеђивања одговарајуће заштите и подршке деци с поремећајима понашања. У поступању по обраћањима надежних установа и активностима покренутим по сопственој иницијативи, **Омбудсман се у више наврата сусретао са случајевима у којима није било могуће обезбедити адекватан смештај и целовиту подршку овој групи деце.** Најчешће је реч о деци без одговарајућег родитељског старања, за коју је тешко обезбедити породичну заштиту у хранитељским породицама, као и смештај у одговарајућим установама социјалне заштите. Услед непостојања адекватних решења, деца неретко остају хоспитализована у здравственим установама и након престанка индикација за болничко лечење, или бораве у прихватилиштима при центрима за социјални рад, без трајнијег решења за њихово збрињавање.

Према подацима којима располаже Покрајински заштитник грађана - омбудсман, на територији АП Војводине ангажован је недовољан број дејих психијатара, због чега се деца са целе територије Покрајине упућују на Клинику за психијатрију Клиничког центра Војводине. Иако би здравствена подршка у болничким условима требало да буде временски ограничена и да се, по стабилизацији стања, настави амбулантно, у пракси долази до пролонгираног боравка деце у здравственим установама, мимо прописаних процедура, управо због немогућности обезбеђивања одговарајућег смештаја.

Органи старатељства истичу да је **обезбеђивање алтернативног збрињавања деце с поремећајима понашања један од највећих изазова у њиховом поступању и да се број деце у овакој ситуацији из године у годину повећава.** Они указују на потребу за системском подршком доносилаца одлука на републичком, покрајинском и локалном нивоу, као и на тешкоће у оквиру постојеће мреже установа социјалне заштите, које се огледају у одбијању пријема деце, недостатку смештајних капацитета, исцрпљености и недовољном броју стручног кадра, непостојању 24-часовне здравствене заштите, као и недовољно развијеним услугама у заједници. **Као посебан проблем истиче се непостојање установа социјално-здравствене заштите, програма интензивног третмана, те специјализованих хранитељских породица.** С циљем унапређења заштите деце с поремећајима понашања, Покрајински

заштитник грађана - омбудсман је у континуитету указивао на ***потребу успостављања социјално-здравствених облика збрињавања и јачања професионалних капацитета за рад са овом групом деце***. Иако је Законом о социјалној заштити предвиђена могућност оснивања социјално-здравствених установа, до данас на територији Републике Србије није успостављена ниједна установа овог типа.

Омбудсман актуелно поступа у неколико предмета у вези са обезбеђивањем адекватне заштите и збрињавања деце с поремећајима понашања. Као пример наводи немогућност обезбеђивања смештаја за дете А.А, које је услед испољавања проблематичног понашања, смештено на Клиници за психијатрију Клиничког центра Војводине, те тамо борави више од годину дана, иако су престали оправдани разлози за болничко лечење. Према информацијама којима Омбудсман тренутно располаже, дете је без родитељског старања, под старатељством центра за социјални рад, а од свог трећег месеца старости налазило се на смештају у хранитељској породици. Недовољни капацитети хранитеља да задовоље актуелне потребе детета с дијагностикованим поремећајем понашања резултирали су прекидом породичног смештаја.

Покрајински заштитник грађана - омбудсман ће и у наредном периоду, у оквиру својих надлежности, указивати на неопходност системског решавања овог проблема и на потребу да се деци с поремећајима понашања обезбеди адекватна алтернативна брига и збрињавање, у складу с њиховим потребама и у њиховом најбољем интересу.

РАД ОМБУДСМАНА У ДРУГИМ ОБЛАСТИМА ОСТВАРИВАЊА ЉУДСКИХ ПРАВА (ОПШТА НАДЛЕЖНОСТ)

УВОД

У оквиру Опште надлежности, Омбудсман се бави различитим питањима од значаја за заштиту и промоцију људских права у свим другим областима које претходне три специјализоване области не покривају. У случајевима евентуалног преклапања надлежности, предмети су увек додељивани заменицима за специјализоване области, док је заменик за општу надлежност био заступљен као логистичка подршка.

У наставку извештаја се налазе информације о активностима Омбудсмана у области НПМ механизма који се реализује у сарадњи са републичким Заштитником грађана; бриге о старима, контрола рада свих других покрајинских органа, комуналне и друге делатности, сарадња са другим институцијама у области заштите права грађана, и друго.

ПОСЕТЕ У ОКВИРУ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Покрајински заштитник грађана - омбудсман је и током овог извештајног периода наставио са својим активностима коју обавља у сарадњи са Заштитником грађана Републике Србије, а који је у оквиру Националног механизма за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ), а којим је на основу Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака и Меморандума о сарадњи у обављању послова НПМ којим је предвиђено да ће Покрајински заштитник грађана - омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а која се налазе на територији АП Војводине, као и посећивању установа социјалне заштите које пружају услуге домског смештаја, а све у циљу јачања заштите од тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака лица која се налазе у установама затвореног типа, односно лица лишених слободе. Са стране Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана, чланови Тима су: Омбудсман, заменица Омбудсмана за општу надлежност, као и двоје сарадника који годинама већ учествују у овим посетама и имају велико стручно и практично искуство. Због специфичних захтева НПМ, и заменица Омбудсмана за равноправност полова је, поред већ поменутих чланова, прошла специјализоване обуке за рад у НПМ систему и активно учествовала у посетама које улазе специфично у њену надлежност.

НЕНАЈАВЉЕНЕ ПОСЕТЕ ПОЛИЦИЈСКОЈ УПРАВИ СОМБОР И КАЗНЕНО-ПОПРАВНОМ ЗАВОДУ У СОМБОРУ

Тим Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) спровео је 26. и 27. марта 2025. године ненајављене посете Полицијској управи у Сомбору, и то Полицијској испостави Сомбор, као и полицијским станицама у Апатину, Озацима и Кули. Посете су реализоване у циљу праћења поступања полицијских службеника према доведеним и задржаним лицима, са посебним освртом на остваривање основних права лица лишених слободе и услове у просторијама за задржавање.

Током посета, тим НПМ-а је обавио разговоре са полицијским службеницима о начину информисања задржаних лица о правима која им припадају, као и о поступању у вези са остваривањем права на приступ лекару и браниоцу, те права да о лишењу слободе обавесте блиску особу, која уједно представљају значајне заштитне механизме од злостављања. Поред тога, извршен је увид у документацију која се односи на задржавање лица, као и обилазак просторија за задржавање.

Претходно је у Казнено-поправном заводу у Сомбору тим НПМ-а обавио ненадзиране разговоре са притвореним лицима о поступању полицијских службеника према њима приликом лишења слободе, задржавања и примене других полицијских овлашћења, као и о начину спровођења првог лекарског прегледа по пријему у завод.

Сарадња свих запослених и службеника са тимом НПМ-а током посета била је потпуна и професионална.

НЕНАЈАВЉЕНЕ ПОСЕТЕ ПОЛИЦИЈСКОЈ УПРАВИ ПАНЧЕВО И КАЗНЕНО-ПОПРАВНОМ ЗАВОДУ У ПАНЧЕВУ

Покрајински заштитник грађана - омбудсман, у својству члана тима Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ), спровео је 17. и 23. јануара 2025. године ненајављене посете Полицијској управи у Панчеву, као и полицијским станицама у Алибунару, Ковачици, Опову и Пландишту. Посете су реализоване у циљу праћења поступања према доведеним и задржаним лицима, са аспекта остваривања основних права и услова у просторијама за задржавање.

Током посета, тим НПМ-а је обавио разговоре са полицијским службеницима у вези са начином информисања задржаних лица о њиховим правима, поступањем у погледу остваривања права на приступ лекару и адвокату, као и права да о лишењу слободе обавесте блиску особу, као важних заштитних мера од злостављања. Такође, извршен је увид у релевантну документацију која се односи на задржавање лица.

Претходно је у Казнено-поправном заводу у Панчеву тим НПМ-а обавио ненадзиране разговоре са појединим притвореним лицима, као и са једним задржаним лицем, о поступању полицијских службеника приликом лишења слободе, задржавања и примене других полицијских овлашћења, као и о начину спровођења првог лекарског прегледа по пријему у завод.

Посете су биле ненајављене, а сарадња свих службеника са тимом НПМ-а била је потпуна и професионална.

НЕНАЈАВЉЕНА ПОСЕТА ДОМУ ЗА ДЕЦУ БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА „СПОМЕНАК“ У ПАНЧЕВУ

Покрајински заштитник грађана - омбудсман, у својству члана тима Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ), спровео је 15. септембра 2025. године ненајављену посету Дому за децу без родитељског старања „Споменак“ у Панчеву.

Током посете извршен је увид у правне акте Дома, као и адекватну здравствену документацију уз поштовање заштите података о личности; утврђивана је стварна испуњеност материјалних услова и исхрана у Дому као и стварни стручни и људски капацитети запослених за рад са децом у Дому; и разговарано је са свим корисницима Дома. Разговори са корисницима су били ненадзирани, аутентични и слободни; информације до којих су чланови Тима дошли на овај начин су указали на бројне проблеме који идентично погађају и запослене у Дому као и кориснике - мањак простора и адекватне стручне подршке, неизвесност

након изласка из Дома и неадекватна припрема за самосталан живот, недовољан број стручних радника, непостојање медицинског особља које је обавезно јер део корисника је под терапијама, и др.

Сарадња свих запослених у Дому је била потпуна и професионална.

ПРИМЕНА ПРАВИЛА КОДЕКСА ПОНАШАЊА СЛУЖБЕНИКА И НАМЕШТЕНИКА У ПОКРАЈИНСКИМ ОРГАНИМА У 2025. ГОДИНИ

Уважавајући одредбе Кодекса понашања службеника и намештеника у органима Аутономне покрајине Војводине („Сл. лист АП Војводине“ број 18/2019, у даљем тексту: Кодекс), органи Аутономне покрајине Војводине, у смислу овог Кодекса, дужни су да Покрајинском заштитнику грађана - омбудсману једном годишње, а најкасније до 31. јануара, за претходну годину поднесу Извештај о примени правила Кодекса. На основу члана 20 став 2 Кодекса, извештај обавезно садржи: број запослених у органу, број поднетих притужби грађана на понашање запослених, врсте повреда овог Кодекса на које се у притужбама указује, податке о покренутим дисциплинским поступцима и изреченим дисциплинским мерама против запослених због повреде Кодекса, те оцену нивоа поштовања одредби Кодекса од стране запослених.

Сви органи Аутономне покрајине Војводине који на основу члана 1 Кодекса имају обавезу подношења Извештаја поступили су у складу са Кодексом и Покрајинском заштитнику грађана - омбудсману доставили извештаје. На основу поднетих извештаја Покрајински заштитник грађана - омбудсман је утврдио да су сви запослени у органима АП Војводине упознати са одредбама Кодекса, **да су се током 2025. године поштовала правила Кодекса, као и то да у истом периоду није било поднетих притужби грађана на понашање запослених у овим органима.**

Према достављеним подацима, у Покрајинском секретаријату за урбанизам и заштиту животне средине, покренут је један дисциплински поступак због повреда правила Кодекса, који је и даље у току. Такође, у Покрајинском секретаријату за образовање, прописе, управу и националне мањине - националне заједнице, спроведена је анкета међу запосленима о оцени нивоа поштовања одредби Кодекса, те се на постављено питање изјаснило 34,38% запослених, од чега 54,55% сматра да су поштоване одредбе Кодекса, док 21,21% сматра да нису поштоване одредбе Кодекса, док 24,24% запослених нема став по овом питању.

ПРАВА СТАРИЈИХ ОСОБА

У 2025. години Покрајински заштитник грађана - омбудсман завршио је велико истраживање о квалитету живота старијих особа које су смештене у установе социјалне заштите на територији АПВ под називом **„Испитивање квалитета живота и менталног здравља старијих особа, корисника установа социјалне заштите и задовољства послом и потреба у раду запослених стручних радника и стручних сарадника у установама социјалне заштите у Аутономној покрајини Војводини“**. Ово истраживање је завршено је у јуну 2025. године а резултати овог истраживања презентовани су на округлом столу под називом „Потребе и квалитет живота старијих особа у домовима“ 01. октобра 2025. године

у онлајн формату преко ZOOM апликације поводом обележавања Међународног дана старијих особа¹¹.

Важно је истаћи да је ово истраживање представљало веома захтеван истраживачки подухват и да је веома значајно у погледу резултата до којих се дошло али је значајно и због тога што оваква истраживања никада нису спроведена ни у Србији, ни у региону, а ни у Европи узимајући у обзир све варијабле које су коришћене приликом испитивања. Циљ истраживања је био да се утврди квалитет живота и стање менталног здравља старијих особа као и фактора ризика који утичу на смањење квалитета живота и менталног здравља старијих особа корисника установа социјалне заштите у АП Војводини. Такође, циљ је креирање програма за унапређење квалитета услуга социјалне заштите, као и различитих активности за очување, заштиту и превенцију менталног здравља и унапређење квалитета живота старијих особа, корисника геронтолошких центара и домова за старе.

Истраживање је спроведено током 2024. и 2025. године у 14 Установа (Геронтолошких центара и домова за старе чији је оснивач АПВ на територији АПВ) и том приликом испитано 328 корисника.

Имајући у виду свеобухватност истраживања, резултати су представљени по садржају и обиму одговора корисника услуга, по следећим тачкама: опште особине узорка; квалитет живота старијих особа корисника установа социјалне заштите; значај социјалне подршке корисника установе социјалне заштите; временске перспективе - на који начин старије особе корисници услуге социјалне заштите организују, процењују и доживљавају догађаје из прошлости, садашњости и будућности; депресивност код старијих особа корисника установа социјалне заштите; резилијентност (отпорност) код старијих особа корисника установа социјалне заштите; ментално здравље старијих особа - разумевање, лична искуства и улога институционалне и породичне подршке; стратегије очувања квалитета живота и менталног здравља корисника; ставови старијих особа према насиљу - перцепције и искуства корисника.

Кроз ово истраживање сусрети са старијим особама нису били само истраживачко искуство, већ и лекција о емпатији, границама отпорности и смислу људске повезаности. Закључци до којих се дошло након спроведеног истраживања могла би се у најкраћем свести на следеће:

- потребно је и важно разговарати о менталном здрављу старијих особа;
- установе социјалне заштите (геронтолошки центри и домови за старе) су од стране старијих особа препознате као сигурна места за наставак свог живота;
- смештај у установу социјалне заштите (геронтолошки центар или дом за старе) старије особе не препознају као казну или вид одбачености и отуђености од чланова своје ближе породице;
- након смештаја у установе социјалне заштите старије особе корисници услуга настављају са честим контактима и веома им је битна повезаност са својом породицом;

¹¹ Чланица истраживачког тима испред ПЗГО је била Јагода Вјештица, виша саветница, док су остали чланови били: Dr sci. med. mr ph Милош Илић, мастер психолог - психотерапеут, руководилац истраживачког тима; Јелка Лагунџин, мастер психолог - психотерапеут, Асистент на Факултету за правне и пословне студије „Др Лазар Вркатић“, Универзитет Унион; Ања Жујовић, мастер психолог, Истраживачица приправница, Центар за политиколошка истраживања и јавно мњење, Институт друштвених наука Београд; Тамара Мусић, мастер психолог, Истраживачица приправница, Филозофски факултет, Универзитет у Београду; Дајана Ерцег, мастер психолог - психотерапеут под супервизијом, Судски тумач за знаковни језик.

- прихватање нове реалности и неопходности да се старије особе сместе у установе социјалне заштите услед нових трендова и начина живота, код старије популације није схваћена као негативна и не осећају се одбачено и остављено, већ напротив имају позитиван однос према измештању у дом и схватају да на тај начин помажу члановима своје породице;
- веома је важно истаћи да постоји веза између здравственог стања корисника смештених у установе социјалне заштите и временских перспектива како организују, процењују и доживљавају догађаје из прошлости, садашњости и будућности
- важно је да се од најранијег детињства и у ранијем животном добу људи уче и развијају технике које доприносе стицању резилијентности (отпорности), односно да кроз тешке и изазовне периоде сваки појединац на личном плану схвати шта су и које су његове снаге и храбрости и да их примењује из позитивне перспективе у животу и кроз живот;
- посебно је важно више обратити пажњу и фокус на позитивна искуства и лепе успомене током живота јер таква перспектива живота повећава квалитет живота, здравља, социјалних односа и контаката у старијем животном добу;
- посебно је важно да од најранијег живота усвојимо здраве стилове живота а то подразумева: физичку активност кроз све периоде живота, здрава исхрана која је избалансирана и целовита, обавезан сан у току ноћи, непосредан контакт са природом и активности у природи, позитивни социјални контакти са ближњима и ширим окружењем (социјална укљученост);
- важан је мултидисциплинарни приступ у лечењу менталног здравља код старијих особа смештених у установама социјалне заштите кроз: превентивне и промотивне активности; стручну помоћ и лечење; самопомоћ и личне стратегије - резилијентност; социјалну укљученост; и здраве стилове живота;
- побољшање менталног здравља старијих особа постиже се уважавајући следеће елементе: функционалност и самосталност; очување когнитивне способности и памћења; психичка стабилност и емоционално стање; очувана свест и оријентација; социјално функционисање; лична искуства и асоцијације; као приступ прилагођен појединачним потребама сваког старијег корисника понаособ;
- обавезан и потребан је већи број запослених социјалних радника, психолога, лекара специјалиста (психијатара) у свакој од установа како би се постигао бољи квалитет здравља и живота старијих особа ;
- обавезно је обезбедити додатну и циљану едукацију запослених у установама социјалне заштите на постизању повећања квалитета менталног здравља и живота старијих особа корисника услуга социјалне заштите;
- посебно је важно да се укључе сви сегменти друштва (локална заједница, организације цивилног друштва - домаће и међународне, истакнути појединци) у остваривању и постизању међугенерациске укључености и солидарности у циљу унапређења менталног здравља и квалитета живота целокупног становништва (двосмерна добробит).

Потпуни резултати овог истраживања ће бити публиковани током 2026. године.

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ МЕЂУНАРОДНОГ ДАНА СТАРИЈИХ ОСОБА

Поводом обележавања Међународног дана старијих особа 01. октобра 2025. године одржан је округли сто „Потребе и квалитет живота старијих особа у домовима“ у организацији Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана. Округлом столу су присуствовали еминентни стручњаци из области унапређења и заштите права старијих особа, истраживачи,

представници Геронтолошких центара и Центара за социјални рад са територије АПВ, представници републичке, покрајинске и локалне администрације.

Циљ округлог стола је био да се преставе резултати истраживања које је Покрајински заштитник грађана - омбудсман са тимом истраживача спровео током 2024 и 2025. године у Геронтолошким центрима и домовима за старе и још једном подвуче важност и значај потребе за бригом и негом посебно имајући у виду време и изазове које карактеришу савремено друштво.

Кроз излагања на теме замора саосећања, значаја социјалне подршке код старијих особа у установама социјалне заштите, квалитета живота, временске перспективе на који начин корисници установа социјалне заштите организују, процењују и доживљавају живот и своју улогу, депресивност, отпорност старијих особа, разумевање менталног здравља старијих особа, перцепције и искуства корисника и рефлексије истраживача о сусретима са корисницима током интервјуисања дошло се до закључака који су превасходно усмерени на подизање свести о значају менталног здравља код старијих особа.

Представници Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана присуствовали су на обележавању Међународног дана старијих особа на међународним конференцијама које су се одржале у Београду 06. октобра 2025. године под називима: *„Моја будућност - чија је брига? Инклузивно друштво за све (2. део)“* и *„Старији људи: ресурс за развој друштва“*. Оба догађаја су представљала прилику да се нагласи важна улога старијих особа у друштву, посебно у циљу подстицања међугенерациске солидарности и заједничке одговорности у стварању окружења које омогућава пуну укљученост свих сегмената у друштву. Фокус је био на промоцији међугенерациске солидарности и сарадње, активног и здравог старења, превенције дискриминације по основу година и остваривање међусобне сарадње у области социјалне заштите и примера добре праксе између земаља Европске уније (посебно Републике Италије и Републике Аустрије) и Републике Србије како би се креирало ново друштво у складу са изазовима и потребама које доноси садашњи тренутак.

Такође је важно навести да је Покрајински заштитник грађана - омбудсман члан савета *„AGE+“* који је формиран 2023. године у Новом Саду у чијем саставу су представници релевантних институције локалног и покрајинског нивоа, удружења старијих особа и удружења грађана, а који је први пут 2025. године доделио признање *„Зимзелен“* које је установљено и додељује се за допринос стварању заједнице прилагођене старијим особама. Добитнице награде за 2025. годину су Даница Мирковић и Јована Марковић које су се посебно истакле у свом раду и на тај начин допринеле бољој социјалној укључености старијих особа и допринеле видљивости потреба старијих особа и међугенерациској солидарности. Савет *„AGE+“* је савет који својим радом и активностима утиче на усмеравање и подстицање те бољу укљученост старијих особа са доносиоцима одлука у циљу задовољења потреба и подршке старијим особама у Новом Саду.

Представнице Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана присуствовале су 10. октобра 2025. године *састанку фокус групе у оквиру истраживања о капацитетима и потребама за развој палијативног збрињавања у Новом Саду, које спроводи Колпинг Друштво Србије*. Фокус група окупила је релевантне представнике институција и организација из јавног, цивилног и приватног сектора како би се заједнички сагледали постојећи ресурси, изазови и могућности унапређења система подршке особама којима је потребна палијативна нега. Омбудсман је представио резултате истраживања које је спроведено у оквиру институције: *„Испитивање квалитета живота и менталног здравља старијих особа, корисника установа социјалне заштите Аутономној Покрајини Војводини“*. Такође је било речи о потешкоћама са којима се корисници здравствених услуга сусрећу приликом заказивања и обављања специјалистичких прегледа на свим нивоима здравствене заштите, о потреби за већу укљученост и финансијску подршку локалне самоуправе у пружању услуге помоћ у кући, недовољног броја геронто-домаћница чији рад није адекватно плаћен а потребе

су вишеструко порасле и неопходности боље сарадње сектора социјалне заштите и здравственог сектора.

САРАДЊА СА ТРАДИЦИОНАЛНИМ ЦРКВАМА И ВЕРСКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА

По први пут од свог оснивања, Омбудсман ће приредити публикацију о традиционалним црквама и верским заједницама на територији АПВ. У том циљу, у периоду од фебруара до маја 2025. године организовани су састанци са представницима традиционалних цркава и представљања идеје Омбудсмана о публикацији којом би се представила мултиконфесионалност овог простора. Тако су по први пут успостављени званични односи и представљен рад институције Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана:

- бискупу Јарославу Јаворнику, Словачка евангеличка црква аугсбуршке вероисповести;
- бискупу Ђури Џуцару, Грkokатоличка црква;
- бискупу Фрањи Фазекашу, суботичка бискупија Римокатоличке цркве;
- ђакону Мирославу Николићу, секретару Епархије Бачке Српске православне цркве;
- рабину Исаку Асиелу, главном рабину јеврејске заједнице;
- муфтији Мухамеду Зиљкићу, Муфтијство Војвођанско, Исламска заједница у Србији.

Сви представници су изразили спремност да учествују у изради ове публикације, чија припрема ће започети током 2026. године, и планирана су два издања, на српском и енглеском језику.

Сарадња институције је већ раније постојала са јеврејском заједницом, будући да Савез јеврејских општина обавља функцију националног савета, и то посебно приликом обележавања дана сећања на жртве холокауста, и у другим пригодним приликама. Током 2025. године је Омбудсман тако посетио Јеврејску општину у Панчеву, и више пута присуствовао или активно учествовао на догађајима које је Јеврејска општина Нови Сад организовала самостално или у сарадњи са другим надлежним органима. Такође, Омбудсман је присуствовао предавању рабина Асиела о традиционалним вредностима једном дану у животу традиционалног Јеврејина, одржаном у септембру 2025. године, организованом у току манифестације „Европски дани јеврејске културе у Новом Саду“, и Вечери исламске уметности, поезије и севдаха, који су у децембру 2025. године организовали удружење Нур Светлост и ризс муфтијство војвођанско уз подршку АП Војводине, Града Новог Сада и Културног центра Града Новог Сада.

ШКОЛА ЉУДСКИХ ПРАВА

У периоду од 21. до 23. марта 2025. године на Правном факултету за привреду и правосуђе у Новом Саду, одржана је Школа људских права под називом „Изазови људских права у 21. веку“. У току тродневног трајања школе, полазници су имали прилике да чују предавања и учествују у дебатама на различите савремене теме из области људских права, које укључују употребу вештачке интелигенције у свакодневном животу и праву, еволуцији изборних права, безбедности деце на интернету, правном статусу Антарктика, те да дебатују на тему еутаназије. Предавачи на овој школи су били: *проф. др Маријана Младенов и проф.*

др Јелена Матијашевић, са Правног факултета за привреду и правосуђе, *проф. др Растислав Стојсављевић*, са Природно -математичког факултета у Новом Саду, Департман за географију, туризам и хотелијерство, и *доц. др Драгана Ћорић*, покрајинска заштитница грађана - омбудсманка. Свечана додела сертификата о учешћу на Школи људских права је одржана 30. маја. Полазници су том приликом истакли жељу за наставком ове школе, и предložили нове теме које би желели да буду обрађене.

ДАН ОТВОРЕНИХ ВРАТА

ПЗГО је наставио са праксом одржавања Дана отворених врата - што представља могућност да се грађани и грађанке непосредно обрате Омбудсману, ван његовог званичног седишта са притужбама, питањима и проблемима из области заштите људских права, као и да добију информације и савете у вези са остваривањем својих права. Први овакав догађај одржан је у **Општини Бачка Топола** 28. априла 2025. године, где је организован „Дан отворених врата“ у канцеларији Локалног омбудсмана. Домаћин догађаја био је локални омбудсман Општине Бачка Топола, Петер Седлар, који је оценио да је одзив грађана показао колико је важно да институције заштите права буду доступне свима.

Дана 15. маја 2025. године, нови Дан отворених врата је одржан у **Општини Мали Иђош**, уз помоћ локалне омбудсманке Општине Мали Иђош Слађане Радовановић.

Дана 10. јуна 2025. године, Дан отворених врата је одржан у **Граду Сремској Митровици**. Важно је напоменути да ниједна сремска општина нема локалног омбудсмана; због тога је заинтересованост за овакву посету била велика и одржан је вишечасовни пријем грађана, који је надмашио претходно предвиђен временски оквир - трајао је скоро пет сати.

„Дан отворених врата“ је одржан и 22. октобра 2025. године у просторијама **месне заједнице Ветерник**. Разговор је обављен са заинтересованим грађанима, те су том приликом дати и правни савети присутним грађанима.

Омбудсман ће наставити са овом праксом и током 2026. године.

УЧЕШЋА НА КОНФЕРЕНЦИЈАМА, СЕМИНАРИМА, ТРИБИНАМА И ОБУКАМА

Омбудсман је присуствовао **Међународној конференцији и интерактивној обуци** одржаној 4. априла 2025. године у Београду, коју је организовала Републичка агенција за мирно решавање радних спорова у склопу обележавања 20 година рада. Конференција је окупила представнике социјалних партнера, миритеља, арбитара и међународних организација и наставак је претходно започетих активности у оквиру обележавања јубилеја.

У мају 2025. године омбудсманка доц. др Драгана Ћорић је учествовала на међународној конференцији под називом „**Савремени изазови у остваривању и заштити људских права**“, одржаној на Правном факултету Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици. Скуп, који се одржава већ 15 година, ове године је реализован у сарадњи са Институтом за упоредно право и Институтом за криминолошка и социолошка истраживања из Београда. На конференцији, у оквиру секције на енглеском језику, уз учешће колега и колегиница из иностранства, Омбудсманка је својим научним радом представила рад институције, као и изазове са којима се иста сусреће, посебно кад је у питању остваривање независности и самосталности рада омбудсмана уопште.

Заменица ПЗГО за општу надлежност са сарадницом је присуствовала на међународном фестивалу „**Безвремени**“ који се одржавао од 16. до 18. октобра 2025. године у Новом

Саду. Фестивал „Безвремени“ је први уметнички ангажовани фестивал у Србији посвећен истраживању и указивању на проблем дискриминације старијих лица. У организацији Фондације Нови Сад - Европска престоница културе, а у сарадњи са Трупом Држ' не дај и Црвеним крстом Србије, фестивал има за циљ да осветли често занемарене а дубоко укоренење предрасуде према старијим особама у друштву. Овогодишње издање фестивала посвећено је теми - деменције, болести која пре свега похађа старију популацију и представља један од највећих глобалних јавно здравствених изазова. Овим фестивалом се заговара оснивање дневних центара за особе оболеле од деменције и развој услуге- предаха за њихове неформалне неговатеље, што подржава и Покрајински заштитник грађана - омбудсман, а посебно из угла унапређења и заштите људских права старијих особа. Својим присуством на оваквим догађајима институција Омбудсмана подржава активности усмерене на подизању свести о значају и важности тема које говоре о правима старијих особа, унапређењу и заштити људских права старијих особа и скреће пажњу да би дискриминација старијих особа само због њихових година (ејџизам) требала да буде препозната и спречена у свим сегментима друштва кроз законе и политике које спроводе институције.

Омбудсманка доц. др Драгана Ћорић учествовала је на међународној трибини о новосадској рацији и култури сећања у јануару 2025. године, под називом **„Ледена тишина - у сведочанствима, архивској грађи и графичким новелама“**, уз госте из Немачке, Холандије, Данске и Румуније, који се баве овом темом. У оквиру догађаја приређена је и изложба Графичких радова о Новосадској рацији насталих током радионица са ученицима две београдске гимназије, које су држали стручњаци на пољу архивске педагогије. Овом приликом представљена је и нова збирка сведочанстава преживелих из Новосадске рације - Бачких Јевреја, приређивача Влади мира Тодоровића. Такође, 24. јануара 2025. године, у Културном центру Новог Сада, саветнице у Покрајинском заштитнику грађана - омбудсману Јелена Радловић Гламочак и Соња Кениг присуствовале су свечаном отварању документарне изложбе **„Тужна сенка тишине: Сећање на страдање жена у јануарском погрому 1942. године у Новом Саду“**, аутора Петра Ђурђева, Снежане Сердар Филиповић и Љиљане Дожић. Страдање жена за време Велике рације, када је убијено више хиљада Срба, Јевреја и Рома у злогласној акцији мађарских фашиста у јужној Бачкој, често је било изостављено из доминантних историјских наратива. Ова изложба настала је у сарадњи Културног центра Новог Сада, Историјског архива Града Новог Сада и Архива Војводине, са циљем да врати сећање и прикаже страдања жена у Новом Саду и јужној Бачкој током 1942. године.

Омбудсманка доц. др Драгана Ћорић присуствовала је на Новосадском сајму дана 08. и 09. фебруара 2025. године на отварању **„Сајма завичаја - завичај кроз привреду, туризам и културу“** у организацији покрајинског Фонда за избегла и расељена лица и за сарадњу са Србима у региону, и учествовала на панелу **„Деца нам се рађала“** који је за тему имао мере популационе политике Републике Србије и Републике Српске кроз формирање сета усаглашених законских решења и постигнутих мера у циљу повећања наталитета и демографског раста и оснивање Фонда „Деца нам се рађала“.

На позив Центра за истраживање и развој друштва ИДЕАС, у партнерству са Амбасадом Велике Британије у Србији, покрајинска заштитница грађана - омбудсманка доц. др Драгана Ћорић је учествовала 26. марта 2025. године у панел разговору под називом **„Прошлост, садашњост и будућност независних институција за једнакост у Србији“**, у оквиру конференције „What about Tomorrow - (Re)Imagining Equality“. У оквиру овог панела истакнута је улога и значај постојања канцеларија заштитника грађана и упућен апел присутнима да се у случају сваке недоумице у погледу остваривања својих права јаве било канцеларији локалних омбудсмана, покрајинског или републичког заштитника грађана и на тај начин добију праву и поуздану информацију о начинима заштите својих права.

Омбудсманка је присуствовала и деветом по реду **Фестивалу беседништва осуђених лица „Audiatur et altera pars“ - „Нека се чује и друга страна“**, који је одржан у Казнено

поправном заводу у Сремској Митровици у септембру 2025. године. Фестивал се организује у сарадњи за Управом за извршење кривичних санкција Министарства правде Републике Србије и Установом за неговање беседништва из Сремске Митровице „Сирмиум верби“. Као и сваке године, такмичење је одржано у две категорије: ауторска беседа (беседник је аутор беседе коју говори) и интерпретација (беседник говори беседу другог аутора). За учешће ове године се пријавило 19 лица из 12 установа за издржавање кривичних санкција, при чему је услов да се налазе на издржавању казне у отвореном или полуотвореном режиму.

Заменица за општу надлежност је у сувенирници у оквиру *Музеја града Бачке Паланке* посетила Удружење жена „Златне руке“, „Свилен конац“ из Бачке Паланке и представнице удружења „Нит“ из околних села, а поводом међународног дана жена на селу. Том приликом је указано на кључну улогу жене на селу која подстиче развој пољопривреде, рурални развој, унапређење квалитета хране и елиминацију сиромаштва на селу.

Представници ПЗГО обишли су изложбу фотографија српских и кинеских студената у установи за културу и образовање у *Културном центру у Кисачу* на позив директора овог Центра Павела Суровог и упознали се са богатом збирком фотографија, ношњи и других материјала којима се исказује сва мултиетничног овог поднебља.

ПЗГО је био и једна од *партнерских организација које су подржале одржавање међународне конференције у новембру 2025. године*, под називом *From Content to Context: Understanding Education Through AI*, чији је главни организатор био Филозофски факултет у Новом Саду. Сходно свом називу, и због потврђеног учешћа око 200 аутора радова из целог света, конференција је одржана у онлајн формату и привукла је пажњу и других учесника без научног учешћа.

УЧЕШЋЕ НА ЈАВНИМ РАСПРАВАМА И ЈАВНИМ СЛУШАЊИМА

По позиву Министарства за државну управу и локалну самоуправу, омбудсманка доц. др Драгана Ћорић је дана 12. фебруара 2025. године присуствовала округлом столу о Нацрту закона о матичном регистру, одржаном оквиру јавне расправе о истоименом нацрту закона, која је одржана у Суботици. Нацрт овог закона предвиђа сједињавање свих матичних евиденција у једну јединствену евиденцију, могућност да и ванбрачни партнери потражују изводе из ових евиденција за своје ванбрачне partnере, што је реализација изједначавања ванбрачне заједнице са брачном у погледу права и обавеза из Породичног законика, и друге значајне промене.

Такође, омбудсманка је присуствовала петом и шестом Јавном слушању која се одnose на измене и допуне Закона о јединственом бирачком списку, и која су одржана у Новом Саду. На Јавним слушањима су предочени нови предлог посланика Угљеше Мрдића, члана Радне групе за унапређење изборног процеса, усмерен на побољшање услова за спровођење избора, а сходно препорукама међународних организација, као што су ОДИХР и ОЕБС, и отворена је расправа о предлозима за даље побољшање.

По позиву Министарства за државну управу и локалну самоуправу Републике Србије, омбудсманка је присуствовала Дану матичара, манифестацији којом се обележава дан када је донет први закон о матичарима и матичарској служби. Истакнут је значај матичара, као службених лица који бележе најзначајније моменте у животима грађана и грађанки, од оних најсрећнијих, до чињенице престанка нечијег живота. Без података из матичних књига, не би постојала потврда нечијег идентитета (лична карта, пасош) и постојања, нити могућности да даље напредују у својим животима и стичу нова знања и искуства (школовање, возачка дозвола).

САРАДЊА СА ДРУГИМ ОМБУДСМАНИМА НА НАЦИОНАЛНОМ И МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ

Представници ПЗГО - омбудсманка и троје заменика су подржали својим присуством дана 14.10.2025. године обележавања **15 година рада Локалног омбудсмана града Новог Сада**, независне и самосталне институције која штити права грађана од незаконитог и неправилног рада градских управа, служби и других институција које је основао Град Нови Сад. Током протеклих 15 година институција локалног заштитника грађана - омбудсмана је постала истински функционалан сервис грађана, чувар правичности, законитости и људског достојанства.

У октобру месецу, **ПЗГО је био домаћин учесницима Генералне скупштине Европског института омбудсмана**. Генерална скупштина се по други пут одржава у Новом Саду, и окупља националне, регионалне и локалне омбудсмане из целог света. Тако је дана 27. октобра организован свечани пријем учесника Скупштине у Културном центру Града Новог Сада, а сутрадан, 28. октобра је одржана седница на којој је изабрано ново руководство овог удружења. Седници су присуствовали омбудсмани Руске федерације, Азербејџана, Дагестана, Украјине, Аустрије, Републике Србије; регионални омбудсмани провинције Панџаб и Аутономне покрајине Војводине као и локални : из Новог Сада, Палерма, и других градова. За председника удружења је по други пут изабран проф. др Драган Милков, професор Правног факултета у Новом Саду у пензији.

Удружење Омбудсмана Србије, чији чланови су омбудсманка и три заменице, је током 2025. године започело пројекат под називом **„Јачање капацитета локалних омбудсмана у Србији“**, финансиран од стране швајцарске агенције за развој и сарадњу при амбасади Швајцарске у Београду. ПЗГО годинама уназад указује подршку развоју нових и успоставља блиску сарадњу са постојећим канцеларијама локалних омбудсмана; у оквиру те сарадње, представници ПЗГО, као чланови удружења равноправно присуствују и учествују на свим догађајима на које се позива или их организује поменуто Удружење. Тако је у новембру 2025. године организована прва интерактивна радионица са темом развоја асертивне комуникације и рада са „тешким клијентима“, на којој је присуствовала заменица за општу надлежност. Представници ПЗГО су присуствовали и годишњој скупштини удружења, одржаној на Сребрном језеру почетком децембра 2025. године.

У години јубилеја, 20 година свог постојања су обележиле канцеларија Локалног омбудсмана Града Ниша, као и републички Заштитник грађана. Тако је заменица за општу надлежност присуствовала у новембру 2025. године свечаности одржаној поводом **јубилеја Локалног омбудсмана Града Ниша**, и на стручној и научној конференцији организованој тим поводом, под називом **„Две деценије заштите права грађана-улога и значај институције омбудсмана у локалној заједници“**.

Такође у новембру, омбудсманка доц. др Драгана Ћорић је учествовала на међународној конференцији уприличеној поводом **јубилеја републичког Заштитника грађана**. Уз присуство бројних колега и колегиница омбудсмана из целог света, као и друге значајне госте, током три дана се дискутовало о савременим изазовима у заштити људских права, новим праксама и мерама за побољшање приступачности овог механизма заштите људских права. Другог дана конференције, Омбудсманка је представила своје истраживање о заштити људских права у Народној републици Кини - јединој земљи која поред Републике Србије има гарантовану заштиту људских права на сва три нивоа власти (локалном, регионалном - нивоу провинција и националном). Објављивање зборника радова и излагања представљених на конференцији се очекује током 2026. године, а коиздавачи, поред Заштитника грађана, су Институт за упоредно право из Београда и Криминалистичко - полицијски универзитет из Земуна.

Представник ПЗГО је присуствовао **53. седници скупштине Сталне конференције градова и општина (СКГО)** у Сава центру у Београду, одржаној у новембру 2025. године, а поводом обележавања две деценије сарадње Швајцарске конфедерације и СКГО у подршци развоју локалне самоуправе. На седници је истакнут континуитет и значај заједничких програма који су последњих 20 година допринели унапређењу рада локалних самоуправа широм Србије. Такође је истакнуто да је локална самоуправа срце сваке демократске и стабилне државе и највидљивије је лице за сваког грађанина, те да постоји обавеза креирања нових модела подршке општинама и градовима, као и управама, у обезбеђивању што ефикасније и квалитетније услуге грађанима. Већ небројено пута СКГО остаје место где се учи и размењују искуства, визионар и сведок модерне, отворене и одговорне локалне самоуправе. Скупштина је обележена и свечаним потписивањем споразума о сарадњи за спровођење нових пакета подршке градовима и општинама, којима се наставља јачање капацитета локалних самоуправа. Такође, додељене су захвалнице и донације играчака градовима и општинама које су корисници пројеката реализованих у сарадњи са националним и међународним партнерима.

На позив Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог у Палати Србије, представник ПЗГО је учествовао на стручној обуци на тему **„Примена закона о заштити података о личности“**.

На позив Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог заменица за општу надлежност, заменица за општу надлежност је присуствовала 10.12.2025. године у Београду **свечаној академији поводом Међународног дана људских права**.

У 2025. години је обележен још један јубилеј **-150 година од рођења Милеве Марић Ајнштајн**. Тим поводом је организована свечана академија, којој је присуствовала омбудсманка доц. др Драгана Ћорић.

Девојчица, која никад није дозволила да је ишта ограничи и заустави у њеној љубави за математику, из родног Титела је доспела до Политехнике у Цириху, као једна од пет девојака које су се у то време тамо школовале, и једина на математици. Њена прича је прича о храбрости и упорности, о љубави према науци и историјски једна од првих борби жене за њихово данас равноправно учешће у науци.

„Знање тражи храброст... и мало тврдоглавости“.

ЉУДСКА ПРАВА ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ

Покрајинском заштитнику грађана - омбудсману се и током ове календарске године са притужбама обраћала неколицина лица која се налазе на извршењу кривичних санкција или се налазе у притвору у установама које се налазе на територији АПВ. Притужбе су се углавном односиле на пружање услуга здравствене заштите, пре свега због недовољне доступности лекара специјалиста, али и лекова са позитивне листе.

Поступајући по притужбама, Омбудсман је утврдио да су притужбе у већем броју случајева биле неосноване. Такође, и ове године као и претходних, Омбудсман истиче да су представници казнено-поправних завода у коректној сарадњи са институцијом ПЗГО и да редовно истичу текуће проблеме међу којима је и проблем да обезбеде адекватан број здравствених радника за рад у овим установама.

КОМУНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ И ЕЛЕКТРОСНАБДЕВАЊЕ

Вода је кључна за одржање живота, а сама доступност исте у количинама и у квалитету који су довољни да задовоље основне потребе људи, предуслов је за боље здравље и одрживи развој. За сваког мора бити обезбеђен приступ пијаћој води, а снабдевање хигијенски здраве пијаће воде би требало да подразумева да иста нема никаквих микроорганизама, паразита и супстанци.¹² Надаље, важећи Закон о комуналним делатностима¹³ јасно дефинише да је јединица локалне самоуправе дужна да створи услове за обезбеђење одговарајућег квалитета, обима, доступност и континуитет, као и надзор у погледу пружања комуналних услуга¹⁴. Ипак, грађани су и у току извештајног периода указивали на непоштовање ових дужности од стране органа јединице локалне самоуправе. Водоснабдевање као кључна комунална делатности обавезује јединице локалне самоуправе да приоритетно у складу са законском обавезом обезбеди грађанима одговарајући квалитет и континуитет пружања ове услуге.

Притужитељ из општине Бачки Петровац је указао, да по његовом мишљењу, пијаћа вода нема одговарајући квалитет и да је неопходно да се изврше радови на реконструкцији водоводне мреже у циљу решавања овог проблема. Омбудсман је у циљу утврђивања свих релевантних чињеница прибавио изјашњење Санитарне инспекције Покрајинског секретаријата за здравство и добио одговор - да је још 2008. године донето решење о забрани употребе воде за пиће и кување у Кулпину и то због повећане концентрације арсена. Алтернативно решење овог проблема је изведено изградњом Еко чесми. *Локалне самоуправе које имају сличан проблем дужне су да планирају буџетска средства за извођење радова на изградњи нове или реконструкцији постојеће водоводне мреже као приоритет, те да у том циљу прате и учествују на конкурсима које у циљу доделе средстава за финансирање, односно суфинансирање пројеката расписују надлежни покрајински органи управе*¹⁵.

УСЛУГЕ ОД ОПШТЕГ ИНТЕРЕСА

У области пружања услуга од општег интереса које су од значаја за остварење животних потреба те је тако одговорни субјект јавне власти дужан да створи услове за обезбеђење одговарајућег квалитета, обима, доступности и континуитета, као и надзор над вршењем, у току извештајне године Омбудсману су се обраћали грађани притужбама на кршење права на приступ и уживање комуналних и енергетских услуга.

Када су у питању електроенергетске делатности, притужбе су се углавном односиле на питања неразрешених имовинских односа као предуслова за одобрење прикључења и закључења уговора о продаји електричне енергије те удела одговорности енергетског субјекта

¹² Закон о потврђивању протокола о води и здрављу уз Конвенцију о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера и амадмана на чл.25 и 26. Конвенције о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера („Сл. гласник - Међународни уговори“, број 1 - 2013).

¹³ „Сл. гласник Р. Србије“ број 88/2011, 104/2016, 95/2018 и 94/2024).

¹⁴ Комуналне делатности: снабдевање водом за пиће; пречишћавање и одвођење атмосферских и отпадних вода; производња, дистрибуција и снабдевање топлотном енергијом; управљање комуналним отпадом; градски и приградски превоз путника; управљање гробљима и сахрањивање; погребна делатност; управљање јавним паркиралиштима; обезбеђивање јавног осветљења; управљање пијацама; одржавање улица и путева; одржавање чистоће на површинама јавне намене; одржавање јавних зелених површина; димничарске услуге и делатност зоохигијене.

¹⁵ Нпр. У 2025. години је Управа за капитална улагања АПВ расписала јавни конкурс за финансирање и суфинансирање пројеката у области водоснабдевања и заштите вода (извор: <https://vojvodina.gov.rs/dokumenta/Konkursi>), преглед извршен 19.1.2026. године.

у конкретним ситуацијама; одустајања од устаљених пракси и добрих обичаја енергетских субјеката у односима са крајњим купцима, као што су попусти и друге бенефиције, без адекватног образложења, а приговори који се тичу сумњи у исправност електричног бројила и неслагање са обрачуном утрошене електричне енергије и даље представљају највећи удео ове групе притужби.

Имајући у виду да је јавни гарантовани снабдевач електричном енергијом основан посебном одлуком Владе Републике Србије, ради обезбеђивања услова за редовно и сигурно снабдевање електричном енергијом тарифних купаца, уз сву расположиву претходну правну помоћ и оцену исцрпљености редовних правних средстава, Омбудсман је највећи број ових притужби грађана проследио на поступање Заштитнику грађана, у складу са законом.

Последице многих оваквих животних ситуација често су и дуготрајно искључење домаћинства са електроенергетске и водоводне мреже и онемогућен приступ било којој привременој или алтернативној мери која ће им обезбедити електричну енергију и воду за задовољење основних животних потреба, до окончања спора односно других околности које су довеле до оваквог стања.

Омбудсман подсећа на обавезу јединица локалне самоуправе да, приликом ставања о задовољењу потреба својих грађана као приоритетне постављају оне којима се обезбеђују минимални услови живота, као што су приступ води и струји. Разне животне околности, често ван утицаја људи који се у њима нађу, могу довести до озбиљних угрожавања адекватног животног стандарда. Када су у питању лица која се већ налазе у стању социјалне потребе, припадају некој другој рањивој или маргинализованој групи, овакве ситуације им могу деловати недостижним за решавање. Због тога је важна ефикасност рада локалних самоуправа у решавању оваквих проблема, и убрзавање поступака, где је то могуће, у оквиру законских могућности, а у циљу задовољавања основних животних потреба.

УПРАВЉАЊЕ ГРОБЉИМА И ЈАВНИМ ПАРКИРАЛИШТИМА

Комунална делатност управљања гробљима и сахрањивање је област којој се не придаје довољно пажње не само у законодавним оквирима¹, већ и у медијима, те је очекивано да грађани имају много недоумица у вези са питањима ко је надлежан да одржава гробља, те коме су у обавези да плаћају закуп гробног места. Сходно наведеном одређени број притужби запримљен током 2025. године односио се и на молбе за давање правних савета у погледу плаћања закупа гробног места и одржавање гробља. Грађани истичу необавештеност, односно недовољну транспарентност ове теме. Уочено је да на територији Града Новог Сада и поред постојања Одлуке о обављању комуналне делатности управљања гробљима и погребне услуге¹ која прописује да у року од две године од дана ступања на снагу исте ЈКП *Лисје* преузима послове уређивања и одржавање гробаља и сахрањивање између осталог и на Ченеју, те послове на наведеном локалитету и даље врши црква, односно верска заједница. **Омбудсман зато препоручује да органи јединице локалне самоуправе,** који су махом оснивачи јавних комуналних предузећа која се баве одржавањем и уређењем гробаља, **на својим интернет страницама на видљив начин посвете пажњу овој теми, али тако да су информације приступачне, односно јасне свим грађанима.**

Одређен број притужби грађана односно се и на комуналне проблеме у погледу уређења паркинга. Грађани Града Новог Сада сматрају да се споро решавају питања уређења паркинга на локацијама као што су Међумесна аутобуска станица, али и на железничкој станици у Петроварадину, која је постала прометнија, што доводи до често непрописног паркирања и самим тим непотребних прекршајних казни. **Убрзана урбанизација насеља јасно показује да је уређивање паркинг места важно питање о коме се мора водити рачуна већ код доношења планских докумената.**

ПРАВО НА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Приликом „Дана отворених врата“ које је Омбудсман реализовао између осталог и у Месној заједници Ветерник, уочено је да се грађани жале на неуређеност, неодржавање и емисију непријатних мириса на каналу који се налази у непосредној близини насељеног дела Ветерника. Омбудсман је у циљу утврђивања свих релевантних чињеница прибавио изјашњење Водопривредног друштва „Шајкашка“ у којем се потврђује да је предметни канал предвиђен за одвођење атмосферских вода, а не за прихват фекалних вода и одлагање отпада. Указано је и на чињеницу да ВД „Шајкашка“ има својство извршиоца на одржавању каналске мреже, на основу уговора закљученим са надлежном градском управом. Сходно томе, како би приступили извођењу радова на одржавању каналске мреже, орган јединице локалне самоуправе би требало да прибави сагласност власника парцела које се наслањају на канал, те након тога приступити уклањању ограда ради приступа каналу и уређењу истог. Јасно је да нарушавању животне средине допринос дају превасходно несавесни грађани који одлажу смеће у канал, али је евидентно и да надлежне инспекције нису ажурне у спровођењу инспекцијских надзора и покретања одговарајућих мера које би утицали на искорењавање несавесног опхођења према објектима јавног интереса.

У решавање овог конкретног случаја је укључен и Локални омбудсман Града Новог Сада.

ПРАВО НА ЗДРАВСТВЕНУ ЗАШТИТУ

У извештајној години, грађани су се обраћали Омбудсману у вези са потешкоћама у остваривању права из здравствене заштите и здравственог осигурања, притужбама које су се највише односиле на неадекватно пружање здравствених услуга, несавесно лечење, нецелисходно упућивање тешких непокретних пацијената на прегледе у удаљене домове здравља уместо у оне ближе местима лечења, промене изабраног лекара, немогућности заказивања прегледа и многих других повреда права које се тичу здравствене заштите, као и начина и поступка остваривања права из обавезног здравственог осигурања.

Немогућност заказивања прегледа код лекара специјалисте који би даље упутио пацијента на неопходну медицинску меру, представља кршење права пацијента на доступну, благовремену и квалитетну здравствену услугу у складу са здравственим стањем и утврђеним стручним стандардима. Начин остваривања овог права конкретизован је у законском правилу које обавезује здравствену установу да реализује специјалистичко-консултативне прегледе у року од 30 дана од дана јављања пацијента у установу у коју је упућен од стране изабраног лекара. Уколико установа није у могућности да у наведеном року изврши преглед, дужна је пацијенту о томе издати званичну потврду, како би у случају обављања нужног прегледа у приватној пракси пацијент био у могућности да плаћени износ рефундира на терет средстава обавезног здравственог осигурања. ***Решавање појединачних случајева грађана којима су, по обраћању Омбудсмана здравственим установама, благовремено заказиване здравствене услуге, далеко је од адекватног системског решавања овог дуггодишњег проблема, а који је махом условљен недостатком потребног медицинског кадра.*** Омеђеност права на доступну и квалитетну здравствену заштиту границама материјалних могућности система здравствене заштите, као законска одредница и карактеристика социјалних права, не сме противречити основном уставном начелу које изричито утврђује да се достигнути ниво људских и мањинских права не може смањивати.

Поред непосредног поступања у случајевима утврђене надлежности, Омбудсман је код притужби у којима нису исцрпљена сва редовна правна средства за отклањање неправилности, поред детаљног правног савета о начину и поступку остваривања и заштите права,

грађане упућивао на надлежне саветнике за заштиту права пацијената. У предметима формираним по притужбама на повреде права пацијената, очигледно је одсуство претходног обраћања грађана саветницима, иако је у питању институција која у свим градовима и општинама постоји дуже од десет година. Закон прописује да се пацијент који сматра да му је ускраћено право на здравствену заштиту непосредно може обратити саветнику, чији су статус, надлежности и поступање утврђени законским одредбама, а организација, финансирање и услови рада одлукама јединица локалне самоуправе.

За унапређење стања људских права у здравственој заштити, са кључног аспекта ефикасности институција и целисходности механизма заштите, неопходно је утврдити разлоге евентуалне мање видљивости и ограниченог обима рада саветника за заштиту права пацијената, те истовремено са препознавањем потреба грађана у здравственом систему, одредити мере и конкретне активности свих релевантних актера, како би доступност и квалитет здравствене заштите, а које укључују и права на информације, безбедност, слободан избор, поверљивост, приватност и друге, били обезбеђени што делотворније, уз пуну искоришћеност расположивих материјалних капацитета. ***Омбудсман зато сматра да је важно вршити континуирано обавештавање грађана о заштитницима права пацијената, њиховим овлашћењима и могућностима поступања.***

ПРАВО НА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ

Притужбе грађана на поступање организације за обавезно социјално осигурање у коме се остварују права из пензијског и инвалидског осигурања у извештајној години односиле су се махом на предмете у којима о признавању неког од ових права није одлучено у законском року, као и на случајеве неиспуњења прописаних услова за одлазак у пензију, односно непризнавања одговарајућих доказа за стицање услова за одлазак у пензију или проглашавања инвалидетата у одређеном степену.

Наведени случајеви односе се на право на инвалидску или породичну пензију, те накнаду за негу и помоћ другог лица, као и за телесно оштећење, а већина подносилаца притужби представљају категорију лица која су у стању социјалне потребе, иако без званичног законског статуса, углавном због неиспуњавања прописаних стандарда који се односе на минимум прихода односно стамбене услове.

Наведена права из пензијског и инвалидског осигурања по својој правној природи, функцији и социјалној намени показују изразиту сродност са правима из система социјалне заштите.

Иако титулари ових права формално нису лица у стању социјалне потребе у смислу позитивноправних услова, наведена права имају за циљ ублажавање егзистенцијалних и функционалних последица социјалних ризика, те се у стварном животном положају њихових корисника често налазе на граници социјалне угрожености.

Иако се остварују у оквиру система социјалног осигурања, а не социјалне заштите, поједина права из пензијског и инвалидског осигурања по својој суштини имају компензаторно-социјалну функцију, будући да служе заштити лица која, услед инвалидности, смрти осигураника или потребе за трајном негом, фактички трпе последице социјалног ризика у поредице са стањем социјалне потребе.

У том смислу, организација за обавезно социјално осигурање као део државне управе у којем се остварују права из пензијског и инвалидског осигурања, дужна је да као доказе, којима се утврђују чињенице на основу којих решава о правима и обавезама осигураних лица, прихвати сва средства, подобна за утврђивање стања ствари и која одговарају специфичностима појединачног случаја. Које ће чињенице узети као доказане, одлучује

овлашћено службено лице по свом уверењу, на основу савесне и брижљиве оцене сваког доказа посебно и свих доказа заједно, као и на основу резултата целокупног поступка.

Оваква природа и функција права из пензијског и инвалидског осигурања мора се посматрати у светлу општих стандарда заштите људског достојанства и социјалне сигурности. Људско достојанство неодвојиво је од обезбеђења минималних материјалних и животних услова, нарочито у ситуацијама социјалног ризика као што су инвалидност, болест или губитак издржаваоца. Таква обавеза нарочито се посматра кроз право на социјалну сигурност и посебну заштиту лица која се, услед здравствених или материјалних околности, налазе у структурно неравноправном положају. Стога се и права из пензијског и инвалидског осигурања, иако формално ван система социјалне заштите, морају тумачити и примењивати у складу са начелом поштовања људског достојанства, једнакости и стварне, а не само формалне заштите људских права. Због тога је изузетно важно да се овакви случајеви решавају ефикасније, у оквиру законом предвиђених могућности.

ПРАВО НА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ

Свако лице има право на животни стандард довољан за њега самог и његову породицу, убрајајући ту и довољно хране, одеће и нужан смештај, као и стално побољшање његових услова живота. Појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ и подршка ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољење основних животних потреба имају право на социјалну заштиту, која се заснива на социјалној правди, одговорности и солидарности. Поштовање физичког и психичког интегритета, безбедности, као и уважавање моралних, културних и религијских убеђења, у складу са зајемченим људским правима и слободама, основна су начела социјалне заштите. Остваривање социјалне заштите треба да обезбеди правовремено уочавање потреба корисника и пружање услуга ради спречавања настанка и развоја стања која угрожавају безбедност и задовољавање животних потреба и ометају укључивање у друштво. Обезбеђивање социјалне заштите ставља у изазов запослене у овом ресору, имајући у виду да социјалне и животне тешкоће са којима се суочавају, појединце и породице којима је потребна помоћ, чине посебно рањивим, а запослених је много мање него што су реалне потребе.

Незадовољство у остваривању права на социјалну заштиту било је разлог обраћања грађана и у овом извештајном периоду. Притужбе су се у највећем броју односиле на проблеме у вези са остваривањем права на новчану социјалну помоћ и решавањем стамбених потреба. Омбудсману се обратио грађанин притужбом на рад центра за социјални рад у којој је навео да му је право на новчану социјалну помоћ признато од новембра 2024. године, али да је иста до краја марта 2025. године исплаћена само једном. Центар је у изјашњењу навео да је предметно решење донето у фебруару 2025. године и након доношења достављено је исплатној служби Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, коме је поводом обраћања ПЗГО упућен допис са молбом за проверу и објашњење. Министарство је утврдило да је подносилац притужбе био у претплати за новчану социјалну помоћ за месеце мај, јун и јул 2023. године, те да је погрешно исплаћен новац одузет од износа утврђеног решењем из 2025. године, а да ће убудуће бити исплаћиван износ по решењу. Након спроведеног поступка ПЗГО је утврдио да није било неправилности у раду центра.

Истичемо случај обраћања грађанке притужбом у којој је изразила незадовољство поступањем центра за социјални рад, јер дуже време њена породица трпи узнемиравање од комшинице. Навела је да сматра да је орган старатељства дужан да заштитити њену породицу, будући да комшиница стан користи у оквиру услуге социјалног становања у заштићеним условима, где је орган старатељства давалац смештаја. Омбудсман је тражио изјашњење центра, као и информације о извршењу одредбе уговора о коришћењу стана у којој се наводи да давалац смештаја обезбеђује домаћина социјалног становања, односно да ли је извршена

контрола испуњења уговорених дужности и обавеза. Од нарочите важности истакао је изјашњење о закључцима разговора који је орган старатељства водио са комшиницом, који се односи на њене наводе да се осећа узнемирено, због буке из стана подносиоце притужбе услед које је долазила полиција, као и да се деца физички кажњавају. Након спроведеног поступка Омбудсман је утврдио да се сложеност укупне ситуације одликује у поремећеним породичним, међуљудским и комшијским односима, што имајући у виду да у истим учествују лица са менталним потешкоћама, жртве породичног насиља, избегла лица и деца, уз заједнички именитељ да су у питању особе које се налазе у стању социјалне потребе, представљају околности повећаног ризика за даље продубљивање конфликта и настанка додатних опасности по права и добробит свих учесника. Омбудсман је истакао да је нарочито важно препознати сваки облик кршења људских права и обезбедити одговарајуће заштитне мере, а истовремено водити рачуна о правима и интересима других актера. Ради задовољења овог циља, Омбудсман је органу старатељства упutio одговарајућа **мишљења и смернице**.

Процена да деца нису биле жртве насиља у случају евидентираних породичног насиља оца над мајком није сагласна стандарду да излагање насиљу у породици представља облик менталног насиља над дететом. *Деца која су изложена насиљу у породици или која сведоче насиљу између својих родитеља или старатеља, сама су жртве емоционалног злостављања. Такво излагање може озбиљно нарушити развој и благостање детета*¹⁶. Имајући у виду наводе органа старатељства да је указивао да станари зграда највећи проблем имају са лицима са психичким сметњама, која често нису у могућности да се прилагоде условима живота у стамбеној заједници, што ремети функционисање и живот осталих станара, све до евентуалног другачијег решавања стамбеног права лица са менталним сметњама, Омбудсман је напоменуо да право на општи стандард живота подразумева право сваког лица на најбоље психичко и ментално здравље које може да се постигне, поштовање менталног интегритета на основу једнакости са другима, забрану било какве дискриминације по основу ове инвалидности, те право на живот у локалној заједници које укључује приступ постојећем спектру служби подршке¹⁷.

У вези са потребом за сарадњом са домаћином социјалног становања и дужностима и обавезама које има као што је развијање и одржавање добросуседских односа, подстицање узајамне подршке и помоћи међу станарима и сарадња са центром за социјални рад, Омбудсман је функције истог препознао као значајан фактор у решавању предметног као и других конфликта и препоручио је хитан избор новог домаћина.

Омбудсман је указао да сматра да упућивање решавања конфликта судским путем није целисходно, већ је потребно водити се начелом најмање рестриктивног окружења која подразумева укључивање угроженијих категорија становништва у друштво и образовне или друге услуге у оквиру заједнице на начин који максимално поштује њену независност и аутономију, уз минималне могуће рестрикције. Ово подразумева предузимање даљих мера и активности сагласно поменутих стандардима којима ће се истовремено уважити достојанство свих учесника, без дискриминације због личног својства, као што је здравствено стање, уз омогућавање учешћа актера у одлучивању о њиховим правима. У том светлу посебно целисходном сматра се мера обавештавања и успостављања сарадње са старатељем лица са менталним сметњама и здравственим установама.

¹⁶ Општи коментар бр. 13 Комитета за права детета, пар. 21, 2011.

¹⁷ Закон о потврђивању Конвенције о правима особа са инвалидитетом „Службени гласник РС - Међународни уговори“, број 42/2009.

ПРАВА ПО ОСНОВУ РАДА

Као и претходних година, грађани су и током 2025. године указивали на повреду права по основу рада. Дискриминација у области рада, повреда права на безбедност на раду, на заштиту од злостављања на раду, неки су од разлога обраћања. Ангажовање лица која не испуњавају прописане услове за рад у складу са законом и правилником, неадекватна расподела часова, те неисплаћивање плата, проблеми су на које су указивали и с којима су се суочавали запослени који су се обраћали Омбудсману. Поступајући по притужбама, Омбудсман је упућивао подносиоце на могућност покретања поступака пред надлежним инспекцијским органима, односно на покретање судског поступка.

Право на рад једно је од основних људских права и има кључни значај за обезбеђење егзистенције и достојанство појединца. Поштовање, остваривање и унапређење овог права један је од основних задатака државе и друштва и један од кључних сегмената заштите људских права. Иако су права по основу рада гарантована Уставом Републике Србије, потврђеним међународним уговорима и законима, грађани се суочавају с многим проблемима када је у питању њихово поштовање, остваривање и заштита. ***Омбудсман овде препознаје потребу и обавезу континуираног обавештавања грађана о њиховим правима и обавезама у вези са радом и поводом рада, али и послодаваца, у циљу спречавања прекршаја ових права.***

КАТАСТАР НЕПОКРЕТНОСТИ

Као и претходних година, и у овом извештајном периоду грађани су у обраћањима исказивали незадовољство поступањем Републичког геодетског завода. У притужбама су указивали на непоштовање законом прописаних рокова за доношење решења по захтеву за упис права својине од стране служби за катастар непокретности, као првостепених органа, као и у поступку по жалби од стране Републичког геодетског завода, као другостепеног органа. Такође, притужбе су се односиле и на проблеме у вези са брисањем забележби. Задовољавајући одговор грађани нису добијали ни након упућених ургенција. Будући да Омбудсман није овлашћен да контролише рад Републичког геодетског завода, грађани су информисани о другим могућностима остваривања њихових права и притужбе су достављане Заштитнику грађана Републике Србије на поступање.

УРБАНИЗАМ И ГРАЂЕВИНАРСТВО

У извештајном периоду забележене су притужбе у којима су грађани указивали на неправилности у вези са спровођењем поступка доношења урбанистичких планова и у вези са поступком потврђивања урбанистичких пројеката, а изражавали су и незадовољство правилима грађења садржаним у важећим планским документима. Такође, грађани су указивали на проблеме у вези са озакоњењем објеката, а притужбе су се односиле и на јединице локалне самоуправе у вези са нестручним извођењем радова на изградњи и одржавању путева. Поступајући у овим случајевима Омбудсман је упознавао грађане с прописима којима су уређена питања на која се притужбе односе и упућивао на покретање поступка пред надлежним инспекцијским органима.

Планирања и изградња простора обликују услова живота грађана, а одлуке које се у вези са тим доносе утичу на остваривање права на достојанствен живот, на становање, на имовину. Значај урбанизма и грађевинарства на остваривање људских права огледа се кроз утицај на квалитет живота грађана. Планирање простора, транспарентност доношења и

спровођења планских докуманата, планирана и законита изградња од значаја су за обезбеђивање остваривања права на адекватно становање, здраву животну средину, на једнакост и приступачност, правну сигурност и безбедност.

ДОБРА УПРАВА

Дужност сваког органа и свих носиоца јавних овлашћења јесте да поступа у законом прописаним роковима, односно у разумном року. Известан број притужби из 2025. године се односи управо на тзв. ћутање управе.

Омбудсман је поступајући по притужбама на пасивно поступање носиоца јавних овлашћења чији је оснивач АП Војводина покретао поступке прибављања изјашњења о „ћутању управе“, након чега су уочене неправилности без одлагања биле отклоњене. Једна од притужби се односила на пасивно поступање ЈВП „Воде Војводине“ на захтев грађанке да се изјасне о неодржавању дела приобаља Дунава и то на шеталишту у Новом Саду. Поступајуће јавно водопривредно предузеће је након пријема захтева од Омбудсмана исправило неправилност у раду и доставило грађанки тражени одговор. Омбудсман им је указао да у будућем раду благовремено поступају по поднесцима грађана, те да у циљу заштите безбедности грађана у наредном периоду у складу са надлежностима које имају спроведу мере одржавања предметног дела приобаља Дунава.

Омбудсман је покренуо поступак по притужби која се односила на неблаговремено поступање Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине - националне заједнице по притужби грађанке на утврђено чињенично стање од стране градске просветне инспекције. Покрајински секретаријат известио је Омбудсмана да је надзор над радом градске просветне инспекције извршен, о чему је подносиатељка притужбе обавештена. Иако је орган управе отклонио недостатке у току поступка, имајући у виду да је од обраћања подносиатељке притужбе до окончања надзора прошло више од четири месеца, Омбудсман је указао Покрајинском секретаријату да је потребно да у будућем раду надзор над радом општинске, односно градске просветне по поднетим по поднетим притужбама врши благовремено, без одуговлачења и у складу са начелом делотворности и економичности управног поступка.

ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ СТВАРНЕ НЕНАДЛЕЖНОСТИ ОМБУДСМАНА

У току 2025. године Омбудсману су се обраћали грађани са притужбама чији *предмети су излазили из стварне надлежности Омбудсмана*. Притужбе које су се односиле на поступање припадника унутрашњих послова, емитовање одређених прилога на телевизијама са националном фреквенцијом, рад скупштина општина, деловање неких приватних установа социјалне заштите, и друго, су решаване објашњењем о стварној ненадлежности Омбудсмана, те упућивањем на обраћање другим, стварно надлежним институцијама. Заповедни тон, који су неке од ових притужби имале, у једном случају праћен претњом, је недопустив у службеној комуникацији а посебно у комуникацији са Омбудсманом, који је самосталан и независан орган, и да је строго забрањен било какав утицај на слободно правно мишљење Омбудсмана.

Важно је нагласити да је у извесном броју случајева изостала или потврда пријема обавештења Омбудсмана, у смислу потврде пријема писмена које је упућено електронским путем (јер је и притужба упућена на тај начин), или је било немогуће и после више покушаја, обавештење Омбудсмана уручити притужитељу путем поште. У последњем споменутом

случају, подносилац притужбе је био представник новосадске градске месне заједнице, где ни након молби упућених пошти да се покуша достава у различито време у току радних дана, достава није могла бити извршена - није било лица присутног на датој адреси ни приликом иједног покушаја доставе, нити је било могуће на други начин (телефонским путем, или путем мејла) ступити у контакт са подносиоцем притужбе. Притужилац је у овом случају остао ускраћен за информацију о статусу своје притужбе, и поред појачаног напора Омбудсмана да га о томе извести.

Ипак, Омбудсман је, разумевајући одређени друштвени тренутак, у складу са свим правилима ове професије и у складу са Одлуком о свом оснивању, свима давао идентичан, стручан, објективан суд, правни савет и упозоравао на евентуална кршења права и последице које из тога могу проистећи, те апеловао на поштовање права.

Омбудсман је у извештајној години запримио притужбе грађана које су укључивале не само стварну већ и месну ненадлежност. Наиме, неким притужбама се захтевало реаговање и покретање поступака према лицима и установама које се не налазе на територији Аутономне покрајине Војводине. Чак и након стручног и правно утемељеног указивања на месну ненадлежност Омбудсмана и упућивања на истински месно надлежне државне органе, подносиоци ових притужби су овакав одговор Омбудсмана приказивали као по њима неадекватан, те објавама по друштвеним мрежама и у оквиру апликација за комуникацију ширили нетачне информације, које су изазивале додатно узнемирење јавности. Омбудсман због тога истиче да је кључ сваке добре комуникације активно слушање и разумевање саговорника међусобно, те да ове компонентне морају постојати код свих учесника у комуникационом процесу. У супротном, дијалог равноправних и информисаних људи се претвара у монолог и буку једне стране, која најчешће услед свог незнања или немогућности да прихвати исход који јој не одговара, ствара само још већу буку.

ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ

Facebook страница ПЗГО-а је на крају 2025. године имала укупно 2.314 пратилаца. Страницу већином прате особе женског пола од 35 до 54 година. Пратиоци из Србије чине 93% укупног броја пратилаца странице, а међу пратиоцима су и грађани који живе у региону, затим у Немачкој, Аустрији, и Италији.

Наш садржај је на Facebook страници у овој години пратило 4 пратилаца мање у односу на претходну годину, а сама страница је у 2025. години имала 13.906 прегледа, што је 1.464 прегледа више него 2024. године.

Највећу пажњу јавности на Facebook друштвеној мрежи је током 2025. године привукла објава од 9. јуна 2025. године која најављује Дан отворених врата Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана у Градској кући у Сремској Митровици, 10. јуна 2025. године.

Instagram налог ПЗГО-а на крају године има 1051 пратиоца, већином из Новог Сада и Београда, просечне старости од 25 до 44 године, а већина пратилаца је женског пола (67%). У току извештајне године на нашем налогу објављено је укупно 72 садржаја који је погледан 13.339 пута.

Поред друштвених мрежа Фејсбук и Инстаграм, ПЗГО је присутан и на видео-платформи **YouTube**, на којој се објављују и деле видео-прилози о институцији емитовани у медијима. На овом каналу је било 788 прегледа са 22 сата укупног времена гледања, а чешћи посетиоци овог пута су биле особе мушког пола.

ИНТЕРНЕТ ПРЕЗЕНТАЦИЈА

У току 2025. године, интернет-презентација ПЗГО (www.ombudsmanapv.org) посећена је 16.960 пута и укупно је погледано 28.815 страница презентације. По једној сесији посетиоци су, у просеку, отварали 1,7 страница интернет-презентације.

Интернет-презентацији најчешће се приступало претрагом на интернету (74%), непосредним укуцавањем адресе сајта у интернет претраживачу (23%), путем друштвених мрежа Facebook и Instagram и преко линкова са других сајтова.

Највише посетилаца интернет презентације било је из Републике Србије: из Новог Сада (43% посетилаца) и Београда (39%), док је посетилаца из осталих градова и држава било мање, и то најчешће у случајевима претраге у неком од интернет претраживача.

На веб-сајт Омбудсмана највише приступа су остварили грађани старости између 45 и 54 година (33%), а по статистици претраживача Google и ове године, као и прошле, сајту су више приступале жене (61%) него мушкарци (39%).

Поред почетне странице, посетиоци су најчешће посећивали страницу са најновијим вестима (41%), страницу „Обратите нам се“ (10%), као и страницу о ПЗГО и заменицима. Путем странице за подношење притужбе, онлајн-формулар је ове године попунило 44 посетилаца.

СТАТИСТИКА 2025

Покрајинска скупштинска одлука о Покрајинском заштитнику грађана - омбудсману, у члану 31 прописује да ПЗГО покреће поступак по притужби грађана или по сопственој иницијативи. Грађани се обраћају писмено, лично - доласком у службене просторије, телефоном и путем интернета. За сваку притужбу која се прими у писменој форми - било да је дата попуњавањем обрасца, написана неформално, изјављена на записник или достављена попуњавањем електронског обрасца - образује се предмет.

Поред поступања по притужбама грађана који сматрају да су им актом или радњом органа управе повређена људска права, ПЗГО може поступити и по сопственој иницијативи, на основу сазнања из медија, извештаја органа или из других извора, ако оцени да је вероватно да постоји или да је постојала повреда људских права од стране органа управе.

Омбудсман је у току 2025. године имао 779 обраћања. На основу ових обраћања ПЗГО је формирао је 346 предмета, а по сопственој иницијативи, у извештајној години, покренуто је 68 предмета.

Број укупних обраћања (А+Б)	779
Број обраћања у случајевима када није формиран предмет (А)	433
Број формираних предмета по притужби грађана (Б)	346
Број формираних предмета по сопственој иницијативи (В)	68
Укупан број предмета (Б+В)	414
Број решених предмета	354
Број предмета у раду	60

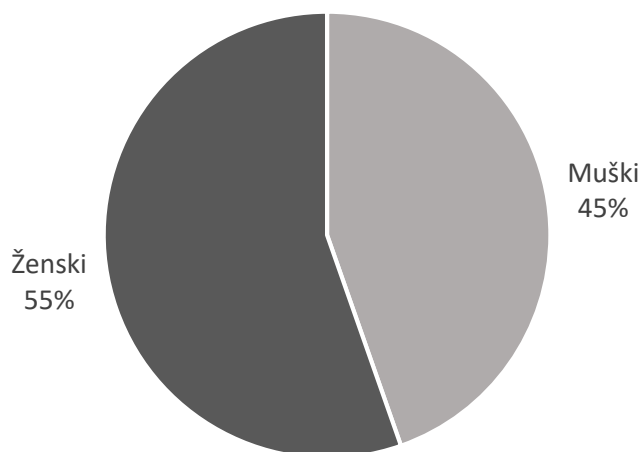
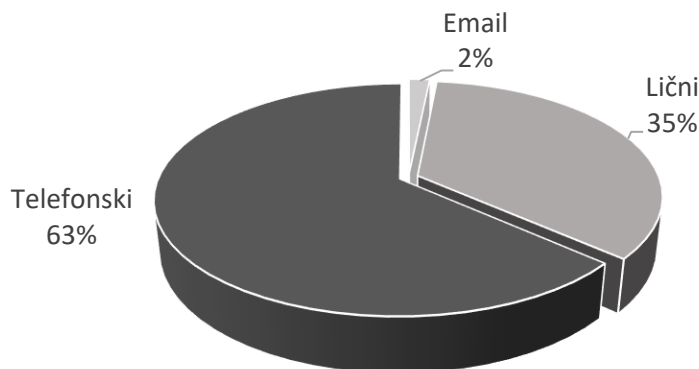
У 433 случајева, ПЗГО након обраћања није формирао предмет, али је пружен одговарајући савет за решавање изнетог проблема. Грађани су након разговора информисани о прописима који уређују предметну материју, дат је савет о поступку у којем могу остварити своја права, уколико такав поступак постоји, и упућени су на надлежан орган коме се могу обратити ради заштите својих права и на закону заснованих интереса.

У оквиру наведених обраћања, грађани су у највећем броју случајева износили притужбе и захтеве који се односе на област заштите права потрошача, регулисање и остваривање права из радних односа, као и на функционисање и квалитет пружања комуналних услуга и других делатности од општег интереса. Значајан број представки односио се и на питања социјалне и здравствене заштите, на поступање органа у складу са начелима добре управе, као и на проблематику из области образовања, просвете и научне делатности.

Област	Проценат
Заштита права потрошача	9,70%
Радни односи	9,24%
Комунални послови	9,24%
Социјална заштита	8,78%
Здравствена заштита	6,70%

Добра управа	5,54%
Образовање, просвета и наука	5,31%
Правосуђе	4,16%
Урбанизам и грађевински послови	3,23%
Стамбени послови	2,31%
Банкарски послови	2,31%
Имовинско-правни односи	1,85%
Пензијско и инвалидско осигурање	1,85%
Међуљудски односи	1,85%
Остало	27,94%

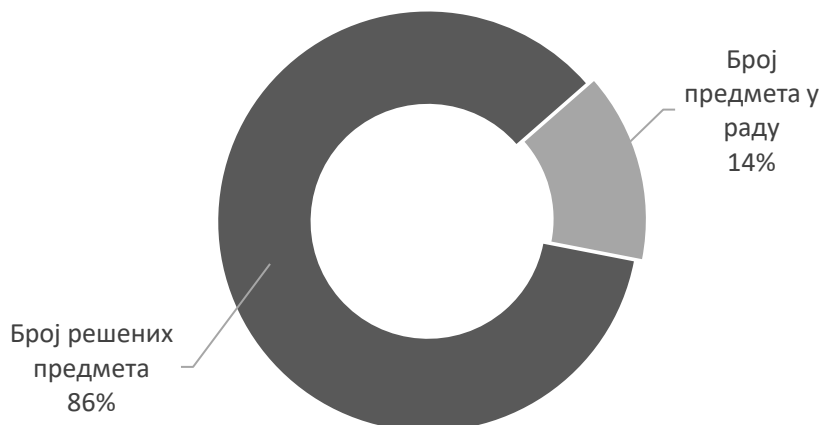
У случајевима у којима није формиран предмет, грађани су се обраћали непосредним доласком у просторије ПЗГО (151), путем телефонских позива (275), као и електронском поштом (7). Према евидентираним подацима, уочено је да је број обраћања жена (242) био већи у односу на број обраћања мушкараца (191).

Према евиденцији за 2025. годину, ПЗГО је укупно формирао 414 предмета. Од тог броја, 346 предмета је формирано на основу притужби грађана, док је 68 поступака покренуто по сопственој иницијативи органа, у складу са надлежностима и утврђеним процедурама.

Број формираних предмета по притужби грађана, 346	Број формираних предмета по сопственој иницијативи, 68
---	--

Од укупно 414 предмета формираних током 2025. године, ПЗГО је до краја извештајне године решио 354 предмета. Преосталих 60 предмета, у складу са утврђеним процедурама и динамиком поступања, пренето је на даље решавање у 2026. годину.

Према евиденцији, грађани су се у највећем броју случајева обраћали због проблема који се односе на пружање комуналних услуга и других делатности од општег интереса, као и због ситуација у којима је надлежни орган јавне управе пропустио да у законом прописаном року донесе и достави одлуку странци. Значајан број притужби односио се и на питања која се тичу безбедности деце и функционисања система образовања, као и на проблематику која се односи на остваривање права из радних односа.

Структура предмета формираних на основу притужби грађана	
Област	Проценат
Комунални послови и друге делатности од општег интереса	11,85%
Ћутање управе	6,65%
Безбедност деце	6,36%
Радни односи	6,36%

Образовање	5,78%
Повреда правила поступка	5,20%
Социјална и материјална подршка и помоћ	4,05%
Урбанизам, грађевинарство и стамбени послови	3,76%
Здравствена заштита	3,76%
Социјална заштита	3,47%
Дискриминација у образовном систему	3,18%
Дискриминација по основу нац. припадности	2,89%
Имовинскоправни односи	2,89%
Остало	33,82%

Од укупног броја од 68 предмета формираних по сопственој иницијативи, већина је покренута у оквиру специјализованих области које спадају у надлежност ПЗГО, а које се односе на заштиту права националних мањина, права детета и равноправност полова. Према евиденцији, ПЗГО је најчешће реаговао у предметима који се односе на остваривање права националних мањина у области културе, на случајеве дискриминације по основу пола, брачног или породичног живота, као и на питања која се тичу заштите и безбедности деце. Посебна пажња усмерена је на проблематику фемицида, вршњачког и породичног насиља, као и на области које се односе на функционисање система образовања.

Област	Проценат
Култура	26,47%
Дискриминација по основу, пола, брачног или породичног живота	17,65%
Безбедност деце	17,65%
Породично насиље	8,82%
Вршњачко насиље	7,35%
Заштита деце	5,88%
Образовање	4,41%
Образовање на језицима нац. мањина	2,94%
Остало	8,82%

Омбудсман има четири заменика, од којих је сваки изабран за вршење функције у оквиру посебне области: заштита права националних мањина, заштита права детета, равноправност полова и заштита људских права која нису у надлежности специјализованих заменика (општа права). Према евиденцији, све притужбе које ПЗГО прими током године, као и

предмети формирани по сопственој иницијативи, систематизују се у четири основне области: заштита права националних мањина, заштита права детета, равноправност полова и заштита људских права у другим областима - општа људска права.

Област	По сопственој иницијативи	Притужбе грађана	Укупно формираних предмета
Заштита људских права у другим областима – општих људских права	0	239	239
Заштита права детета	28	87	115
Равноправност полова	22	9	31
Заштита права националних мањина	18	11	29
УКУПНО	68	346	414

РЕЗУЛТАТИ РЕШЕНИХ ПРЕДМЕТА

На крају извештајне године, ПЗГО је решио укупно 354 предмета, док је рад на преосталих 60 предмета настављен и пренет у 2026. годину.

Од 354 решена предмета:

- у 49% случајева ПЗГО није имао овлашћења да поступа, али је у 90% ових случајева, на основу члана 19 Покрајинске скупштинске одлуке о Покрајинском заштитнику грађана - омбудсману, грађанима пружен правни савет, којим су информисани о важећим прописима и упућени на покретање одговарајућег правног поступка пред надлежним органима, уколико је такав поступак предвиђен;
- у 20% случајева утврђена неправилност у раду органа отклоњена је током поступка;
- у 9% случајева, након спроведене истраге, утврђено је да није дошло до повреде људских права, односно да није утврђена неправилност у поступању;
- у 6% случајева, након отварања предмета и спровођења истраге, притужба је уступљена на даље решавање другом надлежном органу;
- у преосталим случајевима, предмети су окончани тако што су притужбе повучене од стране подносиоца, или је закључено да претходно нису исцрпљена сва редовна правна средства, или су решене службеном белешком, односно одбачене због анонимности;
- на основу осам притужби ПЗГО је упутио мишљење, предлог или препоруку надлежном органу ради отклањања уочених неправилности у раду.

ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА

ФИНАНСИРАЊЕ ПОКРАЈИНСКОГ ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА - ОМБУДСМАНА

Финансијска средства за рад Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана обезбеђена су Покрајинском скупштинском одлуком о буџету Аутономне покрајине Војводине за 2025. годину („Службени лист АПВ“ бр. 57/2024, 38/25-ребаланс, 53/2025-ребаланс) и извршавана су на следећи начин:

Кonto	Назив конта	План	Извршење	Проценат извршења
4111	Плате, додаци и накнаде запослених	42.508.728,26	42.508.728,26	100,00
4121	Допринос за пензијско и инвалидско осигурање	4.223.890,31	4.223.890,31	100,00
4122	Допринос за здравствено осигурање	2.175.303,39	2.175.303,39	100,00
4131	Накнаде у натури	648.000,00	551.654,51	85,13
4141	Исплата накнада за време одсуствовања с посла на терет фондова	400.000,00	0,00	0,00
4143	Отпремнине и помоћи	900.000,00	603.162,00	67,02
4144	Помоћ у медиц. леч. запосл. или чл. уже породице и др. пом. запосленом	91.293,02	0,00	0,00
4151	Накнаде трошкова за запослене	1.100.000,00	954.298,47	86,75
4161	Награде запосленима и остали посебни расходи	638.000,00	633.828,10	99,35
4211	Трошкови платног промета и банкарских услуга	10.000,00	1.587,09	15,87
4214	Услуге комуникација	100.000,00	51.832,71	51,83
4219	Остали трошкови	20.000,00	8.000,00	40,00
4221	Трошкови службених путовања у земљи	300.000,00	239.957,00	79,99
4222	Трошкови службених путовања у иностранство	50.000,00	0,00	0,00
4231	Административне услуге	100.000,00	0,00	0,00
4233	Услуге образовања и усавршавања запослених	300.000,00	113.760,00	37,92
4234	Услуге информисања	550.000,00	504.500,00	91,73
4235	Стручне услуге	3.680.000,00	3.346.113,94	90,93
4236	Услуге за домаћинство и угоститељство	450.000,00	44.803,00	9,96
4237	Репрезентација	1.150.000,00	832.680,00	72,41
4239	Остале опште услуге	50.000,00	21.840,00	43,68
4249	Остале специјализоване услуге	100.000,00	88.500,00	88,50
4261	Административни материјал	10.000,00	0,00	0,00
4263	Материјали за образовање и усавршавање запослених	450.000,00	370.820,00	82,40
4441	Негативне курсне разлике	1.000,00	0,00	0,00
4621	Текуће дотације међународним организацијама	60.000,00	45.858,15	76,43
4651	Остале текуће дотације и трансфери	250.000,00	211.756,00	84,70
4821	Остали порези	1.000,00	0,00	0,00
4822	Обавезне таксе	5.000,00	0,00	0,00
4823	Новчане казне, пенали и камате	704.000,00	369.974,57	52,55
	УКУПНО:	61.026.214,98	57.902.847,50	94,88

